

1. del

Gyllingbogen

eller

Nogle optegnelser om

GYLLING SOGN

og dets beboere gennem tiderne

Bind II

Udgivet 1977 af
Gylling og Omegns Borgerforening

Gyllingbogen

Bind II

eller

Nogle optegnelser om

GYLLING SOGN

og dets beboere
gennem tiderne

Udgivet 1977 af

Gylling og Omegns Borgerforening

© 1977

Gylling og Omegns Borgerforening, Gylling
Alle rettigheder forbeholdt

Bogen er udgivet med
støtte af Sparekassen i Gylling

Redaktionsudvalg:

Maren Jensen
Thomas Nielsen
Erling Kristiansen
Magnus Græsborg
Torben Skovgaard Dam

Ansvar ifølge presseloven påhviler de enkelte forfattere.

Kontroludvalg:

Johs. Kuur
Gunnar Madsen

Et eventuelt overskud vil blive
anvendt til kulturelle
anliggender i Gylling

Trykt hos
Narayana Press, Gylling

Indhold

Forord	9
Nogle træk fra naturen, ved Ebbe Teibel	9
Gyllingnæs, ved Gunnar Madsen	23
Gylling-geografi, ved J. C. Andersen	31
En generalforsamling i Gylling, ved J. C. Andersen	35
Minder fra min skoletid i Gylling Præstegård, ved Anna Kuur	53
Den gamle præst og den unge læge, ved Jens Didriksen	57
Nogle træk af Gylling Kirkes historie, ved pastor Erling Kristiansen	66
Gylling Menighedsråd, ved pastor Erling Kristiansen	78
Gylling Kirkeblad, ved pastor Erling Kristiansen	81
Gylling Skole, ved Jens Nørgård	83
Syd Hads Herreds Ungdomsskole, ved Jens Nørgård	94
Gylling Fri- og Efterskole	97
Gylling Friskole, ved A. Ankerstrøm	97
Gylling Fri- og Efterskole 1932–1965, ved G. og H. Thure	103
Gylling Fri- og Efterskole efter 1965, ved forstander M. Græsborg	106
Skolebiblioteket, ved Jens Nørgård	112

Forord

Som det vil være de fleste her i sognet bekendt, har en række mennesker i et udmærket, uegenyttigt samarbejde påtaget sig det ret store, ja i grunden meget krævende arbejde at samle og formulere det omfattende materiale, som – i et samlet hele – er blevet til en ny Gyllingbog. Det er vort håb, at bogen – både med hensyn til tekst og billedmateriale – må være af en sådan karakter, at den må blive en værdig pendant til sin forgænger, Bind I.

Vi vil gerne her bringe vore mange medarbejdere vor hjerteligste tak for jeres medvirken, der har muliggjort udsendelsen af denne bog.

Gylling i november 1977
På bestyrelsens vegne
Thomas Nielsen, formand

Nogle træk fra naturen

Ved Ebbe Teibel

Vandløb ved vindmøllen på Gyllingnæs

Privilegiet at kunne opleve naturens gang på nærmeste hold er vel en af de mest værdifulde ting, et menneske kan blive udsat for. Elementernes ustandselige vekslende er et skuespil, hvor alle levende væsener tager del, der er et utroligt samspil på godt og ondt, og dette kunne vel lære mennesket at vise respekt uden unødigt skelen til civilisationens mangeartede og til tider absurde påhit.

At færdes i naturen, at opleve og at se, hvad der rører sig, er noget man kan fryde sig over, det kan give tid til eftertanke, og det kan måske give mennesket det med på vejen, at rytmen i naturen er som rytmen i det menneskelige hjerte. Kommer der ubalance, er det tegn på sygdom. Men hvad kræves der for at opleve dette? Ja, der kræves kun én ting, kun en god portion tålmodighed. At opleve, at se og lytte til livet i naturen har desuden den behagelige egenskab, at det er gratis.

Men hvor er da min relation til Gylling-egnen? Jo – Kalvsøgård blev mit udgangspunkt til alle herlighederne. Her trådte jeg mine barndomssko flade under sommerferieophold hos en onkel og en tante, og siden da har jeg færdes på Gylling-egnen og Gyllingnæs i særdeleshed. Her modtog jeg en stor del af den indleven, der har gjort mit liv rigt, ikke på et materielt plan, men på ting, der ikke kan betales for i klingende mønt. Lad mig derfor fortælle om naturen og livet der ved at tage Dem med på en vandring gennem alle årets måneder for på denne måde at vise det liv, der på alle årstider er til stede. Hver måned har sit at fortælle, en mangfoldighed, som man kan glæde sig over, og som forhåbentlig får lov at fortsætte uforstyrret i tiden fremover.

På en kold snefuld januardag kan tankerne meget let få et skub tilbage i tiden, hvordan blev halvøen Gyllingnæs skabt? Dækket af is under istiden var alt koldt og øde, men en tunneldal, strækkende sig fra kanten af Uldrup Bakker op gennem Odder kommune til Kysing Fjord dannede et naturligt skel, nærmest en ø, adskilt fra den øvrige del af Hads Herred af tordnende vandmasser, og den dag i dag finder man stadig spor fra istiden ved hjælp af de utallige ledeblokke, der ligger særligt på syd- og sydvestsiden af Gyllingnæs. Også spor af tidligt liv finder vi på egnen. En langdysse på selve næsset samt submarine bopladser i det lavvandede område på østsiden af næsset fortæller, at dette var et sted, som også vore forfædre holdt af.

Men hvad rører der sig af liv her ved vintertide? Umiddelbart synes her meget øde, men lytter man, opfanger øret fjerne stemmer fra havet og fra skovene. Jovist, her er skam meget liv. Stemmerne fra havet kommer fra de mange andefugle, som holder vinterkvarter herude. Det er vintergæster, der kommer fra det høje nord. Blandt disse vintergæster kan nævnes bjergand, havlit, sortand og fløjlsand. På stille dage kan man fra havet høre en ganske morsom syngende lyd, der stammer fra hvinanden. Denne lyd fremkommer ved, at vingerne under flyvningen sætter nogle af svingfjerene i vibrationer, hvorved der kommer denne hvinende eller syngende lyd. Det er ganske betagende at lytte til.

Men egnen besøges også af andre gæster fra nord. Under trækket mod syd finder mange krager fra de baltiske lande egnen velegnet til at raste i, og man ser derfor meget ofte en hektisk aktivitet langs kysten, hvor kragerne i skarp konkurrence med mågerne har travlt med at vende tangen for at finde spiselige emner. Disse krager udgør en del af naturens eget politi, idet de sørger for at

rydde op, hvis de finder ådsler, eller afkorter syge og svage individers lidelser, når de finder sådanne. Desværre finder vi jo stadig olieindsmurte fugle langs vore kyster, og her gør kragerne deres til at afkorte lidelserne for disse fugle, der jo på forhånd er dødsdømte i det øjeblik, der kommer olie på fjerdragten. Heldigvis er det sådan nu, at der på Jyllands østkyst går lang tid imellem, at der sker forurening af olie.

Lad os nu blive ved kysten her i januar måned for at se på, hvilke andre fugle, man kan støde på. Den statelige fiskehejre træffes også her, nok så forsagt, det er jo trange tider for fuglene, der er blevet tilbage i Danmark om vinteren. Men man har her gode muligheder for at komme dem på nært hold, og ofte har jeg siddet og iagttaget netop fiskehejren ude ved engene ved Horskærgård. En forudsætning er det jo naturligtvis, at havet er isfrit. Er der is, ja, så er der også meget tomt, og kun ude på det åbne vand er der aktivitet, thi derude har vi en af de største rasteadsler for svømmefuglene. Men også mindre fugle træffes langs kysten. I meget heldige tilfælde træffer man den islandske ryle, en sjov lille fugl, som ved første øjekast kan minde om den almindelige ryle, men ved nærmere eftersyn kan man se, at den er større end denne. I strandene og i tangen langs vandkanten tumler der mange gange en yndefuld lille fugl af sted. Det er snespurven, som holder vinterferie her i Danmark. Den kommer fra det nordlige Norge og Sverige samt Island. Den optræder i flokke af varierende størrelse, og den er ganske tillidsfuld, således at man kan komme den på ganske tæt hold. Jeg har mange gange nydt synet af denne smukke fugl på 5-6 meters afstand. Det samme gør sig gældende for den lille bjergirisk, som har en forbløffende evne til at falde sammen med omgivelserne, idet den har nogle vældigt gode camouflagemønstre. Også den kommer nordfra på vinterkvarter i Danmark. Jo, der er sandelig liv, selv om man tror, at alt er dødt.

Af større fugle kommer vi nu til nogle spændende gæster. Det er de store repræsentanter for rovfuglene. Havørnen er især »almindelig«, og der er ikke noget, der er så smukt, som at se denne store fugl svæve af sted på stive vinger, det er en oplevelse, som man ikke glemmer, når man først har set det én gang. Men også en anden stor repræsentant for ørnefamilien kan man være heldig at

støde på. Det er kongeørnen. Særligt husker jeg en sen eftermiddag, da jeg gik en tur fra Kalvsøgård ud mod næsset. En stor rovfugl kom pludselig svævende lavt hen over markerne og satte sig i et af de store træer i et af de smukke levende hegn. At se denne store silhuet mod den nedgående sol er et syn, jeg aldrig vil glemme. Et syn, som jeg godt kunne unde mange mennesker at opleve, men det er ikke almindeligt at møde denne store prægtige fugl. Derimod er det meget almindeligt at rende ind i flokke af sjaggere og vindrosler, som også holder til her i landet om vinteren. Særligt er sjaggerne meget talrige. Det er morsomt at se, hvordan de til at begynde med er underlegne over for solsortene, men efterhånden som vinteren går, er det solsortene, der må vige for sjaggenes gå-på-mod.

Men her i vinterens knugende greb træffer vi også et utal af andre gæster nordfra. Jeg skal blot her nævne nogle enkelte i flæng. Det drejer sig om kværkerfinken, der – særligt i invasionsår – træffes i flokke på over 20.000 eksemplarer, den smukke silkehale, der også undertiden optræder invasionsagtigt, dompappen, der holder til i skove og større haver, hvor hannen med sit røde bryst og sin sorte kalot danner en smuk kontrast til det ellers så triste underlag, som vinteren mange gange bereder os.

Dampap ♀

Men vi må ikke glemme, at vi også har nogle fugle, som bliver her året rundt, og dem kan vi træffe ved særligt beskyttede områder. Som særligt beskyttede områder om vinteren anser jeg skovene for at være meget ideelle for mange af vore standfugle. Af dem kan jeg nævne nogle enkelte, nemlig den yndefulde topmejse, som strejfer omkring i en evig søgen efter føde, og »skovens tyveri-alarm«, skovskaden. Den allestedsnærværende skovskade har mange gange drillet mig, når jeg er gået gennem skovene. I håb om at gå uforstyrret skal man blot én gang have oplevet det, at en skovskade får kig på en. Brøkdele af sekunder efter er et helt skovområde blevet gjort opmærksom på, at man færdes der, og man kan være helt sikker på, at man bliver fulgt til dørs af en skræppende skovskade, måske endda en hel flok, da de har det med at kalde hinanden sammen. Det er et ganske effektivt system, og alle dyr er med det samme klar over, at der er noget i gære.

Jeg mindes en pudsigt episode fra drengeårene fra selve godset, hvor man havde en stor hornugle i fangenskab, sådan som det engang var almindeligt. Denne stakkels hornugle kunne ikke være i fred for skovskaden, som skældte uglen huden fuld på behørig afstand naturligvis, men det viser jo lidt om, hvordan naturens alarmsystem fungerer.

Hvert år oplever jeg tit, hvordan der er ballade et eller andet sted i skoven, både af solsort, krage og i særdeleshed skovskade. Ved at gå efter lyden kan man

være sikker på at finde en søvndrukken natugle, som sidder tæt klinet op ad en træstamme, men som altså uheldigvis er blevet opdaget af en skovskade, og uglens forhåbninger om fred og ro er blot blevet til en illusion.

Vi kan jo ikke nægte, at det er den lyse tid af året, vi er på vej mod. Januar syder af liv, selv om alt synes dødt, men efterhånden som vi kommer hen på året, bliver det til en heksekedel. Denne aktivitet kan man følge efterhånden som dagene bliver længere. Mens vi andre går rundt og fryser, sker der det, at de første af forårets bebudede dukker op i februar, og der fødes unger af flere dyrearter. Livets cyklus kommer pludselig ind på ganske tæt hold igen. Brydningerne i naturen følger med usvigelig sikker rytme hinanden, og så står man der: »Hør var det ikke en stær, der kom flyvende der? Var det ikke en flok lærker, der kom rullende hen over markerne?« Jo såmænd, porten til foråret er ved at blive åbnet.

En dag i februar står man lidt betuttet og ser, hvordan gravanden går rundt ude ved Horskærgård eller ved Alrø. De første sporadiske kiler af gæs viser sig på himlen, og man må erkende, at urdriften på ny driver dyrene frem til yngleområderne. Det er herligt at føle dette. For mit eget vedkommende kommer der en uforklarlig uro i kroppen, når jeg ser disse tegn på forårets stilfærdige ankomst.

Selv natten genlyder af lyde. Uglerne er i fuld gang med at hævde deres territorier, og det går ikke stille af. Det er en enestående og betagende oplevelse at gå gennem skovene en frostklar februarnat og lytte til uglernes tuden. På denne måde kan man også danne sig et indtryk af, hvor mange ugler der holder til inden for et bestemt område.

Og så en dag er luftens klovn – eller akrobat – der. Viben kommer stille og ubemærket til egnen. Tavs og alvorlig står den i de lave strandenge, som der jo findes så mange af på Gyllingegnen. Det er, som om den overvejer med sig selv, om den er kommet for tidligt fra vinterkvarteret, men den bliver, og dens antal vokser ubemærket fra dag til dag.

Nu står vi på overgangen mellem februar og marts, og netop nu føder gråsælerne deres unger. Farvandene omkring Gyllingnæs er karakteriseret af at være et vældigt godt tilholdssted for gråsæl og spættesæl, og det er nogle dyr, jeg har haft mange sjove oplevelser med, og nogle dyr, jeg holder meget af. Istiden har efterladt mange store sten i farvandet ganske tæt ved kysten, og her ynder sælerne at holde til, hvilket jeg senere vil vende tilbage til. Men når man færdes langs kysten, kan man ikke undgå at lægge mærke til, at der bliver holdt øje med en fra nogle meget vagtsomme øjne ude fra vandet. Der dukker hele tiden et hoved op af vandet for at se, om der er fred og ingen fare. Sælerne følger én meget nøje, og især på denne årstid, hvor ungerne kommer til verden.

På land og godt beskyttet af en lun rede kommer andre unger til verden. Det er egerne, der føder sine unger, og som man senere på året kan have mange morsomme oplevelser med. Det samme gør sig gældende for rævens vedkommende.

Jeg er mange gange på overgangen mellem marts og april gået rundt ved strandengene, og når den vemodigt klagende lyd fra hjejlen har nået mit øre, så er jeg blevet klar over, at nu er det ved at være den tid, da tusinder og atter

tusinder af vinger har travlt med at bringe fuglene nordpå til ynglepladserne. Hjejlen skal langt, man kan glæde sig over, at den raster på vejen. Da er det morsomt at se, hvordan markerne pludseligt kan komme til at se stenede ud. Men når man sætter sig stille ned og iagttager sceneriet, opdager man, at stene-
ne er levende. Små hurtige bevægelser, og der bliver flyttet rundt på knoldene. Hjejlen har en ganske forbløffende evne til at falde sammen med mulden, den står på, og dens bevægelser er hurtige.

Her i april begynder det nu for alvor at gå stærkt med aktiviteten i fuglenes verden. Men der skal jo også nås meget i løbet af kort tid. På holmene ved Søby Rev og på Alrø Polder begynder inden længe et vældigt leben. Her skal der ruges mange fugleunger ud. Først af alt skal territorierne holdes i hævd, og de mange og komplicerede ceremonier i parringsadfærden skal udspilles. Det er en dejlig tid, vi går i møde, fyldt med spændende oplevelser, så mange, at det her er umuligt at komme ind på dem alle, hvorfor jeg må begrænse mig til at nævne nogle få, som jeg hvert år er vidne til.

Hvilke fugle drejer det sig så om? Jo, vi har i første række mågerne, som troligt hvert år slår sig ned i store kolonier på de fredfyldte småholme. Men freden skal de nok selv sørge for at skære i stykker med deres skrig og signale-
ren. Så er der den smukke strandskade, som vimser ængsteligt omkring og med en skarp og gennemtrængende stemme advarer mod ethvert foruroligende element. Den store præstekrave, som har sit hyr med at holde sig selv og sit redested skjult. Edderfuglen, som yngler under den nærmeste tot marehalm. Den toppede skallesluger, der prøver at passe sig selv i udkanten af kolonierne. Knopsvanen, der troner højt hævet over alle de andre med et godt udsyn over hele området. Klyden, en af de smukkeste vadefugle, vi har, som ængsteligt og meget varsomt holder øje med, hvad der foregår, og endelig havternen, den meget elegante flyver, der graciøst kommer flyvende med sit korte skarpe skrig

Jeg har arbejdet en del med ringmærkning af disse fugle og vil ud fra dette fortælle noget om de oplevelser, jeg har haft under dette arbejde, som hvert år finder sted i maj-juni-juli.

Lad mig tage en typisk dag ud og på denne måde skildre, hvad der sker på en sådan dag. Oftest er det tidligt om morgenen eller først på formiddagen, at en sådan tur starter. Holmene skal nås, mens det er lavvande, og jeg skal helst være tilbage på fastlandet igen, inden det bliver højvande. Alt imens man vader af sted, er der god tid til at lade tankerne flyve. Det er en god måde at komme på afstand af dagligdagens mange problemer på – problemer, man måske selv skaber. Det er, som om man går en trofast ven i møde. En der altid er til at stole på, en der byder trods, men alligevel helt og fuldhjertet åbner sig og viser sine hemmeligheder, og en man altid kan komme til med sine bekymringer.

Alt imens vandet klukker om støvlerne, smutter fladfisk væk under støvleså-
lerne, fortørnede over, at man har forstyrret deres gemmested i sandet eller i tangen. Der går ikke ret lang tid, før de første observatører tager en runde i luften for at se, hvad det er, der nærmer sig. Ternerne kommer flaksende og styrter sig hovedkulds i vandet for at fange en fisk. Hurtigt og elegant er de oppe igen og flyver væk med byttet for at mætte et af de mange sultne næb, der venter ude på sandbankerne. Vagtsomme øjne følger en hele vejen, og alt mens

Git Eeg Gryllingvæs $\frac{1}{2}$ 77

jeg nærmer mig holmene, kan jeg gennem kikkerten se, at der bliver mere og mere aktivitet derude, og larmen bliver stadigt stærkere. Her viser hele fuglekolonien sin effektivitet på trods af de mange forskellige arter, der ruger derude. Søvnigt flyvende måger kommer som observationsfly. De alarmerer i et nu hele området, og i det øjeblik foden sættes på sandbankerne, bliver man modtaget af en sværm af utilfredse beboere. Men nu gælder det om at have øjnene med sig, thi æg og unger er så godt camouflerede, at man skal træde meget varsomt. Ternerne og vadefuglene har deres reder i sandet mellem sten og tang. Mågerne og andefuglene har placeret deres reder længere inde i marehalm og strandmalurt. Den sidste plante til min store glæde, da den er meget praktisk at have ved hånden, hvilket jeg skal forklare nærmere senere.

Allerede her på »strandkanten« bliver man mødt af et charmerende skuespil. Ængstelige præstekraver vimser omkring. Nu gælder det for dem at bortlede opmærksomheden fra æg og unger, og det gøres på en meget speciel måde. Fuglene spiller »syge«. De falder om på siden og slæber sig af sted. Jo nærmere man kommer til redestedet, desto dårligere bliver de, indtil de opdager, at det ikke nytter noget. Så holder de op og flyver omkring med advarende skrig, dog stadig med sporadiske forsøg på at fange opmærksomheden med pludselige anfald af dårligdom. Det samme foretager klyden sig, omend meget mere iøjnefaldende. Men det nytter ikke noget allsammen, rederne bliver fundet og registreret, eventuelle unger får en ring om benet, og i løbet af kort tid bliver familiefreden atter oprettet.

Alt imens dette står på, er stormmågerne begyndt at foretage meget nærgående overflyvninger. Man kan ligefrem mærke lufttrykket, når de kommer susende ned over hovedet på én med vilde skrig. Mange gange dukker jeg mig ganske pr. refleks, men mågerne holder alligevel afstand under styrtdykket. Det tætteste, de kommer på én, er ca. en halv meter, og med den fart kan det mange gange se ganske faretruende ud. Ser de deres snit til det, afleverer de en klat ekskrementer, lige så det sprøjter, så man kan se herlig ud, når en sådan dag er forbi.

Havtorn Søby Rev Φ 22

Ternerne derimod generer sig ikke for at gå direkte til angreb på en. Jeg har mange gange mærket et spidst næb i baghovedet. Hvor mågerne nærmest er som bombefly, er ternerne jagerfly, som – var jeg næsten ved at sige – med næb og klør forsvarer deres æg og unger. Terneungerne er fine og yndefulde i sammenligning med mågeungerne, der virker mere klodsede i det. Når terneungen er ca. 4 dage gammel, kan man tillade sig at mærke den, idet benet nu har nået den størrelse, hvor en ring sat på foden ikke gør nogen skade. De hvæser gerne ad en, når de bliver taget op i hånden, men ellers er de meget fredelige. Forældrenes advarselsskrig får dem til som på kommando at ligge fuldstændig stille, for at man ikke skal opdage dem, og de har åbenbart så megen tillid til deres egne farver, at man kan røre ved dem, inden de bevæger sig.

Anderledes er det med mågernes unger. Alarmeret af forældrenes skrig gemmer de sig, hvor der er mulighed for det. Jeg har tit moret mig over at se en flok på to til tre unger stå tæt trykket sammen med hovedet gemt, næsten som strudsen med hovedet i en busk. Når man så tager sådan en unge op i hånden, »skaber« den sig ved at udstøde nogle klagende lyde, og hvis det ikke hjælper,

*Unge af stormmåge
Søby Rev*

skider den – populært sagt – i hånden på en, og hvis det heller ikke hjælper, gylper den sit maveindhold op. Det har en brunlig farve og en konsistens som ymer, og det stinker forfærdeligt, nærmest som fiskeolie. Her er det, at strandmalurten kommer ind i billedet. Når man en hel dag har taget den slags små størrelser op i hånden, og man hver gang får en gang maveindhold smurt ud over fingrene, så er det dejligt at kunne tage en tot af malurten og gnide den mellem hænderne, det har en helt anden og mere behagelig duft, sådan at det er til at holde ud.

Når jeg har færdedes derovre, har jeg lagt mærke til, at flere edderfugle stille glider ud på vandet, og når jeg så har stået ved en edderfuglerede, hvor hunnen har haft mulighed for at komme væk i god tid, så er jeg blevet betaget af det instinkt, der ligger hos moderfuglen for at beskytte æg og unger. Reden er nemlig dækket over af dun, sådan at den er godt beskyttet og vanskelig at få øje på. Det skal i den forbindelse indrømmes, at der er nogle røvere af rang i en sådan koloni. Både stormmågen og sølvmågen betænker sig ikke et øjeblik på at snuppe et æg eller en unge, så snart der er en lejlighed til det. Det gælder både artsfæller og andre fugles æg og unger. Så derfor gør jeg altid det, at jeg dækker edderfuglereder over, hvis moderfuglen ikke har nået det, således at hunnen kan komme tilbage til en uskadt rede, når jeg har fjernet mig igen. Den toppede skallesluger, som også yngler på holmene, har derimod mere uorden med sit redeforhold, og reden og æggene stinker ganske forfærdeligt, også af fiskeolie.

Fælles for andefuglene gælder, at så snart alle æg er ruget ud, og ungerne er blevet tørre, så stikker de til havs, hvorimod alle de andre fugleunger bliver på land, til de kan flyve.

Højst oppe troner så knopsvanen på sin rede. Det kan være et arrigt krapyl at stifte bekendtskab med. Bliver den nemlig ved reden, når man går derhen, bliver man modtaget af en hvæsen, brusende fjer og hug fra både hoved og vinger, og man skal ærlig talt være lidt forsigtig. Man skal forstå at handle lige på det rigtige tidspunkt, hvis man vil fange den, og det skal gå stærkt. En sort stofpose skal lige på det rette tidspunkt trækkes ned over hovedet på den, hvorefter fuglen bliver rolig. Når posen skal fjernes igen skal det også foregå hurtigt, da man jo selv skal væk, inden den når at hugge igen.

Det kan godt være trættende at færdes på holmene, og ind imellem bliver der tid til et hvil. Når man har sat sig ned eller lagt sig ned for at kigge op i luften, bliver der hurtigt ro i kolonien. Stadigvæk bliver man holdt under observation, men da man ikke længere »rager op« i landskabet, ja, så er det, som om man ikke mere betragtes som så stor en fare. På denne måde er der rig lejlighed til at studere fuglene på nært hold med kikkerten, og man bliver da vidne til familie-idyl, naboskænderier og almindelig sladder. Men så snart man rejser sig, er hele alarmen sat til igen, og sceneriet gentager sig. Langt fra civilisationsens lyde – sådan da, for ind imellem bliver freden forstyrret af et eller to af flyvevåbnets fly – men som sagt, ellers normalt langt fra civilisationens lyde oplever jeg et intenst liv, en anden verden, hvor kun naturens lov hersker, så kan man lide den eller ej, det er en hård lov, men det er spændende at få lov til at opleve den på nært hold.

Alt dette og meget mere optager tankerne, mens jeg langsomt går tilbage mod

fastlandet, og mens flere edderfuglehunner svømmer forbi med flokke af unger. Ja, naturen har opfundet børnehaven lang tid før mennesket. En tydelig social adfærd hos fuglene til beskyttelse og pasning af ungerne.

Stadig følges jeg på vej af måger og terner og vagtsomme strandskader, men efterhånden som jeg kommer tættere ind under land, tynder det ud i flokken, og til sidst er der ingen, der følger mig mere, alt er som før ude på holmene. Blot er der nu nogle fugleunger, der render rundt med en ring om benet med et nummer på, således at vi har mulighed for at følge deres videre færd i verden. En dag er slut, mættet med indtryk kan jeg vende hjem, samtidig med at en længsel efter at komme derud igen suger i mit bryst. Gammel kærlighed ruster ikke.

Inde på land sker der også mange ting. April-juni er en meget hektisk tid. I løbet af disse måneder stemmer naturen sit fuglekor. De første småsangere ankommer i begyndelsen af april, og så går det slag i slag. For hver dag, der går, kan man høre nye strofer af sang, og det er svært til at begynde med at huske forskel på de mange stemmer, men efterhånden som tiden går, vænnes ens øre til de gammelkendte lyde, og det er let at kende forskel på stemmerne. Fuglesangen er for os at høre noget, der er kønt at lytte til, men for fuglene er det et led i deres markering af yngleterritorierne, en advarsel til artsfæller om, at de skal holde sig væk. Men samtidig er det også en måde at tiltrække hunnernes opmærksomhed på, så sangen har altså flere funktioner.

Jeg har mange gange gået rundt i skovene på Gylling-egnen for at lytte mig frem til, hvor mange par der yngede af forskellige fugle. Det er en meget svær opgave, men man kan dog godt danne sig et groft skøn på denne måde. Det samme kan man gøre ved at lytte til den store flagspættes trommen på træerne. Når ynglesæsonen står for døren, bliver der en stor aktivitet blandt spætterne, og man kan høre, hvorledes hannerne forsøger at påkalde sig hunnernes opmærksomhed ved en ivrig trommen på træerne. Der er stor forskel på den trommen, man hører på denne årstid, og så den, man kan høre ved vintertide. Man kan høre, hvorledes spætterne sidder og svarer hinanden fra forskellige steder i skoven. Der er en udbredt kommunikation fuglene imellem. Solsortens smukke sang er et andet eksempel på dette. Det er ikke, for at vi skal have noget kønt at lytte til, at den sidder og synger, også her er det en advarende røst til artsfællerne om at holde sig væk.

Alle steder bliver luften snart mættet af sang, det vil nok blive lidt for omstændeligt at komme ind på alle de arter, der yngler, blot skal jeg nu for en ordens skyld nævne, at der yngler ca. 105 forskellige arter på Gylling-kanten, det siger trods alt lidt om den artsrigdom, der er her. Mange har sikkert lagt mærke til, at når vi når til Skt. Hans, så bliver der pludselig meget stille. Vi er nu nået til det tidspunkt, hvor alle sangfuglene har fået unger, og så gælder det om ikke at røbe redestederne, og på samme tid skal der nu skaffes føde til et utal af sultne fugleunger.

En ganske bestemt fugleart vil jeg dog lige i forbifarten nævne, da den hvert år bereder mig en af de største oplevelser. Det er guldpirolen, jeg her tænker på. Jeg vil ikke nævne nogen lokalitet, da det er en sjælden og meget sky fugl. Dens sang er ikke ret lang, men de strofer, der er, er noget af det smukkeste, jeg har

hørt. En varm og meget ren trille er faktisk det eneste, der er at høre, men så vidunderligt, at man har svært ved at tro, at det er sandt. Det er om morgenen meget tidligt, at pirolen lader sin stemme høre oftest, og at man har mulighed for at få et kort glimt af den. Men det er dens bløde trille, der røber dens tilstedeværelse, ellers lever denne smukke fugl en meget tilbagetrukket tilværelse.

Det er jo ikke blot i fuglenes verden, der er aktivitet, men i hele dyreverdenen, og herfra har jeg også nogle oplevelser, som har gjort et uudsletteligt indtryk på mig.

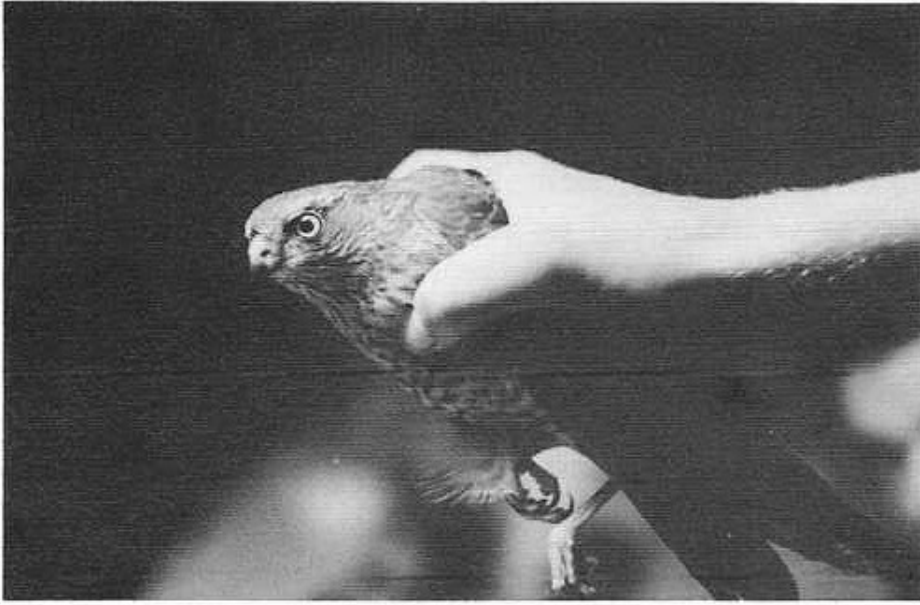
Sælernes aktivitet har jeg mange gange siddet og fulgt med i. På lune sommermorgener, når det er ved at blive lavvande, ynder sælerne at ligge på de store sten, som er blevet ladet tilbage, da isen efter sidste istid forlod landet. Her ligger sælerne så og gynger frem og tilbage, eller de ligger sløvt og får sig en morgenlur. Alt ånder fred og idyl, men alligevel skal der ikke ret megen uro til, før de er på vagt, og de glider da hurtigt ned i vandet og forsvinder.

En morgen, da jeg sad på en sten og iagttog sælernes liv, lød der pludseligt en sagte puslen i græsset ved siden af mig, og jeg kunne se noget brunt bevæge sig af sted med lynets hast. Få øjeblikke efter var det, som om der kom et pust fra evigheden. En lækat stod pludselig med sine forpoter på den ene af mine træsko. Aldrig har jeg forsøgt at sidde mere stille end i det øjeblik. Det var mærkeligt, at den ikke blev skræmt væk af mine hjerteslag. Mit hjerte hamrede i brystet, som jeg aldrig har oplevet det før. Jeg følte det som en evighed, men der må sikkert kun være gået nogle sekunder, så var den lille jæger væk igen. En sådan tillid mellem dyr og menneske er sjælden at opleve, og så kort tid, den varede, var det en fantastisk fornemmelse.

Et andet tilfælde af tillid mellem menneske og dyr kan jeg nævne, men denne gang fra fuglenes verden.

Det drejer sig her om den lille fuglekonge, som på mange måder minder om mejserne i nysgerrighed. Hvis jeg ikke havde et vidne på denne oplevelse, ville folk tro, at det var løgn. Men en dag var vi to, der kom gående gennem Rydskov. Vi havde godt bemærket, at der var megen aktivitet blandt fuglekongerne, og vi satte os derfor ned for at se lidt nærmere på dem. Der var især en, der var meget nysgerrig, og den tanke, at jeg måske kunne fange den med mine hænder, slog ned i mig. Jeg rejste mig forsigtigt op og nærmede mig den lille fyr. Langsomt rakte jeg armen ud efter den, uden at det påvirkede den i synderlig grad, og med en hurtig bevægelse lukkede min hånd sig om den. Jeg tror nok, at fuglen var lige så overrasket som jeg selv, men den fik ring om benet og blev derefter sluppet løs igen. Det er den eneste gang, jeg har fanget en fugl på denne måde, og det bliver sikkert også første og sidste gang, jeg kommer til at opleve det. Et held vil nogen måske sige, nuvel – men jeg blev i hvert tilfælde en oplevelse rigere.

En af barndommens store oplevelser i skovene på Gyllingnæs var de tidlige sommermorgener, hvor jeg strejfede om i det dugvåde græs, og hvor jeg kunne sidde stille ved en af de mange grøfter og iagttage odderens leg i vandet. Det hører desværre fortiden til nu, thi odderen er for længst forvundet fra Gyllingnæs. Men det var en dejlig oplevelse at se dette elegante dyr stryge af sted

*Spurvehøg fanget og
ringmærket på Gyllingnæs*

gennem vandet. Jeg levede fuldstændig med i det liv, der rørte sig omkring mig. Alt var spændende, hver dag var som at gå på opdagelse, og hver dag bragte nye oplevelser.

Den første gang, jeg så en stor regnspove, var også på Gyllingnæs. Det var en gang for mange år siden i juli måned. Den store regnspove er den fugl, der varsler det begyndende efterår i fuglenes verden. Det er den første fugl, der begynder at trække sydpå, mens vi endnu har højsommer, men uigenkaldeligt er efterårstrækket ved at sætte ind, og snart begynder store flokke af vadefugle at samles ved de lavvandede områder, og den hektiske aktivitet begynder på ny. Vi er nu nået til august, og strandengene er blevet befolket af hjejler og ryler, som går og fouragerer for at få samlet kræfter til den endelige afrejse. Holmene er ved at blive »affolket«. Ternerne begynder at forsvinde, men det er også de fugle, der skal tilbagelægge den længste tur af alle fugle. Deres vinterkvarter ligger ved Antarktis, så mange tusinde kilometer ligger foran dem. Ved tanken om dette kan jeg ikke undgå at blive imponeret. Fuglene tilbagelægger denne tur to gange om året kun med det ene formål at komme nordpå om sommeren for at yngle, og når dette er overstået, går turen sydpå for at overvintre, og når så sommeren melder sig herhjemme, går turen igen tilbage hertil. De yngler kun en gang om året og kun her nordpå.

Når jeg nu taler om disse præstationer, skal jeg ikke undlade at nævne landsvalen. Jeg har haft tilbagemeldinger om ringmærkede svaler fra Sydafrika, tre måneder efter at jeg har mærket dem som otte dage gamle. Det er også utroligt.

Men fuglenes antal øges for hver dag, der går. Den lille kobbersnepe, rødbenet, dværgrylen og den almindelige ryle samler sig nu i meget store flokke omkring Gyllingnæs, inden den endelige tur sydpå starter. På havet begynder nu også store flokke af andefugle at samle sig, men endnu går der lidt tid, inden de egentlige vintergæster begynder at vise sig.

August, september og oktober er de helt store måneder for trækfuglenes færd, og så kommer der en forholdsvis stille tid, indtil vintergæsterne melder deres ankomst, men i oktober kommer det helt store træk af rovfugle, som skal sydpå. Musvåger, falke og høge kommer på en kort gæsteoptræden. På sene efterårsdage er det et pragtfuldt syn at se de store skarer af våger, der udnytter de termiske luftstrømme til at komme sydpå. Det er energibesparende for dem

*Ringdrossel fanget og
ringmærket på Gyllingnæs*

at udnytte disse luftstrømme, idet de løftes højt til vejrs af de varme opadgående strømme, hvorefter de på stive vinger svæver af sted, indtil de på ny møder en varm luftstrøm, som bringer dem højt op.

Men nu kommer der også fugle nordfra. En morsom fugl, som gæster landet i en kort periode, er ringdrosslen, som til forveksling kan minde om en solsort, men den har en hvid krave om halsen, som gør den let kendelig fra solsorten. De første sjaggere kan begynde at vise sig nu, og den vimse stenpikker ses nu talrigt strejfende om over markerne.

Mange gange har jeg siddet på »Ritmesterens Bænk« nede på Gyllingnæs og iagttaget, hvordan dobbeltbekkasinen udfolder sin aktivitet på det sydligste af næsset. En fugl, som enhver jæger møder en udfordring i, når han er på jagt, idet den med sine lynhurtige bevægelser er svær at få ram på, og dem er der mange af hernede.

Vi har nu nået november, og der er ikke flere trækfugle tilbage. Vintergæsterne er derimod begyndt at melde sig i stort antal. Sjaggeren er allerede omtalt, men fugle som vintermusvåge, kvækerfinke, korsnæb, silkehale, sangsvane og havlit dukker nu op.

Tilsyneladende en stille måned, men der er aktivitet overalt. Vi står nu over for de korte dage, og den tid, det er lyst, skal bruges til at samle føde og energi til at gå vinteren i møde. Der skal samles forråd, sådan at der er reserver at hente, hvis fødemængden bliver knap.

Skovskaden er en af de fugle, der samler sig et forråd. Den gemmer fødeemner på de mærkeligste steder, og så er spørgsmålet, om den kan huske, hvor forråds-kamrene er. Mange gange glemmer den, hvor den har anbragt sit spisekammer, men alligevel klarer den sig gennem vinteren.

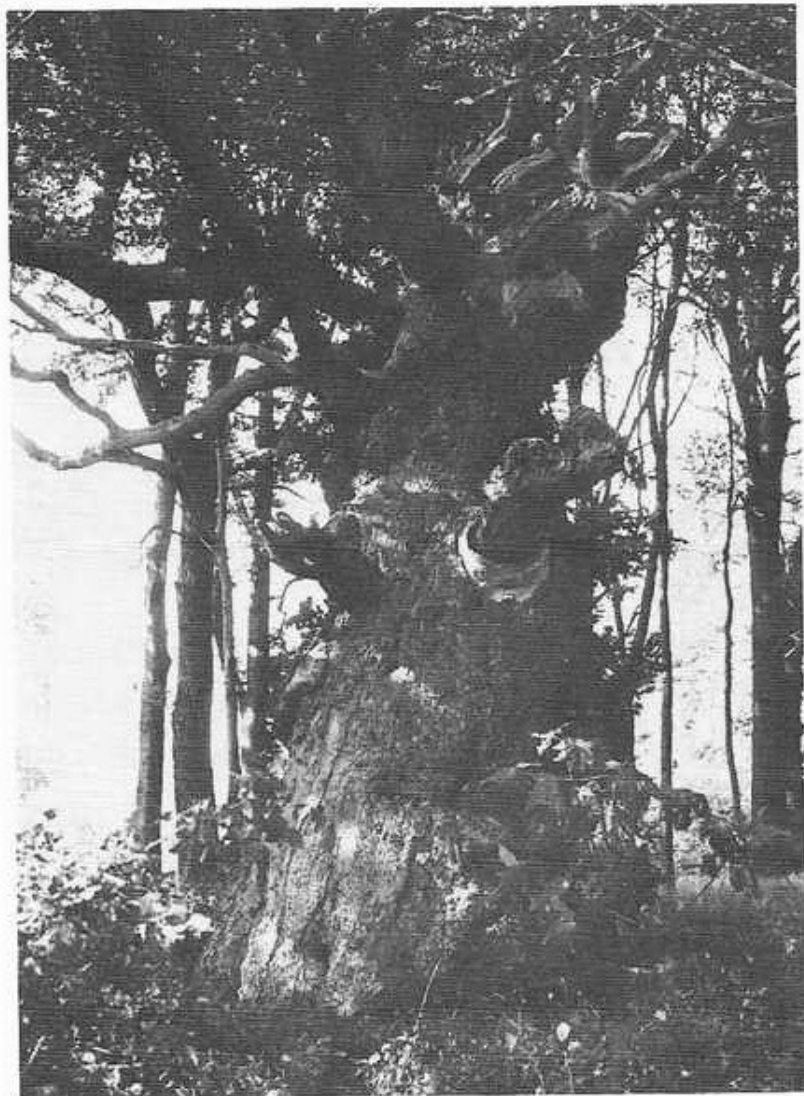
Et år i naturen er nu ved at være gået. December står for døren, men alligevel foregår der noget hele tiden. Flagspætten begynder på sine spætteværksteder. Den samler kogler sammen og kiler dem fast i grenkløfter, hvor den så bearbejder dem med sit næb for at få fat i frøene. Man kan nu så småt begynde at finde disse værksteder, som viser sig ved store samlinger af fint forarbejdede grankogler, der ligger på jorden under træerne.

De store repræsentanter for rovfuglene begynder at vise sig. Havørnen kan

atter ses svævende over terrænet, og nu er det uegenkaldeligt blevet vinter – en ny cyklus i naturen kan begynde. Man kan begynde at ruste sig til at tage hul på nye oplevelser, som vil berige ens tilværelse. Atter vil rytmen gentage sig, og mange dejlige oplevelser vil på ny ligge og vente på en; der er meget at glæde sig til, nye opgaver venter på at blive løst.

Som man kan se, er der et vældigt leben på Gylling-egnen, som der er overalt i landet, og har man den rette forståelse for alle disse ting, så er der mange timers spændende oplevelser at hente i naturen. Det har været umuligt at komme ind på alle de oplevelser, som jeg har haft på mine mange vandringer i naturen, men det er mit håb, at det er lykkedes mig at fortælle om nogle af dem, sådan at man kan forstå, at det er uhyre vigtigt, at vi er med til at værne om disse værdier.

Naturen og livet i den har sin berettigelse, og vi kan ikke tillade os at gribe forstyrrende ind i denne rytme. Vi har alle et medansvar for, at eksistensberettigelsen for vore medskabninger holdes i hævd, og vi skal passe på, at vi ikke sætter vores egen egoisme i første række. Vi kan ikke tillade os at ødelægge det liv, der leves derude efter naturens egne love. Dem bør vi respektere, og på den måde vil vi få et righoldigt liv.

Gammel eg på Gyllingnæs

Gyllingnæs

Ved Gunnar Madsen i august 1976

I sin bog om *Gylling sogn og dets beboere*, der udkom i 1942, har Jens Carlo Andersen givet Gyllingnæs en meget udførlig omtale, hvad der ikke kan synes urimeligt, når tages i betragtning, at ca. en trediedel af sognets areal hører ind under godset, og at en af dets tidligere ejere: ritmester Frederik Grevenkop Castenskjold i en årrække var sognerådsformand i Gylling og som følge heraf kom til at betyde uhyre meget for sognet gennem en årrække.

Jeg ser det derfor som min opgave i forbindelse med *Gylling og omegns Borgerforenings* ønske om udgivelse af et tillæg til den allerede eksisterende bog om *Gylling sogn og dets beboere* og herunder i et afsnit om Gyllingnæs at fortsætte

Hovedbygningen set fra parken

den tidligere omtale og beskrivelse af godset og dets beboere fra ejerskiftet i 1936 op til vor tid.

Det vil først og fremmest sige tiåret 1936–1946, mens godsejer Niels Baner var ejer af den gamle, smukke, historiske gård, og i årene indtil fru Eva Baners død i 1966, da direktør i forsikrings-selskabet *Codan*, Herman Zobel, overtog Gyllingnæs for en pris af ca. 7 millioner.

I afsnittet »Lidt romantik fra Gyllingnæs« nævner Jens Carlo Andersen i sin Gyllingbog en række forfattere, der tidligere har beskæftiget sig med skildringer om Gyllingnæs, bl. a. forfatteren Th. A. Becker, hvis bog *Englænderne på Gyllingnæs*, der udkom i året 1859, får en særlig omtale.

Det vil derfor være rigtigt at gøre læserne opmærksomme på, at der i efteråret 1948 på P. Haase + Søns forlag udsendtes en ny bog, en roman med titlen *Englænderne på Gyllingnæs* med det engelskklingende forfatternavn *James Oliver* – et pseudonym, der dækker over et dansk forfatternavn.

De begivenheder, der skildres i romanen, er i store træk virkelighed, idet romanen er bygget over historisk stof. Her er farvemættede skildringer fra Vestindien, beretninger om spændende kapløb mellem sørøvere og orlogsmænd, om søslag mellem fredelige koffardiskibe og frygtesløse sørøvere. Men det samlende midtpunkt i romanen er *Alice* og hendes kærlighedshistorie. Romanen er et stykke farverig reportage om begivenheder i en svunden tid. Dens hovedpersoner har levet, og deres skæbne – hvor fantastisk den end har formet sig – er en historisk realitet.

Familien Baner overtager Gyllingnæs

Gyllingnæs blev ved ritmester Castenskjolds død i 1924 ved testamente overdraget søstersønnen Frederik Castenskjold Bentzon, der var født i København 1873. En række uheld, bl. a. ildebrand og stormskader bevirkede, at han i 1936 solgte Gyllingnæs til Niels Baner, der tidligere ejede Rask Hovedgård ved Horsens, hvorfra hans hustru stammede.

Ægteparret Baner havde i deres unge dage ofte stået ved Horsens fjord uden for Stensballegård og skuet over mod Gyllingnæs' skovkransede marker og drømt ønskedrømme om engang at erhverve den skønne gård. Det var derfor med store forventninger, de oplevede opfyldelsen af deres ungdomsdrømme ved overtagelsen af Gyllingnæs i 1936.

En svær landbrugskrise prægede endnu det danske landbrug, og godsejer Baner fik nok at se til i de følgende år. Men endnu engang blomstrede Gyllingnæs op, takket være bl. a. den stab af dygtige folk, som godsejeren forstod at knytte til den store bedrift.

Godsejer Baner var en særpræget, men stor personlighed, der havde sine meningers mod og ikke gik på akkord med noget, som ikke stemte med hans overbevisning. Det er selvsagt ikke uden betydning, hvordan en gård af Gyllingnæs' størrelse bliver drevet. Gylling kommune nød da også på mere end én måde godt af at have en herregård inden for sognets grænser.

Kun alt for kort tid blev det Niels Baner forundt at drive sin smukke gård. En alvorlig sygdom tvang ham til i 1946 at søge lægehjælp og hospitalsophold. En smuk høstdag i august, mens kornet endnu stod gult på de frodige marker på

Gyllingnæs, døde Niels Baner på Diakonissestiftelsens sygehus i København. Det var med stor sorg, man overalt i Gylling og langt uden for sognets grænser modtog budskabet om hans død.

Størst var dog sorgen hos fru Eva Baner, der pludselig stod helt alene, uden børn og nære slægtninge og med et kolossalt ansvar for den store bedrift og de mange familier, der var knyttet til Gyllingnæs. Men selv om sorgen og savnet føltes stærkt, lod fru en sig ikke knække, men satte sig som mål at videreføre Gyllingnæs' skæbne i sin mands ånd.

Godsejer Niels Baners jordefærd

Mens gyldne neg endnu stod på Gyllingnæs' frugtbare marker, stedtes godsejer Niels Baner søndag den 1. september under en gribende og smuk højtidelighed til hvile – efter eget ønske – i sin egen jord på en fredfyldt plet på det yderste af Næsset, hvor Kattegat og Horsens fjord mødes.

De få, der af og til færdes herude, har ikke kunnet undgå at opleve naturens dybe stilhed og fred. Godsejer Baner elskede stedet – intet under, at han ønskede at hvile her efter en lang og travl arbejdsdag.

En stor skare var samlet på Gyllingnæs, først og fremmest gårdens folk og folk fra sognet, men også en repræsentativ forsamling udefra, allesammen mennesker, der følte sig knyttet til godsejer Niels Baner og fru en.

I hovedbygningens havesal, hvor et væld af sommerens blomsterpragt smykkede båren, indledtes højtideligheden med salmen: Lær mig, o skov, at visne glad, hvorefter pastor Jens J. Nielsen, Gylling, ud fra ordet: Hvad er et menneske, at du kommer det ihu? udtalte bl. a. følgende:

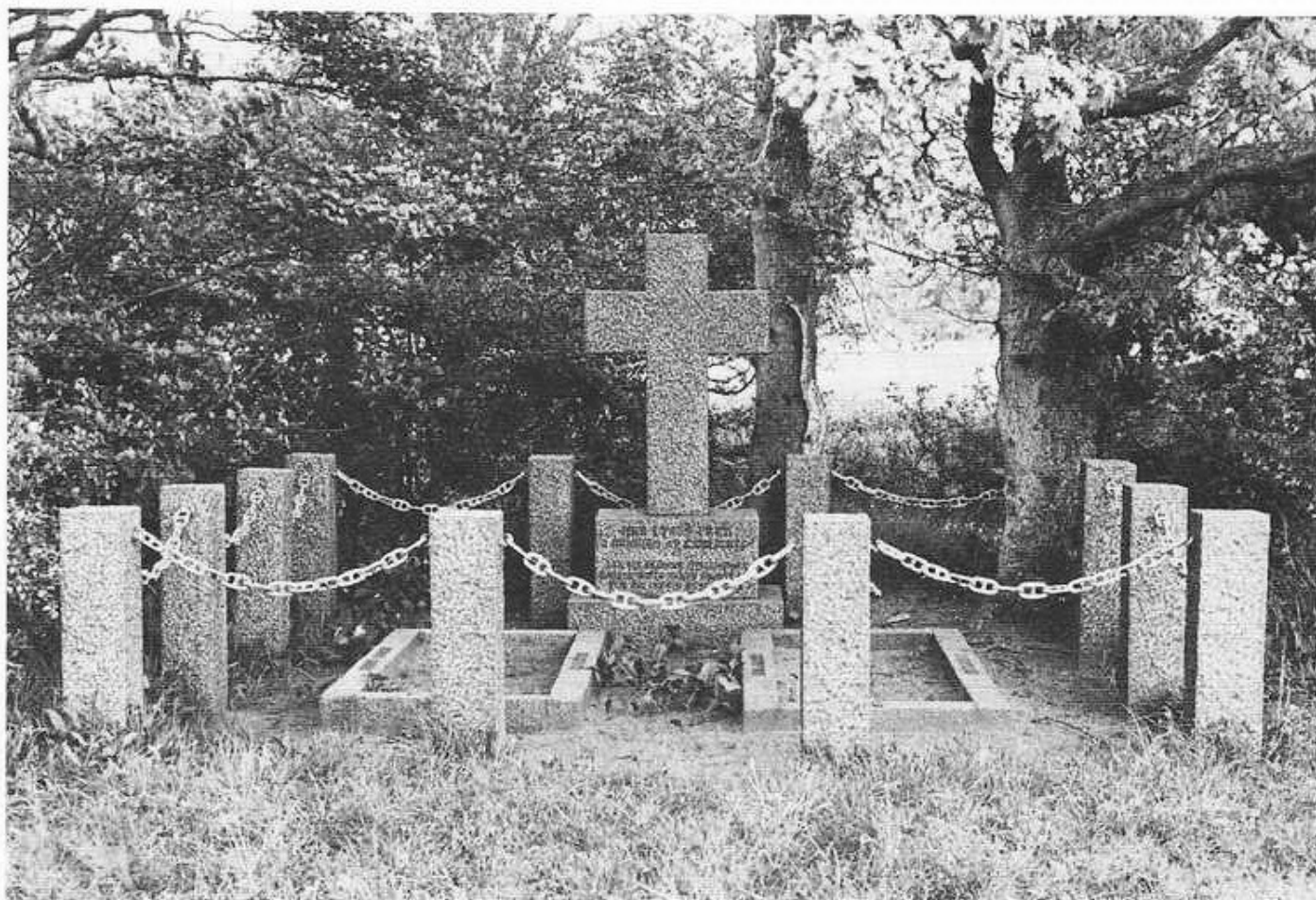
Vi er forsamlede her på Gyllingnæs i en natur, der taler om Guds store skabermagt. Vi er ikke kun forsamlede omkring godsejeren, der følte sig forpligtet over for den jord, som var ham betroet – og derigennem over for Danmark – men om mennesket Niels Baner.

Hvad er et menneske? Et menneske er det, som lever i dets sind, og når et menneske med et ydmygt og taknemligt sind tager mod de gaver, som kommer til ham udefra og ovenfra og ud af dette væld øser til andre, da er dette menneske et rigt menneske. Netop sådan var Niels Baner et rigt menneske. Bag det barske ydre – som i virkeligheden var et værn for en stor indre følsomhed – bankede et stort og varmt hjerte.

Niels Baner var et menneske af et ærligt Ja og – om fornødent – af et lige så ærligt og afgjort Nej – en mand, som aldrig gik på akkord med det, som var uretten. Han var en retfærdig mand, der havde omsorg for dem, som blev ham betroet. Derfor er der i dag virkelig sorg på Gyllingnæs – ikke blot i hjemmet her, men også i de mange hjem, som hører gården til.

Ét er vi mennesker – alle uden forskel – fælles om: Vi har brug for Guds barmhjertighed, der kommer til os i Jesus Kristus, Forbarmeren.

Efter trosbekendelsen og salmen: Til Himlene rækker din miskundhed Gud, bar gårdens folk deres husbond til en hestetrukken høstvogn. Fru Eva Baner satte sig ved kuskens side, mens det store følge til fods fulgte godsejer Niels Baner den 2 kilometer lange vej gennem skoven til det sidste hvilested på det yderste af

Godsejer Niels Baner og fru Eva Baners gravplads

Næsset, hvor medlemmer af Tolvmandsforeningen bar deres ven og kollega til graven.

Efter salmen: Kirkeklokke, ej til hovedstæder, indviede pastor Nielsen – efter kirkeministeriel bestemmelse – stedet til at være en fredhellig plet og lyste velsignelse over gravpladsen, hvorefter jordpåkastelsen fandt sted.

Man sang: Dejlig er jorden, og derpå henvendte fru Eva Baner sig til følget og bragte en bevæget tak – først og fremmest til gårdens folk, tidligere som nuværende – ligeledes til enhver, som havde vist hendes mand den sidste ære.

Under indtrykket af en gribende og smuk højtidelighed og under følelsen af at have oplevet naturens store stilhed på et af naturens skønneste og ejendommeligste steder vandrede følget langsomt tilbage til Gyllingnæs. En stor mand i ordets bedste betydning var stedt til hvile i den jord, der havde betydet så meget for ham, og som han havde følt sig knyttet så stærkt til.

Tyve år senere

Godt 20 år senere – den 12. november 1966 – blev ejeren af Gyllingnæs, fru Eva Baner, stedt til hvile ved sin mands side. Det skete i dybeste stilhed i nøje overensstemmelse med fruens ønske.

Efter en kort højtidelighed i hjemmet, hvor daværende sognepræst i Gylling, dr. teol. provst Poul E. Nepper Christensen, talte, førte rustvognen fru Eva Baner til gravstedet, hvor provsten forrettede jordpåkastelsen.

Et fint menneske med et stort hjerte var gået bort. Gyllingnæs havde mistet en god ejer. De mange mennesker, der var knyttet til godset, havde mistet en agtet og afholdt arbejdsgiver, og Gylling sogn var blevet et elskeligt menneske fattigere.

*Godsejer Herman Zobel
foran en af de store ege*

Ejerskiftet på Gyllingnæs

Ved direktør Herman Zobels overtagelse af Gyllingnæs skete det hidtil utænkkelige, at godsejeren på Gyllingnæs nu ikke mere havde træffetid nogen af ugens seks søgnedage og endnu mindre var at øjne hverken i mark eller skov på grund af de meget krævende og omfattende arbejdsopgaver, som nødvendiggjorde hans tilstedeværelse på kontoret i Codanhus på Gammel Kongevej i København – et 18 etages højhus, bygget i 1952 af direktør Zobel, og som han – ikke uden grund – betragter som en del af sit livsværk, forretningsmand i den helt store stil, som han er.

Men i weekenden søger han at frigøre sig fra forretningsmandens ofte stres-

sede tilværelse, sætter sig i flyet med kurs mod Gyllingnæs, hvor fru Rigmor Zobel, amtmandsdatteren fra Ålborg, i de fleste af årets 365 dage har fundet en tilværelse i de skønnest tænkelige naturomgivelser og i et hus, der nok i ugens hverdage kan fornemmes rigelig stort, men som til gengæld, når mand, børn og børnebørn søger hjem til det jyske hovedland- til traveture i mark og skov, til lyse sommerdage i park og ved strand eller ved de store kirkehøjtider, tages i brug fra kælder til kvist og så nok alligevel slet ikke fornemmes som for stort.

Med nogen ret og undren kan man spørge:

Hvordan er det muligt for et menneske at omfatte en meget krævende arbejdsindsats i hovedstaden og samtidig give sig stunder til ikke blot at følge med i en bedrift af Gyllingnæs' størrelse, men også at føre godset frem til en landbrugsmæssig position, som den Gyllingnæs indtager i dag?

Sandheden er nok bl. a. at finde i gloserne »investering« og »rationalisering«. Det første kræver kapital, men også mod til og tro på, at det f. eks. kan gå an at bygge en kostald og indrette den med plads til 7-800 dyr og forsyne den med tidens mest ultramoderne tekniske hjælpemidler – en investering, der i kroner nok nærmer sig den halve snes millioner.

Rationalisering, der blandt så meget andet også betyder, at malkningen af 120 køer – med 2 mands hjælp – klares på mindre end en time.

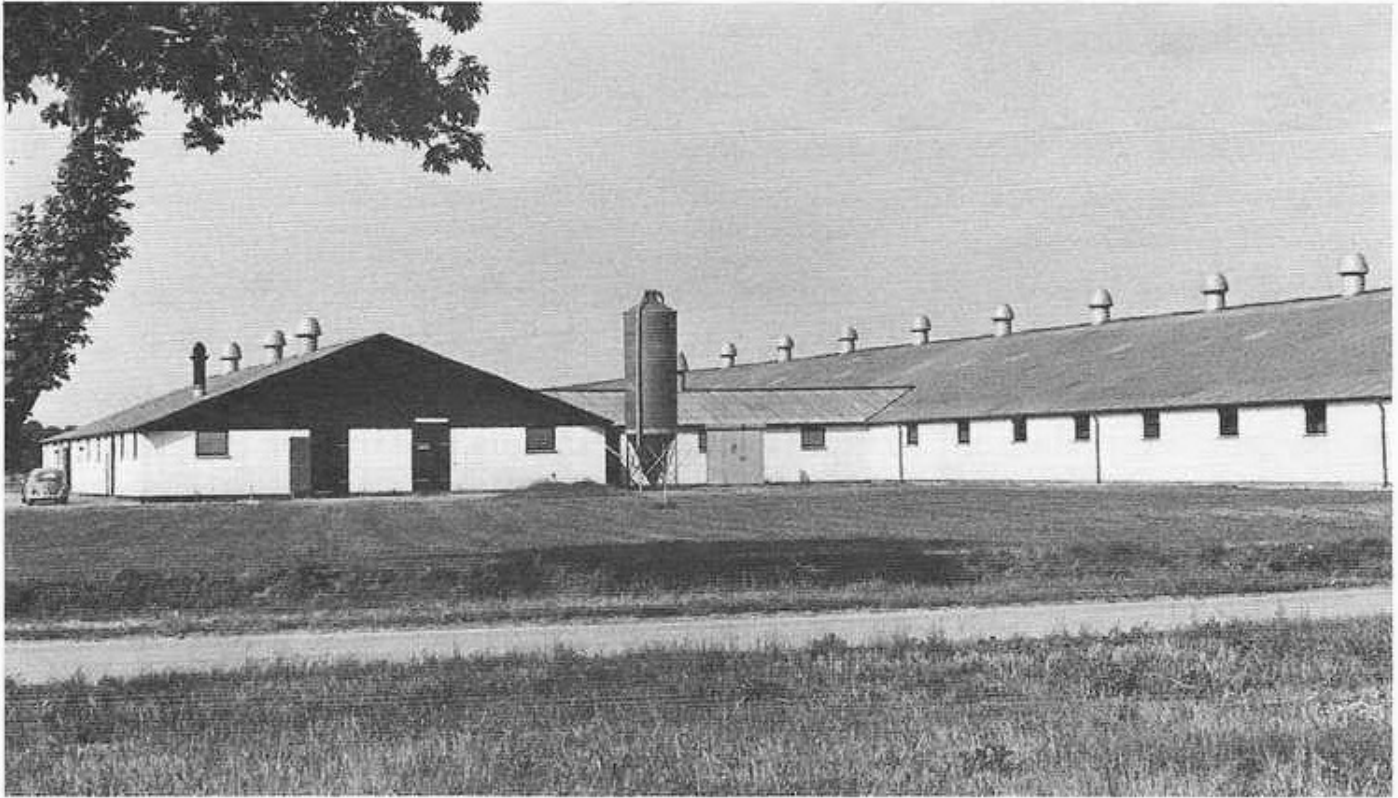
Det betyder også, at landbruget, som det drives i dag på Gyllingnæs med kvæghold og herunder mælkeproduktion som det vigtigste, er kendt ikke alene herhjemme, men langt uden for landets grænser, så Gyllingnæs i dag modtager landbrugsfaglige studiebesøgende fra lande – så at sige – kompasset rundt. Man tør overhovedet ikke begynde at nævne tal i forbindelse med de investeringer, der finder sted på Gyllingnæs i disse år.

Der er kun at håbe på, at dansk landbrug må gå en blot nogenlunde tålelig fremtid i møde, så der ikke blot kan overleves, men at der stadig må være bare en lille plads til glæden ved at sætte ploven i dansk muld og lytte til mejetærskernes monotone sang over høstgule marker – også på en gård som Gyllingnæs.

At der også kan ofres tid og penge på begrebet vildtpleje i de store velegnede skovområder skal nævnes som et udslag af godsejer Zobels glæde over at eje en plet af dansk jord i det sydlige Hads Herred, hvor alt levende har hans store bevågenhed.

Den daglige leder

Men når alt dette er sagt og skrevet om Gyllingnæs i et tillæg til den allerede eksisterende bog om Gylling sogns beboere og altså også om Gyllingnæs, skal tilføjes, at med den kolossale udvikling, som Gyllingnæs har vokset sig ind i den sidste halve snes år – måske ansporet, eller i hvert fald stærkt påvirket af de store politiske omvæltninger, der er sket ude i verden omkring os – bl. a. Danmarks medlemskab af E. F., så ville en aldrig så fremsynet og dristig københavnsk forretningsmand ikke have turdet give sig i kast med så store opgaver, som tilfældet har været på Gyllingnæs, hvis han ikke havde en stærk fornemmelse af, at de tusinde problemer – små som store – der dukker op fra dag til dag i en bedrift af Gyllingnæs' størrelse ville blive løst af den mand, i hvis hænder ledelsen af Gyllingnæs var blevet lagt.

Kostalden set fra syd

Allerede i godsejer Niels Baners tid var godsinspektør N. O. Hansen knyttet til Gyllingnæs, og efter få års fraværelse – fra 1957 – som den mand, der loyalt gik ind i et kæmpeansvar over for fru Baner og den sidste halve snes år sammen med og over for sin chef, direktøren og godsejeren på Gyllingnæs.

Et kig ind til gumlende køer i den ene ende af kostalden

Gyllingnæs' fremtid

Intet er så svært som at spå om fremtiden, skal en kendt, nu afdød dansk kunstner have sagt. Disse ord vil nok vedblivende have gyldighed, også når talen er om Gyllingnæs. Det, der i dag er facts, vil i morgen eller om kortere eller længere tid, være historie.

Om det store kvæghold af fornem hollandsk yderig race på Gyllingnæs fortsat skal få lov at levere mælk af fineste kvalitet i tanke af rustfri stål til en dansk befolkning, hvis levevis i nogen grad efterhånden er blevet afhængig af mælk og mælkeprodukter, eller om navnet Gyllingnæs engang i fremtiden kun skal være forbundet med placeringen af Danmarks første A-Værk, ligger endnu i dag som store, uløste spørgsmål, afhængige af så meget, bl. a. af landets økonomi, politisk enighed, måske påbud udefra, som fratager os retten til selv at disponere og bestemme uden hensyn til, at der stadigvæk findes mennesker herhjemme med vidsyn og udsyn, når talen er om en produktion, der har det ophøjede formål at bidrage til at skabe en smule balance mellem eksport og import – mellem debet og kredit.

Vadegrunden set fra Hørdrupskov. Dec.

Gylling-Geografi.

*Enfoldige Betragtninger
ved Basaren
d. 13. og 15. Januar 1922.*

Mel.: Jens Vejmand.

I mens a gik te Skuel aa løst mi Geografi,
a töt, der var en Mangel, som findes kan deri;
thi mellem anne Bøjer, som Orhus, Kjøbenhavn
aa Skanneborg aa Odde a savned Gyllings Navn.

De maa jo ve Faarglemmels ou den, som Bogen skrøu,
at Gylling Bøj aa Liedrup slet it beskrøuen bløu,
faa it aa tol om Søbøj, huerou vi hoe de hal,
aa Gyllingnæs aa Skouen vi osse regne skal.

De er en Skam faa Landet aa faa di Bøen saa smo,
at di ka ingen Kjendskab te Gylling Ejnen fo;
men a ska hie faasøge, saa godt som a no kan
aa gi Jer en Beskryuels ou Gylling Bøj aa Land.

I Bøjen æ der Gader, ja mindst et halt Dusin,
den længst gje helt i gjemmel, aa den æ særlig fin,
Kjøbmagergade kalder vi den ved rette Navn,
den ej igjennem falder faa den i Kjøbenhavn.

Thi begi tou sæ krommer fræ Sønder aa te Nar,
aa vi for Rundetaaren en Savværksskorstien har,
aa Masser ou Butikker æ bodde her aa der,
a æ slet ikke sikker po, hue di fleste er.

Et Vandløb som i Hamborg igjennem Bøjen gaar;
men de kan ej befares i soen et vandknap Aar
ou større Handelsskibe te Gyllingejnens Gavn;
men hos Niels Liin der har vi te Gengæld saa en Havn.

En Jernbane osse vi hoe no Udsigt til,
aa de ka blyv te Alvor, hvis bare Gylling vil
betol en Masse Penge — en Million omtrent:
indtil det sker, saa længe maa vi i Hobet vent

Aa hver en Vinteraute, ner Mørket faller po,
saa skjenner Gadens Løjter som noue Sole smo,
i olt Fald ka mæ Monen di sajtens hammel op,
di lyvser øue Bøjen, te Haugaard sejer Stop.

Vi bruger Telefonen aa ringer op te With,
hver Gang, naar vi det ønsker, aa det gjør vi saa tit.
Ja lisse snart som Løster te Kortspel Manden faar,
og hver Gang Konen byder ind til en Kaffetaar.

Vi har ej som i Orhus faa Sporvoun noue Trang;
thi Bilerne aa Cykler di kjør her Dauen lang.
Vi Heste har aa Voune te Fragt ou Folk aa Gods,
aa tænk — en Fløumaskine hoe fløuen øuer vos.

Et Bryggeri aa Savværk, de finnes i vo Bøj,
paa Marken Mejeriet, de æ saa godt som nøj.
Trej Skuele aa Kjerken, Central faa Telefon,
aa saa hoe vi Kasserne, men mangler Garnison.

Aa Markerne di bugne ou Frodighed hvert Or.
De Gylling Bønder dyrke mæ Døgtighed die Jor.
En Tissel ka jo træffes imel, de ved a ual,
men de ka it faalanges, de helt udrøddes skal.

I Goeren æ de Ualstand; thi Bunens Staald aa Lou
æ ful au Hejst aa Køer aa Svyn, aa I kan trou,
de gie Mjerk i Spanden aa Flæsk te Slauteri,
aa Premier te Dyrskuuet, dem ka Bunen li.

Befolkningen i Sovnet vol osse nævnes skal,
Tølhunderaahalfjerds hoe Hjemstej hie saual,
aa dierou Femhunderaatyv i Gylling bor,
aa Sovnet hoe Trejhunder aa otte Hus aa Goer.

Foreninger i Gylling vi hoer i Snesevis,
aa Sparekasse, Posthus, Hotel naturligvis.
Et Sovneraad, der styrer det fælles Ve aa Vel,
hvis noue æ tefreds mæ dem, ær et ves dem sjel.

Vor Kjerck i Gylling den æ saa gammel aa saa gro,
ou Mangler æ der manne, men Midlerne æ fo.
Læ vos no hier i Auten let lyvst paa Livet si
aa glad te Kjerkens Bedste enhver sit Bidrag gi.

Si no hoer a jo gied jer et lille Indblek i
en Del ou, hva der hører te Gyllings Geografi.
No sætter a mi Lid te, at inden manne Or
blandt Danmarks anne Bøjer vi Gylling Navnet foer.

I Gylling Geografien der æ nok bløuen glemt
den Plet, di kalle Splidholm, aa de ua gromme slemt.
De maa vi ha oprettet, ja hold no bare let,
faa Splidholm er i Sounet en dejlig lille Plet.

Den legge kønt paa Marken mæ fed aa frugtbar Jor,
mod Vest ka Uldrup skimtes, aa Skov i Syd og Nørd,
mod Øst i skøn Forening der mødes Hav aa Land,
aa Marken skraaner jevnt ned mod Kattegattets Strand.

Ve selve „Splidholm-Navnet“ der æ no nued, som
a tøkkes sku forandres, ja de sku døbes om;
thi Folk i Splidholm gjø kun hinanden Gle aa Gavn,
saa „Fredensholm“, de tøkkes a, ua et passend Navn.

Faa anne Ting aa nævne, saa æ da jen Sag klar,
de ka mæ Sandhed sejes, et Fortrin Splidholm har
faa Sounets anne Ejne, de hoer a töt saa tit;
thi Splidholm haae Mariane, de haae di anne it.

Men ingen Stej i Verden faa Modgang ka go fri,
aa Splidholm, den ka heller it hel go Ram faabi.
En Uløk æ passieret, di kommen er i Nø,
hvem ska no bring dem Nøjhed? Mariane hon æ dø.

(7.-5. 1935).

J. C. A.

En „Generalforsamling“ i Gylling

Ved J. C. Andersen

GYLLING er en gammel By, og mange Slægtled har afløst hinanden som Beboere af Byen og Sognet.

Hvornaar de første simple Boliger er opført her, kender vi ikke, og det er kun faa af de gamle Beboere, der er omtalt i de historiske Skrifter, der haves til Raadighed; men der findes dog Optegnelser om enkelte Mennesker, som har gjort sig særlig bemærkede. —

Et af de ældste Minder om Egnens gamle Beboere er en Runesten, funden paa Skrivergaardens Mark, men nu opstillet i Kirkens Vaabenhus. Dens Runeskrift fortæller, at „Toge Torgilsen rejste denne Sten efter sin Broder Esber den Gode“. Ingen anden Oplysning findes om disse gamle Gyllingbeboere; men det maa formodes, at det har været ansete Mennesker, da der er opsat et saa varigt Minde. — Fra Tiden omkring ved Aaret 1360 findes nogle af de ældste Optegnelser om en af Gyllings betydeligste Mænd „Laurids Truelsen“, eller som H. L. Møller kalder ham Laurids Trugotsen. Han har været Ejer af meget Jordegods, maaske det meste af den sydlige Del af Hads Herred, og det menes, at nogle gamle Murrester, som er fundne i Gylling By lige syd for Kirken, skulde være Grundstene fra Laurids Truelsens gamle Borg.

Af senere Beboere i Gylling Sogn har Englænderne paa Gyllingnæs særlig gjort sig bemærkede ved deres fremmedartede Udseende og Sprog og da særlig ved deres gaadefulde Livsførelse. Om Stapleton fortæller Rygtet, at han havde været Sørøver, og at han var kommen i Besiddelse af sin Hustru, den skønne „Georgianne Schmidt“, efter at han havde ladet hendes første Mand „Guilherme van Zeller“ kaste i Havet.

I det efterfølgende er der gjort Forsøg paa at fremstille en Slags Revu, hvor forskellige Mennesker, baade nulevende og afdøde Gyllingbeboere har faaet Lov til at samles og afholde en Generalforsamling, hvor enhver af de mødte kan faa Lejlighed til at deltage i Diskussionen om gammelt og nyt fra Gylling.

Som den ældste af Forsamlingens Deltagere indleder Laurids Truelsen Forhandlingen, og han yder senere jævnlig sit Bidrag i Diskussionen.

En „Generalforsamling“ i Gylling.

Laurids Truelsen:

Snart er seks Sekler runden, siden jeg vandred' heden, der har vi det i Grunden saa roligt og rart; men forleden forekom det mig lidt ensformigt, og til en Smule Forandring ønskede jeg en Dag som dem, da jeg gik paa Livets Vandring. Som tænkt, saa straks jeg gjorde, og høfligt jeg bad om Forlov hos St. Peder for mig med flere til at faa en lille Orlov.

„Gerne“, sagde St. Peder, „Men I maa saa det mage, at I allesammen er inden Midnat her tilbage!“

Det var en Fordring, vi alle fandt ret og rimelig, og uden Betænkning lovede vi at komme betimelig.

Nu er vi altsaa paa Jorden, og det er mig en Hjertens Glæde at træffe saa mange ældre og yngre Gyllingfolk tilstede.

Jeg vil hermed nu som første Forslag fremføre, at vi i Dag faar gammelt og nyt fra Gylling at høre.

Af min Tids Hændelser skal jeg en lille Smule melde, om senere Tidens Begivenheder kan yngre Folk fortælle.

Jeg har her i Gylling haft saa mange glade Dage; men vi maa i Tiden gaa seks Hundred' Aar tilbage.

En prægtig Borg jeg bygged' da jeg kom til Skælsaar og Alder, nu ser jeg kun smaa Huse, og Borgpladsen „Sams“ man kalder.

Peder Jensen:

Ja gamle, Din Beretning jeg bekræfte kan tilfulde; thi da i Nittenhundrede og tolv et Hus jeg bygge skulde, og mens til Husets Grund vi Gravningen udførte, da fandt vi flere Munkesten, som fra Din Borg hidrørte.

I Husets Gavl den Dag i Dag de Sten Du end kan finde, saa Du kan se, at Efterslægten værner om Dit Minde.

Laurids Truelsen:

Ret saa min Søn, jeg takker Dig, Du har beredt mig Glæde; men nu vor Vandring Byen rundt vi vil paany tiltræde.

Det Vandløb, som igennem Byen gik, som bedst det kunde med Overkørsler hist og her, med Kær og Vadegrunde, det ser jeg nu er rettet ud, fordybet, reguleret.

En Borger:

Ja, ja, det er en Sag, som har mig meget affekteret.
Paa os, som langs med Aaen bor, Oprensningsbyrden lægges,
og Kiv og Trætte faar vi, hver Gang Stemmebrædtet trækkes.

Laurids Truelsen:

Jeg ser, som vi det havde, har I det endnu i Grunden.
Vi kæmpede med Sværd, I bruger bare Blæk og Munden;
men Gylling Kirke, ser jeg, paa den gamle Plads end findes,
i min Tid har jeg set det samme Hus, saa vidt jeg mindes.
Et Taarn er føjet til, om end det synes noget lille.

Ukendt Mand:

Jeg efter ringe Evne gerne Kirken pryde vilde.

Laurids Truelsen:

Men indenfor, der kan jeg næppe kende Kirken mere.

Pastor Ravn Jensen:

Jeg har i min Tid ogsaa ladet Kirken restavrere. (1913)
Fra Stolene jeg fjernede de mange gamle Døre;
thi den evindelige Klapren var ej rar at høre,
og Bjælkeloftet lod jeg Maler Poulsen dekorere,
og Gulvene lod jeg forny, og meget andet mere.

Laurids Truelsen:

Den gamle Skriftestol fra Munketiden er her ikke længer.

Kammerraad Mortensen:

Jeg tog den i min Have ud, en Rest i Koret hænger.

Pastor Otto Møller:

Javel, Din Kirkeværgetid, den kan jeg ikke glemme,
af al Din Magt Du bidrog til vort Kirkehus at skæmme.
De smukke gamle Vinduer for alt for smaa Du regned,
Du tog dem ud og satte ny, som sig for Stalde egned.
Paa Vandalismen skal jeg mene, saa Du Kronen satte,
Du lod de smukke Kampestene med Cement erstatte.
Og saa den smukke Alterkalk, som Maren Storm os skænkte, (1673)
den solgte Du, og med en mindre smuk Du os betænkte.
Jeg havde altid det Princip de gamle Ting at hædre,
naar ej man kan erstatte dem med noget, der er bedre.
Den Prækestol, hvorfra jeg skulde Herrens Ord forkynde,
var noget tarveligt, vi kaldte den saa tit for Spøg en Tønde,
jeg synes, at en bedre Prækestol vi skulde have. (1911)

Ritmester Castenskjold:

Og Lysekronen midt i Kirken er fra mig en Gave. (1915)

Pastor Bertel Johansen:

Jeg stilled op et Pulpitur. (1627)

Pastor Ravn Jensen:

Jeg Orgel lod indsætte. (1915)

Hans Sørensen Smed:

For Altertavlen Æren dog tilkommer mig med rette.

I fjerde Christians Tider med mit Navn blev Tavlen prydet, (1638)
det staar endnu trods Kævl og Strid, det har mig meget frydet.

Laurids Truelsen:

Det gamle Vaabenhus var alt for lavt og trangt til Tide.

Pastor Nielsen:

Jeg hæved Loftet, lagde Gulv, lod Dørene udvide. (1935)

Fra Arilds Tid vor Kirkegaard foruden Plan henligger,
den bliver reguleret nu af Arkitekt Bøtticher. (1937)

Laurids Truelsen:

Men Klokken, som min Datter gav, den ser jeg ikke længer.

Søren Mikkelsen:

Den fjernet blev fra Galgen, og i Taarnet nu den hænger.

Jeg ringed den i mange Aar, sin Alder Trods den byder,
dens Tone end den Dag i Dag til Sognets Andagt lyder.

Niels Jørgensen:

Du ofte ringet har med Klokken, som i Taarnet hænger;
men jeg tog fat paa Hvervet, da Du ikke kunde længer. (1927)

Laurids Truelsen:

Og Diget, som i fordums Tid gik rundt om Kirkegaarden,
det staar saa lige muret op og stablet smukt i Orden.

Jens Bonde og Albert Thomsen:

Ja store Masser Spiritus har her vi konsumeret. (1887)

Niels Liin:

Den halve Del af Muren har jeg sandelig leveret.

Præstegården i Gylling

Henrik Hansen 76

Alfred Eskerod:

Med Styrke som en Eskerod til Faget jeg mig egned,
jeg stabled Diget op mod Nord og Kirkegaarden hegned. (1934)

Laurids Truelsen:

I Kirken, hvis Opførelse man før min Tid begyndte,
saa mange Præster gennem Tiderne Guds Ord forkyndte.
Jeg hørte ogsaa her i Kirken flere Præsters Stemme;
men deres Navne er forlængst mig gaaet rent i glemme.

Jens Nielsen:

Jeg var den første Præst i Gylling efter Reformationen,
det var paa den Tid, da Christian den tredje sad paa Tronen.

Ole Kvist:

Paa Skafottet endte jeg mit Liv — et Sagn fortæller —
langtfra hvert et Sagn er sandt, og dette ikke heller.
Nej, det var Præsten Søren Kvist, som da i Vejlbj boede,
ved Rænkespil og Argelist han mistede sit Hoede.

Christen Rasmussen: († 1610)

I min Gylling Præstetid til Provst man mig udvalgte.

Bertel Johansen: († 1629)

Som min Formand og man mig til Provstehvervet kaldte.

Just Lauridsen: († 1683)

Sygdom gjorde, at jeg maatte Embedet fratræde.

Bertel Justesen: († 1688)

Jeg blev Faders Efterfølger — ham og mig til Glæde.

Peder Spentrup: († 1729)

Om min Tid Historien kan intet aflevere.

Dines Guldberg: († 1750)

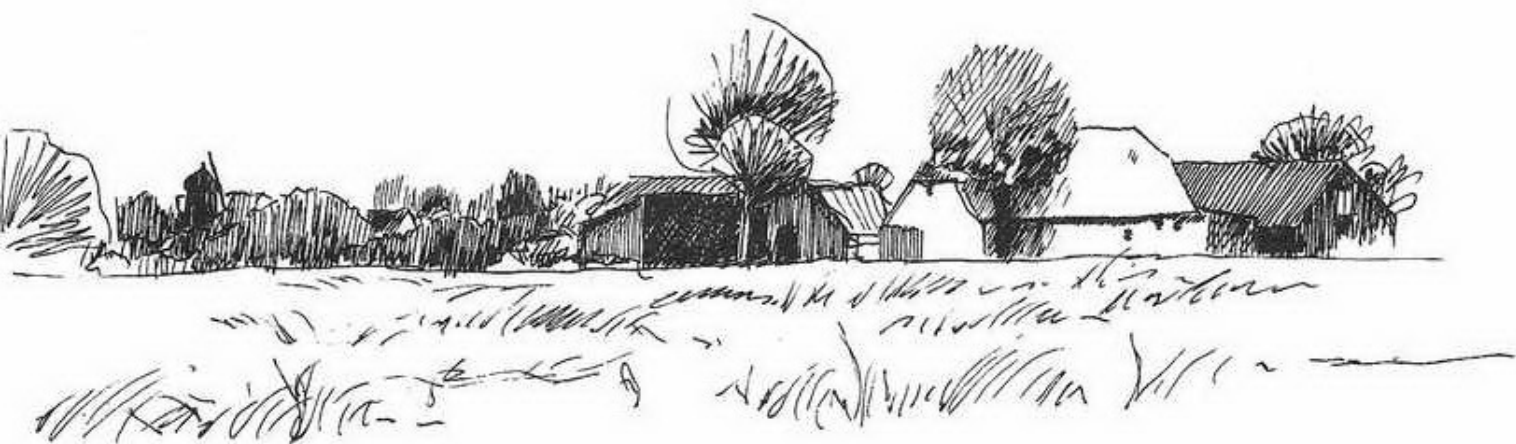
Om min Brodersøn den kan fortælle desto mere.
Til min Husstand han saa tit i Drengetiden hørte,
og han sagde saa en Gang, da Kusken for ham kørte:
„Ved Du hvad det O. H. G. paa Kufferten betyder?“
„Der staar vel O Herre Gud“, fra Kusken straks det lyder.
Ove Høgh Guldbergs Navn vi ellers alle kender,
Danmarks Styre var i flere Aar lagt i hans Hænder.

Peder Laurits Vitusen Bering: († 1789)

Ogsaa jeg har gyldig Grund til af min Slægt at prale,
jeg vil derfor ogsaa nu min Bedstefar omtale.
Som Søfarer havde han særdeles gode Evner,
Beringsstrædet efter ham den Dag i Dag man nævner;
men til min Kones Broder var vi ikke nær saa glade,
han var befængt med visse Dyr og sov i Degnens Lade.

Christian Frederik Ingerslev: († 1841)

I femtiture Aar mine Ord har lydt i Gylling Kirke,
Consistorialraad blev jeg kaldt for dette Virke,
Jens og Karen døbte jeg og mange, mange andre,
Niti Aar det blev min Lod paa denne Jord at vandre.

Gylling fra syd.

Hannik Larsen.

Hans Larsen Møller: († 1870)

Fra Taarup-Kvols og Borris Sogn til Gylling jeg blev kaldet,
at leve her i Treaarskrigen i min Lod er faldet.

Niogtyve Aar jeg var i Gylling Sjælehyrde,
jeg halp det første Sogneraad og lettede dets Byrde. (1842)
Mange haabefulde Børn blev i mit Hjem opdraget;
men jeg selv var svagelig af Sygdom ofte plaget.

Lars Otto Møller: († 1915)

Elleve Aar som Kapellan jeg kaldet maatte røgte,
mange løste Sognebaand og her til Gylling søgte.
Som min Faders Eftermand jeg saa til Præst blev kaldet,
stor Tilslutning til min Kirke i min Lod er faldet.
Fireogfyrre Aar jeg nu blev Gyllings Sjælehyrde,
Nittenhundredfemten segned jeg for Livets Byrde.
Raad og Kundskab i mit Hjem for mange kunde findes,
og min Tale og min Skrift i mange Aar vil mindes.

Niels Ravn Jensen: († 1940)

Paa et ensomt Præsteliv kan jeg se tilbage,
Døden alt for tidlig tog min unge Ægtemage,
og min Søn, min stakkels Dreng, til hvem mit Haab jeg satte,
sygned hen i Sjæl og Sind, enhver min Sorg kan fatte.
Jeg med Livet Afsked tog, Tiden rastløs rinder;
men fra Gyllingtiden har jeg mange gode Minder.

Jens Jensen Nielsen:

Jeg er Sjælesørger her i Gylling Sogn for Tiden
om mit Liv og Virksomhed kan vi jo tale siden.
Paa et enkelt Punkt jeg siger dog et Ord i Laget,
som Anneks blev Alrø Sogn mig overdraget. (1933)

Laurids Truelsen:

Hav Tak I gode Præstemænd for hvad I os beretter,
I har Jer Gerning vel udført, Jer Ære højt jeg sætter,
og Kirken holder I saa smukt, det mig en Glæde volder;
men nu jeg foreslaar, at vi et Friluftsmøde holder.
En lille Vandring altid været har for mig en Glæde,
og Eders Veje kan man jo med tørre Sko betræde.
I min Tid var det ikke saa, man for, hvorhen man vilde,
man kunde køre, ride, gaa; men Førret det var ilde.
Se, hvilket dejligt Fortov I dog har langs Byens Gade,
derved kan de Gylling Folk da alle være glade.

Jens Andersen:

Den Gang vi en Plan om Fortov skulde gennemføre,
vakte det blandt Byens Folk et usædvanligt Røre.
Nogle ønskede det, mens andre sig tilbage holdte.
Ja i Sogneraadet selv Uenighed det voldte;
men med Tiden trækker alt i Reglen sig i Lave,
da det kom til Stykket, vilde alle Fortov have,
og jeg haaber, Folk nu med vort Anlæg er fornøjet,
lad os glemme da, hvad vi for denne Sag har døjet.

Laurids Truelsen:

Eders Fortov, tykkes mig, I godt bekendt kan være,
og for Eders Veje kan I kun tilkomme Ære.

Ritmester Castenskjold:

Vor Landevej ad Ørting til den blev i min Tid anlagt. (1906)

Jakob Hansen:

Madikrog og Smallevej har jeg besørget anbragt. (1907—20)

Niels Peter Nielsen:

Splidholmsvej jeg lagde an, og jeg tør trøstigt sige, (1914)
at Vejene for billig Pris blev holdte vel ved lige.

Dahlgaard:

Det kan være godt nok, hvad I andre har leveret,
det er bare Smaating dog, mod hvad jeg har præsteret.
Vejen over Præstevang, for den I mig kan takke, (1933)
om tre a fire nye Veje vi for Tiden snakke.

Laurids Truelsen:

Men det sorte her paa Vejen, hvad kan det mon være?

Dahlgaard:

Gamle Mand kan Du dog ej forstaa, det er jo Tjære.
Fire Tusind er derpaa i Aar saavel spenderet,
mer og mer der bruges maa, naar først man har prøberet.
Skærver, Ral og Grus er godt; men der er det til Hinder,
Bilerne det river op; men Tjæren sammen binder.

Laurids Truelsen:

Biler siger Du, min Ven, det Ord jeg ikke kender.
Nyt jeg ser og hører, hvor i Dag jeg end mig vender.

N. S. Sørensen:

For Trafikforholdene i Gylling Sogn at lette,
lod en daglig Rutebil til Aarhus jeg oprette. (1921)
Her Du ser, hvad Biler er, Du gerne med kan køre.

Laurids Truelsen:

Nej, min Ven — en vælig Ganger kunde jeg vel føre.
Mod jeg aldrig manglet har i Ufred og i Fare;
men for slig en Trolddom beder jeg mig Gud bevare;
thi som Thor i Skyerne nu ogsaa her paa Jorden
kører Du med Bulder frem som Lynild og som Torden,
og Du kører ej en Gang som han med et Par Bukke,
Køretøjet gaar ved blot en Hane at oplukke.
Men hvad er det for et Syn, jeg skuer nu for Resten?
I Jer sætter paa to Hjul, som før vi sad paa Hesten.

Holm:

Det er Cyklen, gamle Far, den svært os Vejen korter,
og vi flyve kan i Luften, det end mere forter.

Laurids Truelsen:

Jeg forstaar det ikke ret, saa kunstigt alt er vorden,
vi for ofte rask afsted, men holdt os dog til Jorden.
Men hvad ser jeg der mod Syd, mig synes Skoven fattes?

John Schmidt:

Jeg den fælded, og i Stedet Herregaarden sattes. (1801)
Skovens Ege solgte jeg til Engelskmandens Flaade;
men paa Gaarden fik jeg næppe Lov til selv at raade.

Hoffmann:

Naa, det er formentlig mig, Du sigter paa og skoser;
men min gode Eftermand man heller ikke roser.

Stapleton:

Maa jeg bare være fri for slige Traktementer,
det maa være helt privat, hvor man sine Kone henter.
Var jeg i min Ungdom end en haard og grum Sørøver,
ej man i min Alderdom at laste mig behøver.
Mine Hunde, Heste, Papegøjer gav jeg Æde,
delte Tiden mellem mine Dyr og Jagtens Glæde.

Kristian Dihn:

Ja, Du var en Herre stræng, det maatte jeg bekende,
til en sulten Vildttyv fik Din Hævnrøst ingen Ende.
At Du ej fik Held at sætte Foden paa min Nakke,
derfor kunde jeg Din Smed, den store Bendix, takke.

Antonie van Zeller:

Heller ikke jeg Din Stedsøn glædes ved Dit Minde,
naar Du kørte ud med Moder, blev jeg lukket inde,
gennem Nøglehullet fik jeg Strimler Pandekager,
mon ej Din Samvittighed for den Sags Skyld Dig nager.

Mylord:

Seks Aar nød jeg her paa Gaarden Livets Sorg og Glæde,
i det første Sogneforstanderskab jeg havde Sæde. (1842)

Krohn:

Mens jeg var paa Gyllingnæs, da fandt jeg mange Gange,
Engelskmandens Stuer var mig lovlig smaa og trange,
dog de rummede for mig en Mindets Glans og Hygge,
derfor lod jeg Huset staa og lod et nyt opbygge. (1865)

Bergh:

Jeg var fattig Forstmand, og man kan mig ej fortænke,
at jeg indgik Ægteskab med min Formands Enke.

Christian Frederik Castenskjold: († 18/2 1924)

I min første Ungdom stod min Hu til Militæret,
Løjtnant for Frankrig i Algier har jeg været,
dog for varme blev i Længden Sydens Solskinsdage,
derfor med Ritmester Rang jeg drog igen tilbage.
Niogtredive Aar har saa paa Gyllingnæs jeg boet,
Sogneraad og Mejeri mig længe blev betroet.
Døden dog sin Rettighed bortgiver ingensinde;
men jeg har mig efterladt et godt og varigt Minde.

Castenskiold, F. C. B.:

Tvende store Uheld Gyllingnæs i min Tid hændte,
Stormen vælted Laden, og de gamle Huse brændte.
Det og anden Modgang har saa ofte voldt mig Plage,
derfor valgte jeg tilsidst fra Gyllingnæs at drage. (1936)
Et historisk Fakta vil jeg lægge dog paa Sinde,
Slo.sudvidelsen og Taarnet er om mig et Minde.

Niels Banner:

Ejeren af Gyllingnæs er jeg nu for Tiden,
om hvordan det gaar mig her, kan vi jo tale siden.

Laurids Truelsen:

Nu jeg mener, vi med Gyllingnæs maa Afsked tage,
der er ogsaa andre Steder, hvortil vi skal drage.
Hvad er det jeg ser mod Øst — den store jævne Flade —
jeg tror, saa sandt jeg husker ret, det kaldes Kalsemade.
Det fordem var en øde Plet af Havet ofte vandet,
med nogle Tuer Hvenegræs og ellers ikke andet,
nu bugner det af Frodighed, det har mig stærk forundred.

Bendix Lassen:

Jeg lod et Dige sætte op omkring Aar Syttenhundred.
Jeg ejed den Gang Aakjær Gods, og Gylling var mit Fæste,
jeg gjorde gerne Gavn, hvor det kom andre Folk til bedste.

Jens Sørensen:

Vi gamle Veteraner kan om den Ting ogsaa snakke,
vi gik hvert Foraar tidlig ud med Spade Skovl og Hakke,
det kosted baade Tid og Sved den Jord at kulevende;
men lønnet blev vor Flid, da vi omsider kom vil Ende.

Ritmester Castenskjold:

Enighed gør stærk, og nu til Dags det sig betaler,
at vi i enigt Fællesskab fik gravet Vandkanaler. (1921)
Der hvor vi i gammel Tid forgæves Landbrug prøver,
avles som paa Agerjord nu Roer, Korn og Kløver.

Laurids Truelsen:

Diget, som fra Øst til Vest var sat til Ulveværnet,
ser jeg ej paa Marken nu — — —

Jens Nielsen:

Nej, det forlængst er fjernet;
men for at Mindet ikke helt i Glemmebog skal falde,
jeg efter det „Ulvagergaard“ min Fødegaard lod kalde.

Laurids Truelsen:

Det, der paa vor Vandring mig i særlig Grad behager,
er den store Frugtbarhed, jeg ser paa Vang og Ager.
Ofte har det krænket mig med Sorrig og med Harmen,
Bønderne paa min Tid var saa fattige og arme.
Golde Agre, sultne Køer, usle magre Heste,
Tienden tog Ridefogeden altid af det bedste.
Tiden har forandret sig og det paa mange Maader,
Herremanden ikke ene over Jorden raader.
Nye Gaarde ser jeg mange af med smukke Haver,
Bønder gaar i Søndagstøj og ser Naturens Gaver.
Der maa være Velstand overalt, maa jeg formode.

Axel Sørensen:

Dog er denne Velstand ikke altid af det gode.
Føden har vi rigelig, langt mer end vi tiltrænge,
det, der mangler nu om Stunder, er kontante Penge.
Pantefogeden kan ej faa Restancerne af Skatter,
hvad mon Enden blive maa, det ikke nu jeg fatter.

Laurids Truelsen:

Naa, min Søn, godt Mod igen, det nytter ej at klage,
Modgang har vi altid haft, nu som i gamle Dage;
men blandt andet, hvad er dette for et Hus med Fløje,
hvad I bruger Huset til, forstaar jeg ej saa nøje;
men et særligt Formaal har det, derpaa tør jeg stole.

Lærer Hansen:

Gamle Mand, Du tænkte ret, det er Kommuneskole.
Syvogtredive Aar jeg havde her mit Lærervirke,
og hver Søndag samme Tid jeg sang i Gylling Kirke.
Mange Børn hos mig har lært at læse og at skrive
og hvad andet, som til Gavn dem senere kan blive.

Knudsen:

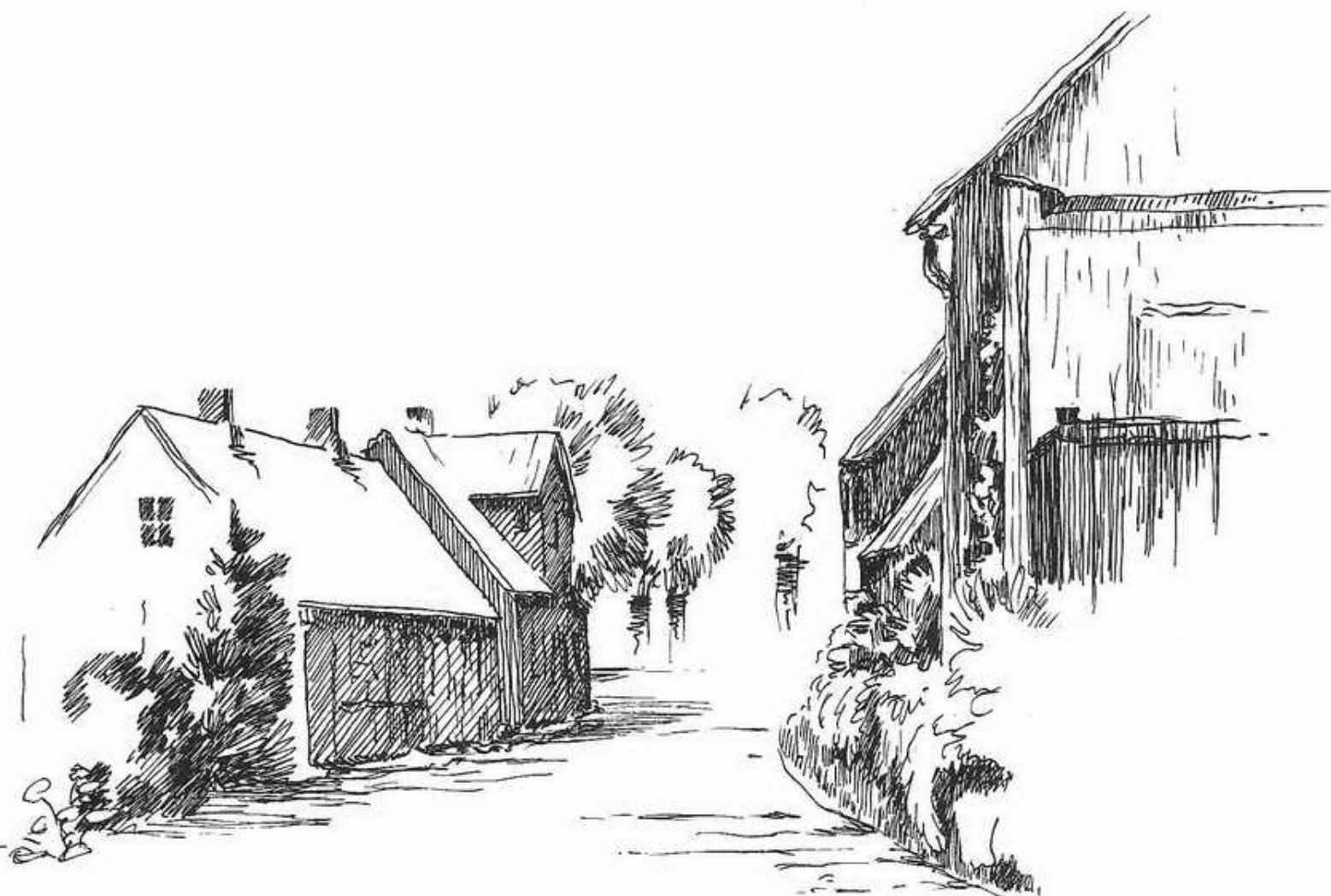
Jeg var Skolemester her i mange Aar og Dage;
men min Skolelærertid jeg ønsker ej tilbage.

Holst, Vissing og Wester:

Vi var ogsaa Lærere, den Sag er vis og sikker.

Jakob Nielsen:

Jeg i lige Maade, og jeg gik paa Jagt med Blicher.

Parti fra Hølmagergade.

Henrik Larsen.

Hans Sørensen:

Jeg var en af Lærerne ved Byens første Skole, Blicher kaldte mig „le Petitmaitre de Ecole“, og med Titlen „Substitut“ han ogsaa mig bærer; men det gør nu lige meget, jeg har været Lærer.

Lærer Jeppe:

Skovens Skolevæsen har jeg ledet godt og længe, og jeg har forvaltet Sognets Sparekasses Penge. Sygehjemmets Udgift var jeg med til at betale. „Pæne Papirer“s Omsætning var mit Speciale.

Johan Pedersen:

I Skolehuset, som Fru Bornemann med fler har bygget, har jeg nu boet mange Aar, og fredet det og hygget. I Juli Maaned hørte op mit triste Jordelevned, (1934) og Huset bliver ogsaa nu i Aar med Jorden jævnet.

Laurids Truelsen:

Nu igen der tales om en Ting, jeg ikke kendte,
vore Tidens Børn man ej i nogen Skole sendte,
Breve saa vi sjældn til, ej Bøger og Aviser,
ej vi havde Lærdom, som I nu om Stunder priser;
men vi kunde Sværdet bruge og en Lanse føre,
naar Trompeten gjalded, sad vi ikke inden Døre.
I min Borg jeg samlede en tapper Krigerskare,
som stod stedse kampberedt, naar Landet var i Fare.
Haard og trang I kalder jo den Tid, hvori I lever,
min Tids største Plage var de to holstenske Grever.
Gert for om og plyndrede og lagde Landet øde,
til han for Niels Ebbesen omsider maatte bløde.
Nu om Stunder kives I, og forures Næsten,
meldes det til Politiet, som besørger Resten;
men hos os gik der ej saa, nej, vi greb straks til Vaaben,
til en ærlig Tvekamp stod os altid Vejen aaben.
I faar Retten efter Dom, det kan man heraf mærke;
men hos os blev Retten altid givet til den stærke.

H. Peter Jensen:

Politiet nævned Du, og saa faar jeg vel svare,
Politiet handler bedst, naar der er ingen Fare.
Otteogtyve Aar har jeg nu Sognefoged været,
og i den Tid har jeg sjældn Skælmerne besværet.
Jeg har været flink mod Folk og talt dem efter Munden,
og jeg har saa ofte følt, saa gaar det bedst i Grunden.
Til Oktober agter jeg min Afsked dog at tage,
nok jeg faar til den Tid med mit eget „Kors“ at drage.

— — —

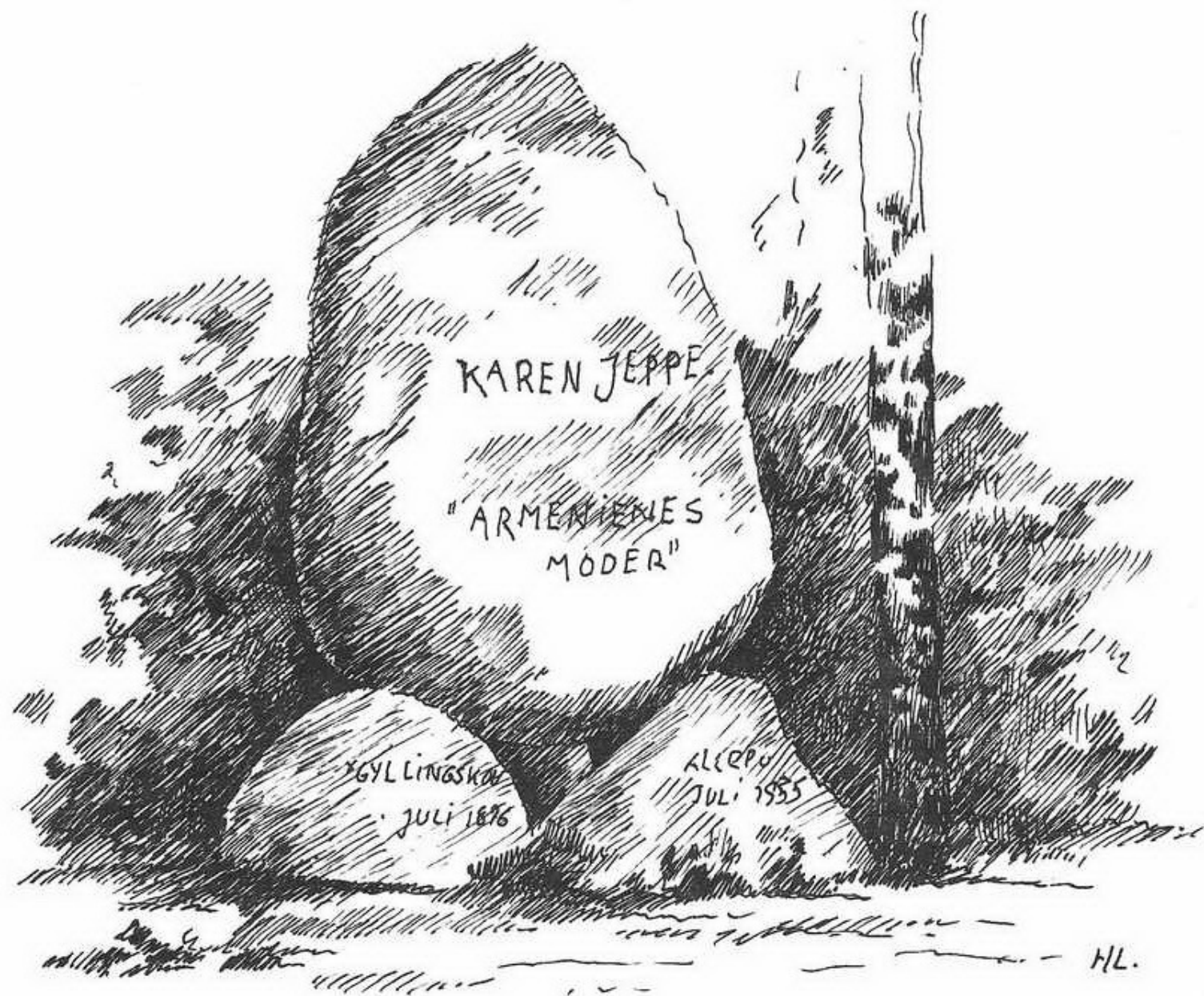
Kort blev Tiden, jeg fik Lov at glædes ved min Orden,
fjerde i den tolvte bar de mig til Kirkegaarden. (1934)

Johannes Rasmussen:

Efter Dig jeg overtager Hvervet; men jeg mener,
det vil vare mange Aar, før jeg mit „Kors“ fortjener.

Laurids Truelsen:

Jeg har paa vor Vandring her bemærket flere Stene
rejst paa Enden, jeg gad vide, hvad I dermed mene.

Pastor Nielsen:

Den, Du her i Præstegaardens Havehjørne finder, om den gamle Gyllingpræst Lars Otto Møller minder. Femoghalvtredsindstyve Aar var her hans Præstevirke, kendt i hele Landet er hans Navn og Gylling Kirke. Stenen lige Øst herfor er sat for Karen Jeppe. (1936) En, der ej det Navn har hørt, i Danmark findes næppe. Som en Dronning hun forstod Armeniens Kaar at lette, alle fandt, man hende her et Minde burde sætte.

Marie Jensen:

Stenen her ved Aaen — under Egetræet — minder om den Valgret man omsider gav til Danmarks Kvinder, og endskønt man ej for Smagfuldhed den kan berømme, skal man efter Sagens gode Mening den bedømme. Egen, som med friske Skud hvert Foraar kraftigt skyder, af Mariane plantet blev og Kvindens Magt betyder.

Jens Andersen:

Her paa Idrætspladsen kan den fjerde Sten Du finde,
om Ritmester Castenskjold er den taknemligt Minde.
I Nittenhundredtoogtyve denne Plads han skænkte,
som en Tak derfor man med et Minde ham betænkte.

Laurids Truelsen:

Denne Plads Du talte om, som Castenskjold Jer skænkte,
bruger I til Ridderspil og Dystløb kan jeg tænke.

Lærer Madsen:

Dystløb, som I taler om, og Ridderspil vi kender
fra Historien; men sligt vi ikke mer anvender.
Fodboldspil udøver nu hver Ungersvend saa modig,
den er ej som Ridderspil saa dyr og ej saa blodig.

Laurids Truelsen:

Blodig sagde Du min Ven, og jeg vil Ret Dig give,
Leg med Sværd til blodig Vunde tit kan Aarsag blive;
Men, naar Kampen var forbi og Sejrens Palmer delte,
tog en Feltskær gerne fat, og Vunderne han helte.

Læge Didriksen:

Ogsaa nu om Stunder tit min Bistand man anvender,
naar Forstuvning eller Benbrud under Legen hænder.
Stundom dog af Drukkenskab en Ungersvend han falder,
saa et Par paa Kassen jeg som Medicin ham knalder.

Laurids Truelsen:

Godt min Søn, jeg ser, Du bruger vel, alt hvad Du lærte,
klart Dit Hoved er og paa rette Sted Dit Hjerte.
Ogsaa vi en Gang imellem kikked dybt i Kruset,
til vi under Bordet laa af Mjød og Vin beruset.
Hvis vi havde haft som Dig en Feltskær til at raade,
kan det hænde, mangen en drak med mere Maade.

Brygger Lindby:

Det er ikke mit Princip, som I nu snakker efter,
drikke skal enhver, som ret vil øve sine Kræfter.
Malt og Humle bruger jeg, derpaa jeg ikke sparer,
Vandet har jeg nok af, og mit Øl er gode Varer.

Laurids Truelsen:

Nu om Vand der tales, men til Brønde ser jeg ikke,
ej saa klart et Kildevæld og ej engang en Vippe.
Aaen var her før som nu; men grumset er jo Vandet.

Rasmus P. Rasmussen:

Gylling var hel ilde stedt, hvis ej vi havde andet;
men et Vandværk er der her i Gylling By tilstede,
flere Aar det har os voldt en blandet Sorg og Glæde;
thi det har os knebet tit nødvendigt Vand at skaffe,
og til Tider har det været sortebrun som Kaffe;
men igen vi boret har et mægtigt Hul i Jorden,
og jeg haaber Sagen gaar herefter helt i Orden.
Gylling Folk af Vandet foreløbig lystigt tapper,
helst det skulde vare ved; thi det har kostet Knapper.

J. Møller Hansen:

Blæse være med det Vand, det kan man altid skaffe,
det er ikke nær saa let med Sukker, The og Kaffe.
Love, som i sidste Krig af Rigsdagen dikteres,
og de knappe Varer nu til Folk skal rationeres,
Brød og Smør og Brænde med vi bruge skal med Maade,
ingen mer for sit Forbrug herefter frit kan raade;
men vi Købmænd hjulpet har unge Folk og gamle
til som Hamstren i sit Bo et Forraad godt at samle.
Lofter, Kurve, Krukker, Kar af Varerne er fulde,
trøstigt Folk imødeser nu Vintrens Frost og Kulde.

M. P. Rasmussen:

Jeg i Danmarks Folketing har nu for Tiden Sæde,
Politik og Diskussion var altid mig en Glæde.
Rationeringssager kan vel ubelejligen falde;
men vor Rigsdag skal jo skaffe lige Kaar for alle.

Laurids Truelsen:

Den Sag, der nu tales om, vi og i min Tid kendte,
tit vi havde Ufred, og det undertiden hændte,
at Fjenderne i aarevis belejred Borg og Stæder,
og før lange Tider blev det smaat med Bordets Glæder.
Derfor maatte vi os og i rette Tid belave,
og et Forraad rigeligt paa Loft — i Kælder have.

Slagter Larsen:

Sul er vel lidt knap tilmaalt, og dyrt det er for Tiden;
men en halv Gris købes kan, saa bedres det vel siden.

Vognmand Madsen:

Brændselsnævnet har en stor og vanskelig Opgave,
det er ikke nemt at skaffe Brændet, Folk vil have.
Hver Familie dog faar tre Meter Træ gevaldig,
vi maa derfor sige saa: „Bedre sent end aldrig“!

Laurids Truelsen:

Denne Dag har glædet mig, vi meget fik at høre,
lad os mødes nok en Gang, hvis det sig lader gøre.
Tiden gaar imidlertid, jeg tror St. Peder venter,
lad os ikke risikere, at han selv os henter;
thi det bliver silde nu, ad Midnat stærkt det lakker,
derfor byder vi Farvel, og for i Dag vi takker.

J. C. A.

Parti fra Gylling å

MINDER FRA MIN SKOLETID I GYLLING PRÆSTEGAARD

Ved Anna Kuur

Der er skrevet saa meget godt og rigtigt om vor gamle Præst her i Gylling i 55 Aar, Otto Møller. Derimod er der vist ingen, der har omtalt det Liv, der levedes i den søndre Fløj i Præstegaarden af hans Søstre fra 1871 sammen med deres Mor til hendes Død 1877. De kunde ellers nok fortjene et Mindeord, disse kloge, stille Kvinder, hvoraf de fleste var stærke Personligheder.

Der er nu gaaet saa lang Tid, siden de levede, at kun faa kan huske dem; de var dog med til at præge Byens og Egnens Liv og hører som Medlemmer af Møller-slægten med i Gyllings Historie, og da jeg har haft den Lykke at kende og omgaas Frøknerne Møller, som de hed i daglig Tale, i syv Aar, og jeg tror, jeg tør sige, været gode Venner med dem til deres Død, vil jeg prøve at fortælle lidt fra min Skoletid i Gylling Præstegaard.

Otto Møller havde syv Søstre. Den ældste, *Ane*, lavede Mad og passede Huset, den næste, *Hanna*, kom til Pastor Fenger i Aale, da hans Kone døde. At passe hans Hus og Børn blev hendes Livsgerning. Karoline Amalie, i daglig Tale *Line*, begyndte Skolen sammen med den yngste, *Nico*. De havde begge en god Uddannelse, Nico fra Zahles Institut i København. *Thea* begyndte omtrent samtidig en Skole for Drengene i den gamle Kaserne, der nu er revet ned, i en Stue i Gavlen ud mod Kirkegaarden, men da Line døde, holdt hun op med den for at hjælpe Nico med Skolen i Præstegaarden. De to andre Søstre, *Marie* og *Grete*, havde deres Gerning andetsteds, men vendte som ældre tilbage til Hjemmet i Gylling.

Fra 1866 havde der ellers været en god Friskole i Gylling ved H. K. Frandsen, en god og dygtig Mand, der arbejdede godt med Børnene. Otto Møller havde faaet ham anbefalet af sin gode Ven, Forstander Svendsen, Jelling Seminarium. Men Frandsen var ved at blive gammel og hørte ikke saa godt, og da Forældrene begyndte at tage Børnene ud af Skolen, holdt han op. Om denne Friskole har jeg læst i I. P. Bangs Bog om Otto Møller, at den var blevet startet, fordi den gamle Degn i Kommuneskolen lod det gaa ud over de Folks Børn, han ikke kunde lide, f. Eks. fordi de havde et andet Syn paa Politik, end han selv havde.

Skolen i Præstegaarden maa være begyndt først i Firserne. Jeg begyndte den 1. Maj 1888 efter Diskussion i mit Hjem, om jeg skulde i Friskolen eller i Præstegaarden. Jeg husker det endnu, men anede jo ikke, hvilken Betydning det havde for mig. Det blev Præstegaarden, og det har jeg været dybt taknemmelig for hele mit Liv. Ud over en god Undervisning fik vi noget mere, som vi maaske dengang knap nok forstod. Det har vel været hele Tonen og Omgangen med disse gode Kvinder, noget er der i hvert Fald, som har gemt sig i Barneindet og været til Velsignelse for os Livet igennem.

Set med Nutidsøjne virkede denne Skole under yderst beskedne Former. Den kunde sikkert ikke faa Lov at virke i Dag. Vi var delt i to Klasser, smaa og store. Store Klasse holdt Skole i den store Stue i Gavlen mod Øst; dér stod ogsaa Præstens store Rulle fyldt med Kampesten. I Stuen næstefter, ud mod Kirkegaarden, var de smaa, og dér stod mod Væggen to

Senge. I den store Stue var der To-
mandsborde. Hos de smaa et langt
Bord med Bænke omkring. Den lange
Gang var dengang som nu, dog var
der i den vestlige Ende en Trappe
op til Loftet. I den øvrige Del af
Huset var der en stor, hyggelig Dag-
ligstue, Værelser og Køkken.

Dagen begyndte altid med Mor-
gensang i den store Stue, og saa be-
gyndte Undervisningen. Vi havde
ikke saa mange Fag, til Gengæld var
Frøknerne Møller meget grundige
med deres Undervisning. Vi skulde
lære Læsning, Skrivning, Danmarks-
og Verdenshistorie og Geografi. Vi
havde Bøger, fik ogsaa Lektier for og
skulde fortælle om Tingene. Selvføl-
gelig havde vi ogsaa en Bibelhistorie
med Billeder. Selv havde de stor Viden
om Tingene og fortalte meget ud over
det, der stod i Bøgerne. Vi lærte og-
saa mange Sange og havde Sangbø-
ger med baade bibelske og danske
Sange. Søstrene Møller sang smukt,
især Nico. Thea var som Otto Møller
god til Tegning, saa Undervisningen
var egentlig bedre, end vore Evner
havde gjort os fortjent til. Retskriv-
ning og Fristile blev der gjort meget
ud af.

Til Haandarbejde var vore Lærer-
inder usædvanlig dygtige. Jeg har
endnu synlige Beviser, de gav mig til
mit Bryllup. Vi begyndte med Be-
gyndelsen, Søm og Stikning med
Haanden. Var et Sting fejl, maatte
vi om igen, men det var nok godt.
Det stod saa til os selv, hvornaar vi
med Flid og Dygtighed kunde naa
frem til det, vi gerne vilde sy. Hvor
havde vi travlt ind under Jul med at
sy Julegave til Mor, og saa fik vi
Lov at sy det, vi gerne vilde. I
Haandarbejdstimerne læste den ene
af Lærerinderne gerne højt. Det var
Ingemanns Romaner, »Gøngenhøvdingen«,
»Fra det høje Nord«, Jonas
Lie, Bergsøes »Fra Piazza del Popo-
lo«. Vi elskede disse Timer og syntes,
de gik alt for hurtigt.

Thea underviste i Regning, og det
har hun sikkert været god nok til,
men hun kunde let blive hidsig, og
jeg har aldrig været noget Lys i det
Fag, saa de Timer holdt jeg ikke af.
Jeg behøver vel næppe at sige, at vi
ikke kunde drømme om at tale i Ti-
merne. Vilde een hviske til Sidekam-
meraten, var et Blik fra Lærerinden
nok til at standse hende.

*Frederik, Grethe, Marie, Ane
Nico, Petrea (født Lollesgaard, gift med Theodor Møller), Thea, Line
Jakob og Hans L. Møller. Fotografi fra 1860'erne. Mindestuen.*

Thea, Marie, Ane og Nico Møller

Sangen er næsten et Kapitel for sig. Nico var meget musikalsk, og i mine Skoleaar havde mange af Børnene meget gode Stemmer. Hun lærte os at synge flerstemmigt, tit fire Stemmer. Jeg tror, det var ud over det almindelige dengang. Otto Møller holdt af Sang, og det skete ikke saa sjældent, det lugtede af Tobak, naar vi kom ud i Gangen; saa sagde Nico: »Nu har Otto været her.« — Somme Tider sang vi for hans Gæster, blandt andre Sjællands Biskop Skat Rørdam, der var hans Ungdomsven og bedste Ven hele Livet. Sidste Gang han besøgte Gylling, var han ovre hos os og roste os. Jeg tror nok, vi var stolte.

Vi fik Vidnesbyrd (Karakterer) i alle Fagene, men ogsaa i Orden og Opførsel, dem skulde vi aflevere hjemme, men det var spændende den Dag, da de tre bedste Navne stod paa den sorte Tavle. Om Efteraaret havde vi den aarlige Eksamen. Skolekommissionen med Præsten i Spidsen kom for at høre paa os. Den Dag var vi lidt beklemte, baade Lærere og Børn; det gik vist ellers meget godt. Engang, husker jeg, morede de sig meget, da en af Pigerne skulde fortælle om Niels Ebbesens Besøg

hos Grev Gert i Randers, da hun sagde: »Og saa to han ham i den Tot Hoe han had og hogt Hovedet ou aa Sengestokken.«

Line levede desværre kun to eller tre af mine Skoleaar. Hun staar for mig i særlig Glans. Smuk af Skikkelse og et elskeligt Menneske var hun. Da hun døde, sluttede Thea Drengeskolen for saa at hjælpe til i Præstegaarden.

Saa vidt jeg husker, var vi ca. 40 Piger i Skolen, og vi betalte hver 20 Kr. om Aaret. Der var ikke Tilskud under nogen Form. Vi skulde selv betale Bøger og hvad vi ellers brugte, men der blev passet paa Tingene i Skolen og sikkert ogsaa i Søstrenes private Husholdning. Naar vi slagtede hjemme, havde vi gerne lidt med; det kunde ogsaa være Æg eller andet, og jeg tror, de var glade ved det.

Somme Tider lavede de Smaating til os, engang Naalepuder af Egens og Bøgens Frugter, og jeg har endnu en syet Pennevisker med en lille Porcelænsdukke i Midten, det har været fra en anden Gang. De brugte som alle andre dengang Træ og Tørv, det skulde paa Loftet, og saa hjalp de store Piger. Som Belønning fik vi

af Ane Møller nogle fine Kager, noget i Retning af Klejner.

Naar jeg nu nævner Ane Møller, er der en Historie, jeg synes, jeg maa fortælle. Det er nok hendes Fortjeneste, at vi endnu har Takkerne paa vor gamle Kirke. Der var jo ogsaa Folk i Sognet, der var imod det Liv og Røre, Otto Møller bragte med sig, da han blev Kapellan. Hovedmanden for Oppositionen var Kammerraad, Sognefoged, Sogneraadsformand og Kirkeværge Peder Mortensen, Liliensborg. I Otto Møllers første Ungdom var han og Mortensen gode Venner, men da han begyndte at holde Møder, der samlede de fleste af Sognets Folk, advarede Mortensen ham, han skulde holde op med dette, og da det ikke virkede, blev han hans Fjende og gjorde, hvad han kunde for at drille og modvirke ham.

Manden var næsten enevældig ogsaa med Hensyn til Kirken. Han kom saa i Tanker om, at Takkerne paa Kirken skulde fjernes, noget, Præsten selvfølgelig blev meget ked af, men Forholdet mellem ham og Mortensen var saadan, at de ikke kunde tale sammen, det havde nok heller ikke hjulpet, men han var saa inderlig bedrøvet over det. Saa gik Ane Møller ud og talte med Mortensens Kone med det Resultat, at Kirken beholdt sine Takker. Hun har nok ogsaa været glad; det er ikke sikkert, hun har holdt med sin Mand. Naar hun siden mødte Ane Møller, nikkede hun og sagde: »Det var saa pinde vos, der reddet Takkerne!«

Vi havde ikke anden Legeplads end den mellem Husene. Hvor Flagstangen nu staar, var der temmelig store Træer saavel som paa begge Sider af Opkørslen, men vi travede rundt, saa godt vi kunde, spillede Bold m. m., og vi kunde da tit se den gamle Præst med sin lange Pibe staa bag Vinduesruden.

Der blev ogsaa holdt Skole i den anden Fløj i Præstegaarden; dér undervistes Præsteparrets eneste Søn, Erik, af en Huslærer, vistnok sam-

men med et Par andre Drengene. Vi saa ikke meget til Erik, og han har siden sagt, han var bange for Piger, saa det var ikke saa mærkeligt. En Dag hang der en Ræv paa den nordre Gavl. Selvfølgelig saa vi paa Dyret og drøftede, hvem der dog havde skudt den, indtil en Stemme pludselig sagde: »Det haar sørenjenseme a!« Erik havde staaet i Nærheden og hørt os. Dengang var Præstegaarden ikke udstykket, og der var to Smaaskove mod Vest ved min Fars Mark; dér har han nok hentet Ræven.

Hvornaar Frøknerne holdt op med Skolen i Præstegaarden, husker jeg ikke, men de byggede Huset, der ligger paa Hjørnet over for Slagter Larsen, saa de havde et Hjem, da Otto Møller døde. Dér levede de i ikke saa faa Aar, og jeg havde den Glæde, at min Datter sammen med nogle andre Piger fik Undervisning i Haandarbejde hos dem.

Jeg maa standse nu, det er allerede for langt, men naar man kommer i Gang, kommer Minderne og drager flere med sig. For mig, og jeg tror for de allerfleste, var den sidste Skoledag en Sorgens Dag. Heldigvis blev Forbindelsen mellem os ikke afbrudt. Saa længe Søstrene Møller levede, havde vi mange gode og for mig berigende Samtaler mest i deres, men ogsaa i mit Hjem.

En Ting *maa* jeg have med, ellers vilde de ikke have været tilfredse med mig. Frøknerne Møller havde oplevet 1864 og var som deres Broder Otto meget nationalt bevidste. De gjorde, hvad de kunde, for at vi skulde forstaa, at vi har et Fædreland, der hedder Danmark. Det maa vi, dets Børn, aldrig glemme.

Gylling, 9. December 1971.

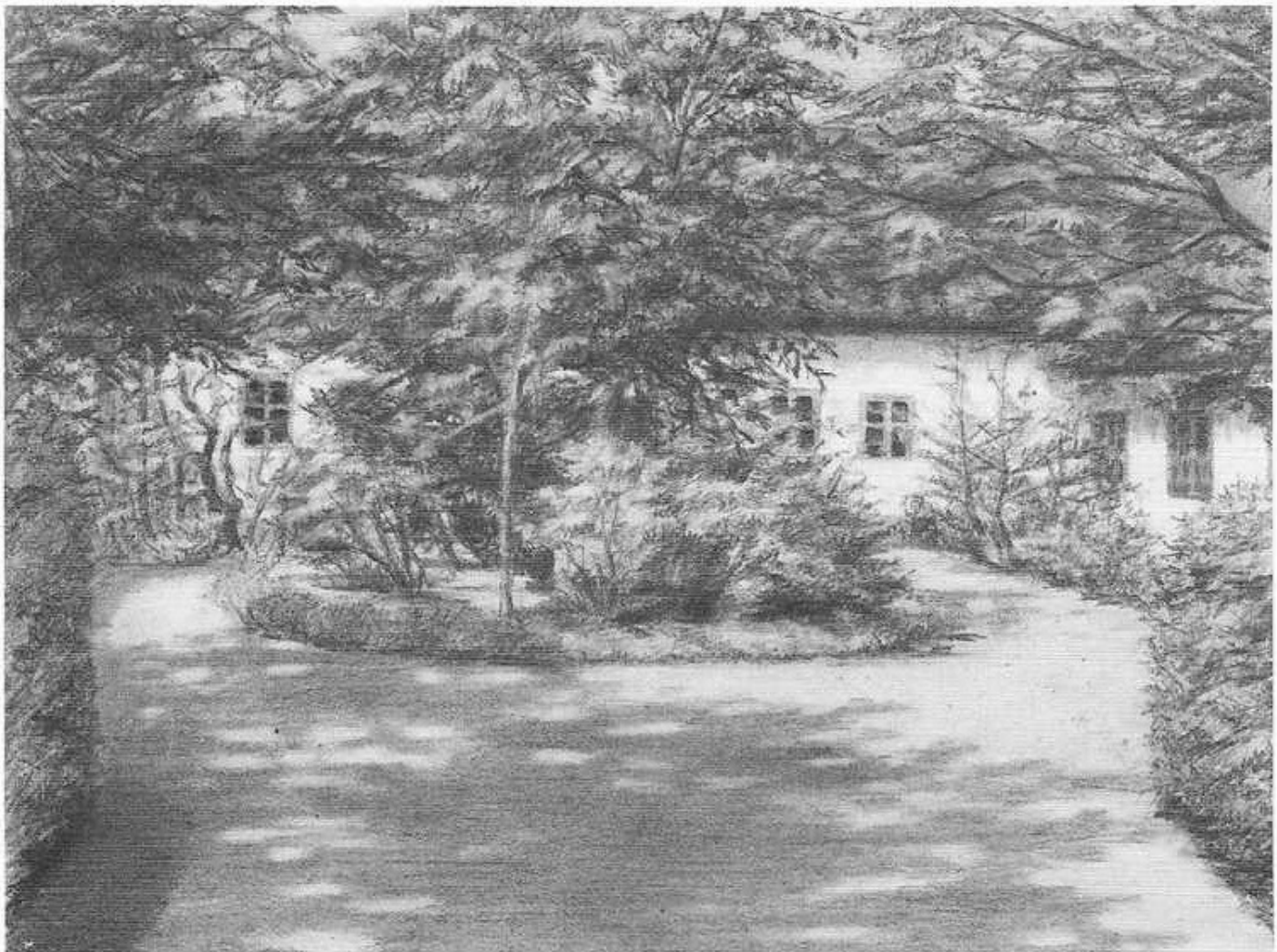
Anna Kuur

Den gamle præst og den unge læge

Ved Jens Didriksen

Da jeg som huslæge for pastor Otto Møller i Gylling ret ofte havde lejlighed til at komme i præstegården og lære dens beboere og forhold at kende, er jeg kommet i tanker om, at det måske kunne være af interesse for adskillige at høre lidt om mine mere eller mindre betydningsfulde oplevelser i dette særprægede milieu.

Kort tid efter, at jeg (i april 1914) havde nedsat mig som læge i Gylling, kom der bud fra pastor Møller om jeg ville komme derom; det var nærmest for at få talt med mig, om jeg ville være huslæge for præstefamilien. — Vejen op til præstegården lignede mest en meget bred havegang, begrænset af et ret tæt buskads på begge sider; man kunne næsten intet se af bygningerne, før man havde dem umiddelbart foran sig; thi for enden af vejen var der et mægtigt buskads af stedsegrønne buske: Tuja, cypresser, taxtræer og nok enkelte andre slags, som jeg ikke nu kan huske. Opper de høje buske løftede en

Gylling præstegård før 1915. Tegning formodentlig af Thea Møller

ægte kastanie sin smukke velformede krone. Dette parti indrammedes i syd, vest og nord af præstegårdens tre hvidkalkede, stråttækte fløje. — Ad en ret høj trappe midt for hovedfløjen kom jeg ind i entreen, hvor fru Johanne Møller kom mig imøde, hilste venligt på mig og førte mig ind i deres dagligstue som lå til højre for forstuen. Der var meget mørkt i stuerne på grund af den tætte trævækst udenfor vinduerne. — Pastor Otto Møller, en høj, noget duknakket olding hilste på mig og spurgte, om jeg var den nye doktor. — Jeg fik et stærkt indtryk af denne vor landskendte grundtvigske præst (modellen til Jakob Knudsens »Den gamle præst«); hans firskårne skikkelse, hans markante ansigtstræk, hans kloge, livlige øjne, hans rolige indtrængende tale illustrerede levende de sætninger, som jeg senere ofte hørte ham sige i sine prædikener: »Han talte, som den, der havde magt og myndighed«.

Vi fik hurtigt aftalt det nødvendige m.h.t. huslægeforholdet, som jo skulle fortsættes som i Kirketerps (min forgængers) tid. — Bedst som vi talte, rejste pastor Møller sig og gik langsomt og tilsyneladende stærkt besværet hen til den store dragkiste, som stod mellem de to vinduer ud til haven mod øst; han trak vejret dybt nogle gange, og jeg bemærkede, at fru Møller fik travlt med at tælle nogle dråber af til ham. Efter at præsten havde fået dråberne i lidt vand, stillede han sig bøjet mod dragkisten og støttende sig mod dens overkant. Jeg ville, som den unge uerfarne læge, prøve at gøre mig nyttig og i det mindste tage hans puls; men han vinkede af, og fru Møller sagde stille: »Nej, min mand vil helst stå helt stille, når anfaldene kommer«.

Nogen tid senere stod jeg atter i præstegården overfor samme situation, og da anfaldet var ovre, og Møller atter havde sat sig hen til kaffebordet, prøvede jeg mig frem ved at spørge om, hvor længe pastor Møller havde mærket til disse stærkt generende anfald. »Jo! Det kan jeg sige Dem helt nøje. Da jeg var 33 år, gik jeg en dag op ad vejen mod Fensten sammen med en mand deroppefra. Bedst som vi gik og talte sammen, — og jeg måske nok var blevet lidt ivrig, — så måtte jeg pludselig standse op, for det var mig, som om mit bryst snøredes sammen, og jeg husker, at jeg måtte stå stille ret længe, inden jeg kunne gå videre. Det var første gang, jeg mærkede det, og siden har jeg haft disse anfald vel over tusinde gange«. »Kan pastor Møller så undgå de generende anfald under gudstjenesten?« — »Ja, jeg skal sige Dem, jeg tager altid 5 dråber opium, inden jeg går over til kirken, og så får jeg aldrig anfaldene«. »Nåh!« tænkte jeg, og højt sagde jeg: »Kunne det mon så ikke tænkes, at De herhjemme kunne kupere anfaldene ved at tage opiumsdråber et par gange?« — »Nej, det har jeg aldrig prøvet og kan heller ikke tænke mig, at det kan hjælpe«. Jeg fastslog da stille for mig selv, at her havde jeg for mig et af disse oplagte tilfælde af belejligt selvbedrag per autosuggestionem.

Jeg var som novice på lægefeltet komplet uvidende om, hvor ofte man vel som huslæge burde tilse sine patienter, eller om man i det hele taget stod sig bedst ved at vente, til der kom bud efter en; så jeg passede blot min praxis og aflagde ikke af mig selv noget sygebesøg i præstegården. Men da der var gået en halv snes dage, kom der pr. pige bud, om jeg nok ville se om til pastor Møller. — Da jeg kom derom, sagde han: »Ja, jeg er jo ikke syg, men jeg vil jo da gerne hilse på Dem en gang imellem«.

Nå, jeg tænkte da som så, at jeg måtte hellere se derop et par gange om ugen.

Da jeg fire dage senere stillede i præstegården blev jeg modtaget af Møllers stemme med: »Nej, så syg er jeg da heller ikke«. Jeg var nu blevet så meget klogere, at jeg bestemte mig til at kikke om til præsten en gang om ugen, og det lod til, at jeg nu havde truffet det rette.

Af og til, når jeg var på besøg, sad vi i pastor Møllers studere-

Otto Møller i sit studerekammer

værelse, — en stærkt tilrøget hybel, som lå til venstre, når man kom ind i entréen. Jeg husker, at en dag, da jeg kom indenfor, sad gamle pastor Engberg fra Hundslund i sofaen ved ydervæg-

gen; jeg ville da med undskyldninger trække mig tilbage, men det måtte jeg da ikke. »De kan såmænd da godt have lidt ud af samværet«. Vi sad og talte om Grundtvigs tilværelse kort efter hans første hustrus, Elisabeth Christine Blichers død. — Grundtvig sørgede ikke dybt, og han skrev f. eks. til Ingemann, at han egentlig ikke følte sorg; det var, som om de ikke havde noget videre at dele med hinanden i åndelig henseende. Da Grundtvig i 1858 var blevet gift med Astrid Tugendreich Adelheid Reedtz, f. komtesse Kragh-Juel-Vind-Frijs, var det noget helt andet. Ja, da var han ligefrem helt fjantet«.

Senere kom samtalen til at dreje sig om Regensen, hvor Otto Møller havde boet i sin studentertid, og han kom ind på at fortælle enkelte muntre træk fra disse glade studenterår; f. eks. følgende: Regensprovsten var engang blevet gram i hu over, at alumnernerne på en festaften havde behængt »Linden« med mange forskellige ting. Dagen efter var der sat et iøjnefaldende opslag i skabet henne ved porten: »Det er strængt forbudt at hænge Papirflag, Guirlander eller lignende i Lindetræet«. — »Nå, næste morgen derefter«, betroede pastor Møller os, »så hang alle vore tinpotter i lange snore i linden; — for det kunne da ikke kaldes »lignende««, føjede han til, — og så vædede han sine læber med tungen, hvad jeg gentagne gange lagde mærke til, at han havde for skik, når han havde sagt noget morsomt.

Ved en anden lejlighed beklagede pastor Møller sig over ministeriets sendrægtighed. Det var allerede flere måneder siden, at man derinde havde lovet ham at sende ham en kapellan: »men mig, gamle mand, mener de at kunne tillade sig at henholde med snak«.

Nogen tid efter kom så endelig pastor Steffensen. — Han kom ikke så sjældent om til os på besøg. Talen faldt en dag på pastor Møllers enestående åndsevner — trods hans høje alder (han var da 82 år). »Ja, jeg er meget forbavset«, sagde Steffensen, »se, hvis pastor Møller f. eks. om formiddagen med posten får en pjece sendende, så læser han den igennem, og ved middagsbordet kan han så række den over til mig med de ord: »Tag lige og læs denne lille ting igennem; jeg vilde gerne drøfte dens indhold med Dem ved kaffebordet«. Og så kan De tro, doktor Didriksen, så skal jeg skynde mig at arbejde mig grundigt igennem den, helst 2—3 gange — og notere mig dens særligt vigtige punkter for overhovedet at kunne klare mig blot nogenlunde i drøftelserne ved kaffebordet«. »Jamen kan De da ikke huske, at nederst på side 7 står sådan og sådan?« Så kneb det for kapellanen. — Det var en almindelig dagligdags bemærkning fra Otto Møllers side; ikke noget med overlegenhed eller hovmestereren. Vi var begge imponert af hans enestående indprentningsevne og hjernefunktion i det hele taget; og så må man jo huske på, at han efter sin alder skulle gælde for at være en olding. Nutildags, da gennemsnitsalderen er steget så forbavsende, vil man ikke studse så stærkt. Jeg fristes her uvilkårligt til at komme frem med nogle oplysninger til sammenligning mellem den tid og nu.

I dag er der her i Gylling sogn 70 mennesker, som er fyldt 70; derudover har vi 21, hvis alder ligger mellem 70 og 80 år og endda 2, som er fyldt 90 år. — Jeg har desværre ikke tallet på de mennesker, som ved min ankomst til Gylling var fyldt 70 år, men der var kun 2, som var over 80, nemlig pastor Møller og Tonning-Jens (Thaaning), sidstnævnte var da 85 år.

Folk blev meget tidligere »gamle«; det var ganske vist ikke almindeligt; men jeg har da her i Gylling haft eksempler på, at en gårdejer overlod gården til sin søn, allerede inden han var fyldt 60. Men selv om de fleste holdt ud til i slutningen af 60-erne, så var man stadig indstillet på at regne 70 som »støvets år«.

Min far var engang med mig omme i præstegården for at hilse på Otto Møller; han var ganske naturligt interesseret i at lære den landskendte præst personligt at kende. Far havde som ung landmand hvert år købt pastor Møllers små eller større pjecer: »Om at lyde og byde«, »Om at høre og gøre«, eller hvad de nu alle hed. — Præsteparret modtog os meget venligt og underholdt sig ret længe og interesseret med min far. — Midt under samtalen fik Møller atter et af sine hårde anfald og måtte igen til at have

Fru Johanne Møller, Gylling, 1844-1932

dråber. Da blev jeg netop helt sikker på, at anfaldene som oftest var emotionelt betonedede.

Ved afskeden sagde præsten, som nu atter var helt oplivet, til far: »Det har glædet mig at tale med Dem, også fordi De har sådan en klar og kraftig stemme; bare Deres søn havde noget mere af det!«

Da jeg første gang havde min kone med på besøg i præstegården, spurgte pastor Møller hende, hvor hun var fra. — »Jeg er fra København. — Ja, jeg er jo egentlig født på Frederiksberg, men det er jo da næsten det samme«. »Nåh! Det vil jeg da ikke sige, Frederiksberg, det ligger virkelig da et godt stykke udenfor portene og voldene«, hvortil min ægtemage overrasket svarede: »Ja, så må det have været længe siden, at pastor Møller har været i København!« — »Ja, jeg har ikke været der siden i tredserne«. Tableau! —

Vi havde vor lille hund med deromme, en meget lille dværgpincher. Pastor Møller gjorde sig megen umage for at få fat i den for at klappe den, men den smuttede stadig fra ham. »Kom herind, Johanne, så skal du se verdens mindste hund«. Han var meget optaget af dens lidenhed og dens væverhed, og han blev højlig forbavset, da vi fortalte ham, at den for et par dage siden havde fulgt os på hele turen til Falling og tilbage om ad Malskjær. »Nej, det er da utroligt, at et så lille dyr virkelig kan holde ud at løbe så lang en vej!« Jeg forklarede ham, at den såmænd havde løbet vejstykket så godt som to gange, idet den jo havde strejft om inde på markerne og ofte løb langt i forvejen og kom tilbage til os igen. »Det er virkelig et interessant lille dyr«, sagde Otto Møller.

En dag spurgte pastor Møller mig ved kaffebordet: »Har De haft travlt i dag?« »Nej, der havde ikke været ret mange patienter«. »Nå, hvad bestiller De så?« Ja, jeg havde da været ved at stikke mælkebøtter af græsplænerne. »Å, hvorfor gør De dog det? De har jo akkurat lige så god ret til at trives og blomstre«. Jeg mente, at på græsplænerne havde det friske grønne græs eneret, mælkebøtterne havde da så mange gode steder at gro; eller hvad så med tidslerne og de andre slags ukrudt i sædemarkerne? — Emnet blev uafgjort, opgivet til fordel for andre drøftelser. Om det var den gang, jeg benyttede et nyt fund af et fossilt menneskekranium i Sydafrika til at aflede opmærksomheden fra ukrudtet, husker jeg ikke, men jeg bragte en dag på bane, at der i Kapstaden i Sydafrika fornylig var blevet fundet et kranium i nogle dybe kalk- og sandlag. Hjernekapaciteten skulle ligge meget nærmere ved nutidsmennesket end både Heidelberg- og Javamenneskets. »Ja, De skal se, de går fejl med deres udviklingslære og hele deres antropologiske videnskab«. For at overbevise mig gav han mig pater Amand Breitung's afhandling, Abeteoriens Bankerot, med hjem at læse i og blive klog af. Efter Møllers død gav fru Møller mig bogen som erindring om hendes mands glæde over vore fælles interesser.

Derimod blev pastor Møller vistnok hurtigt klar over, at jeg næppe var den ideelle makker, når det gjaldt hans religionsfilosofiske værker. Han gav mig en dag »Genløsningen« med hjem, men jeg kunne ikke dengang få tid til at pløje den så grundigt igennem, at jeg turde vedgå overfor forfatteren, at jeg nu var færdig med den; jeg er sikker på, at det ville være blevet en slem vandgang for mig som ung læge og ganske ukendt med religionsfilosofi at gå med til et krydsforhør fra den gamle, kloge præsts side.

Verdenskrigens udbrud og dens frygtelige rasen gjorde et stærkt indtryk på Otto Møller, og det oprev hans sind at høre og læse om krigsbegivenhederne. En augustdag, da jeg gik om for at hilse på ham, viste fru Møller mig ud i haven, hvor hendes mand for en sjælden gang var gået ud. Da jeg kom derud, så jeg ham stå henne under det store valnøddetræ, som han selv havde plantet i sine unge dage. Med en venlig men stilfærdig hilsen bad han mig følge sig lidt rundt i haven. Bedst som vi gik, standsede han op, vendte sig med front mod mig, så mig lige i øjnene og sagde: »Der er ingen retfærdighed til, hvis tyskerne vinder denne krig«.

En anden gang, eller jeg må hellere skrive: anden gang, (for der var ikke flere) —, jeg gik ved pastors Møllers side i den stærkt tilgroede haves slyngede gange, fortalte han mig livligt om enkelte af havens vækster, tulipantræet og valnøddetræet, men særlig dvælede han ved beskrivelsen af den store elm, det højeste og sikkert ældste træ i Gylling. Da han var dreng, var træet allerede så gammelt, at det var hult i den ene side. »Der gik vi drenge og

kastede store eller mindre sten ind i hullet, til det blev fyldt. Senere lukkede træet sig om det lidet brændbare indhold, og vi gik og frydede os ved tanken om, at de vandaler, som kom og ville fælde vort stolte træ, ville blive slemt narret og få deres skovsæve ødelagt«.

En dag spurgte præsten mig, hvad der havde hindret mig i at komme i kirke søndagen forud. Da jeg — sandheden tro — svarede, at der var kommet en patient, lige før jeg ville gå til kirke, og at der var kommet en til i kirketiden, sagde Møller kort, men bestemt: »Folk skal lære ikke at komme i kirketiden!«

Det var ikke mange søndage, at den gamle præst var på prædikestolen, men jeg hørte ham dog jævnligt. Det var som om hans præg af ælde blev mere fremtrædende, når han i ornat langsomt kom gående op ad kirkegulvet. Man havde også under altertjenesten indtryk af, at han var meget træt; men når han først stod på prædikestolen, rankede han sig, og hans stemme kunne ofte stige ret betydeligt i kraft og klang. Han holdt sig stadig tæt til evangeliet, og de to sætninger, som han havde ladet billedhugger Rasmus Andersen sætte på prædikestolen: »Taler nogen, skal han tale Guds ord!«, lod han vederfares retfærdighed.

I flere år lod præsten sig køre op foran kirkedøren af sin gamle kusk, Jens Madsen, som også hentede præsten, når gudstjenesten var forbi.

Man læser af og til i levnedsbeskrivelser om husmoderen, »at hun i sorg som i glæde troligt stod ved sin mands side«. Denne vending kan jeg, uden at vige fra sandheden, bruge om fru Johanne Møller. Stille var hun, diskret og taktfuld, men kunne om fornødent være bestemt, ja streng. Hun var altid omsorgsfuld for sin mands velbefindende, ja, kunne sikkert ikke tænke sig at svinge et øjeblik, om hendes mand havde brug for hendes hjælp. Jeg var som den unge, måske ofte noget usikre huslæge, uvilkårlig mere tryk, når fru Møller var tilstede. Hun var rank, statelig; hun gik altid mørkt påklædt i stramt siddende, højhalsede kjoler. Hun færdedes så stille omkring en, at man ofte ikke så hende, før hun stod lige foran en. I hendes som regel alvorlige ansigt kunne af og til et hjertevindende smil bryde frem, især når alt gik godt, ikke netop for hende selv, men for hendes højtagede ægtefælle; men hun var altid på vagt, opmærksom på det mindste symptom på, at et hjerteanfald var i anmarch. De gange, fru Møller er taget bort fra præstegården uden at være ifølge med sin mand, er sikkert let talt.

Henimod julen i 1914 blev det noget ringere med vor afholdte gamle præst, hans tilfælde blev både hyppigere og stærkere. Jeg forsøgte at få patienten til at tage dråberne hyppigere og forøge antallet af dråberne noget, men det var ham meget imod.

Den 13. januar 1915 blev jeg tidligt om morgenen kaldt over til præstegården, for pastor Møller var pludselig blevet meget dårligere. Da jeg kom ind i soveværelset, kunne jeg straks se, at det gik mod døden. Jeg ville da lige høre på hjertet, men med en meget sigende håndbevægelse vinkede patienten mig tilside; det, at nogen kom ham så nær, gav ham fornemmelse af stærkere åndenød. — Pludselig sank han sammen, blev ligbleg i ansigtet, pupillerne udvidedes stærkt; dette sammen med flere andre symptomer på, at det var forbi, fik mig til hurtigt at undersøge hjertet og betyde fru Møller, at nu var der ikke mere noget tegn på liv. Vi stod tavse og så på det blege ansigt, som var fuldt af højhed og fred. Hvor længe vi stod således, kan jeg ikke angive, men pludselig drog præsten et dybt suk, som hentet langt borte fra, — så endnu et og derefter flere dybe åndedrag; langsomt vendte bevidstheden tilbage. Jeg har aldrig før eller siden oplevet noget så typisk eksempel på skindød. Jeg gav pastor Møller nogle dråber og lod ham hvile i fuldstændig ro, sagde til fru Møller, at der ikke var meget håb med hensyn til, at hendes mand kunne rette sig helt.

Så vidt jeg husker, havde jeg ret travlt den dag, og jeg hørte ikke noget alarmerende fra præstegården; men hen ad aften kom

der ilbud til mig, men før jeg kom derom, var pastor Møller gået bort fra den rige jordiske mennesketilværelse.

Den aften kom jeg til at tænke på, at lærer Hansen her i Gylling engang havde fortalt mig, at den djærve ritmester Grevenkop Castenskjold havde betroet ham, at han en dag havde følt trang til at tale med sin gamle præst. Pastor Møller hørte i ro på ritmesterens tale om bekymring for døden, og som svar på hans bemærkning om, at det kunne præsten vel næppe forstå, for — mente ritmesteren: Pastor Møller måtte jo være sikker på ikke at gå fortabt, — som svar havde Møller sagt: »Jo, jeg kan blive så forknytt ved tanken om døden, — dette at skulle gå ind igennem det mørke hul — ind i det fuldstændig ukendte«.

Nu var min gamle præst gået igennem dødens port ind til det ukendte.

Næste dag synede jeg det afsjælede legeme og skrev dødsattesten. Jeg ved ikke, hvorfra jeg fik den dristighed at spørge fru Møller, om jeg måtte tage et par fotografier af pastor Møller, som han lå der på dødslejet. »Jo«, sagde hun, »når De vil love mig ikke at offentliggøre det«.

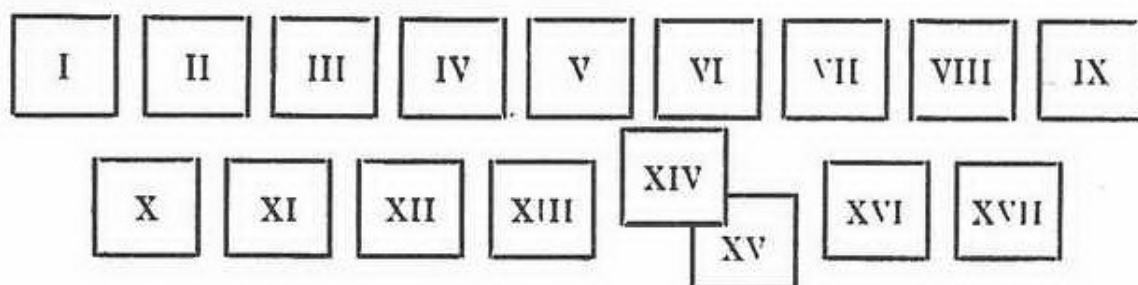
Fru Møller bad mig derefter om at overskære pulsåren, for pastor Møller og hans 7 søstre havde højtideligt lovet hverandre, at ingen af dem skulle blive begravet, uden at de efterlevende havde forvisset sig om, at det ikke kunne dreje sig om skindød. Årsagen til disse søskendes ængstelse for at blive begravet som skindøde, fik jeg ikke nærmere forklaring på, men jeg tænker mig, at de jo sikkert alle har læst Adam Oehlenschlägers da så kendte digt: Reichmuth von Adocht med dets dramatiske beskrivelse af en skindød, i Köllner-Domens krypt begravet borgmestersfrues opvågnen i den bælgmørke gravhvælving. Det kan jo også være, at de har læst den gruppvækkende beretning fra Gosmer kirke om den unge Rathlou, som, man fortalte, var død under et sviregilde i København, omgående var blevet lagt i kiste og straks sejlet til Aarhus for at blive begravet i Gosmer kirke. Ved et eftersyn af kisten i slutningen af det 19de århundrede kom det ud, at hans lig var forefundet i en forvreden stilling, og at der skulle være ret tydelige mærker af neglekradsninger på lågets inderside.

Vi unge lægefolk kendte så lidt til skik og brug her på egnen, og endnu mindre anede vi, hvor lidt familien Møller satte pris på synlige tilkendegivelser på medfølelse. Vi syntes, at der skulle gøres noget ekstraordinært og fik på en eller anden måde fremskaffet nogle sjældne blomster, som vi ville sende til pastor Møllers bære, men ad anden vej erfarede vi, at man bestemt ikke ønskede blomster til begravelsen.

Den dag, da jordfæstelsen skulle finde sted, blev jeg kaldt ud til en gammel mand, en af pastor Møllers mest trofaste kirkegængere. Turen ud til ham, som var meget nødvendig, tog ca. 1½ time, og begravelsen var ved min hjemkomst forlængst overstået. Pastor Møllers bære stod i præstegårdens havestue. Der blev sunget en salme, hvorefter kisten blev båret til graven og sænket ned. Der blev tilsidst bedt et Fadervor, hvorefter følget skiltes.

Umiddelbart op til kirkegårdsdiget ind mod præstegårdshaven findes familierne Møllers gravsted; men ikke een gravsten — eller en smule sølvplade, som menighedsrådet senere har villet sætte på gravens hegn — angiver, hvor hvem ligger. Lærer Hansen har fortalt mig, at pastor Møller engang havde sagt til ham: »Hvad skal det til? — Kun det minde, man har sat sig i levende live, gælder noget. Udover dets varighed er der ingen grund til at bevare minde«.

I vor tid ligger gravstedet hen med sine talrige ovale gravtuer, som er overgroet med vedbend, så kun de få indviede kan udpege de enkelte familiemedlemmers grave. For de enkelte, som kommer til Gylling og gerne vil vide lidt om, hvem de forskellige vedbendkranse dækker over, kan nedenstående tegning måske tjene til vejledning.

I: Line. II: Grethe. III: Frederik. IV: Pastor H. L. Møller. V: Fru Sidse Marie Møller. VI og VIII: to brødre Møller; mellem de to hviler *Nikoline Øllgaard Møller*. IX: Ingeborg, Otto Møllers datter. X: Anna. XI: Marie. XII: *Dorthea*. XIII: Pastor Lars Otto Møller. XIV: Fru Johanne Møller. XV: Marie Elisabeth. XVI: Asger Møller. XVII: Hans Larsen Møller.

Jens Didriksen, læge, Gylling.

Gylling præstegård i dag

Nogle træk af Gylling Kirkes historie

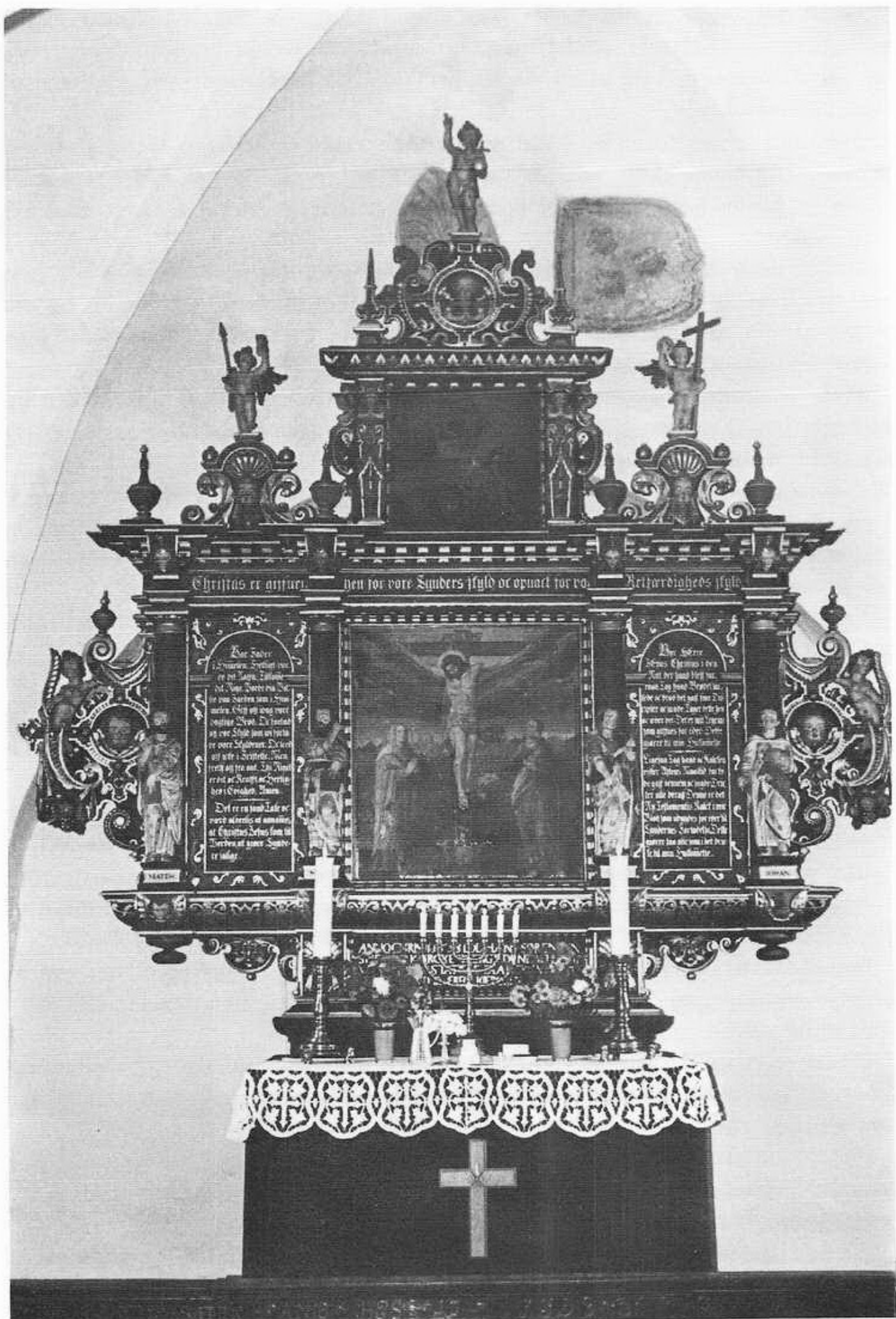
Ved pastor Erling Kristiansen

Klokken minder, Tiden rinder,
Ungdom blev til Alderdom,
nye Kræfter nu herefter
gamle til Afløsning kom.
Gid jert Virke for vor Kirke
ret til Gavn nu blive maa,
saa med Glæde ind vi træde,
hver Gang vi til Kirke gaa.

Jens Andersen, som skrev første bind af Gyllingbogen, var gennem 25 år medlem af Menighedsrådet. I 1945 stillede han ikke op, men kort efter valget sendte han sognepræst Jens Nielsen ovenstående vers som en hilsen til de nye medlemmer.

Gylling Kirke var som andre huse i sognet kommet uskadt gennem krigen. Der skulle mørkelægges, når der var aftengudstjeneste, og der skulle spares på brændselet. Men ellers lignede kirken sig selv og blev jo brugt til det samme som altid.

Altartavlen i Gylling Kirke

Hvad det angår, er der heller ikke efter krigen sket nogen forandring. Nu som dengang holdes der gudstjeneste om søndagen. Der er bryllup og begravelse. Og hver morgen og aften ringer Fru Cæcilias klokke ud over sognet med bedeslagene til sidst.

Derimod er der foregået, hvad man kunne kalde vagtskifter. De mennesker, som engang havde deres arbejde ved kirken, er blevet afløst af andre. Og selve huset er blevet holdt ved lige. Forskelligt inventar er blevet fornyet eller restaureret.

Det er disse vagtskifter og denne vedligeholdelse, der skal fortælles om her. Om nogle af de beslutninger, der er taget gennem de sidste tredive år, og om noget af det arbejde, der er udført, alt sammen jo med det formål, Jens Andersen nævner: at være til gavn for kirken.

Hver sommer foretager Menighedsrådet et grundigt eftersyn af kirken og kirkegården. Synsforretningen slutter med en vedtagelse om inden næste eftersyn at få mangler afhjulpet og skader udbedret.

I synsprotokollen kan man læse om kalkning af kirken, understrykning af taget, beskæring af roser, istandsættelse af låger, omsætning af stendiget og meget andet. I al deres nøgternhed er disse noter lige så mange vidnesbyrd om følelsen af ansvar og omsorg for kirken.

Et lignende indtryk får man ved at læse Menighedsrådets forhandlingsprotokol med referaterne af de mange møder. Der har været meget at tage stilling til gennem årene.

I februar 1947 fik Menighedsrådet tilbudt et modelskib, men måtte svare, at det ville »være vanskeligt at finde egnet Plads til et Skib i Gylling Kirke.« Samme år, 1. april, overtog Verner Nielsen forpagtningen efter Axel Sørensen.

I 1949 blev der anskaffet en elektrisk orgelblæser. Før skulle der to til at betjene orgelet, organisten og bælgetræderen. Nu kunne organisten klare det alene.

Ved prøvevalget i november 1949 henstillede formanden for Menighedsrådet indtrængende til de fremmødte, »at man i sin Stemmeafgivning tog Hensyn til alle Kredse, saa et Flertal ikke kom til at besætte alle Kandidatlistens Pladser.«

Der indførtes særkalke og i 1954 den nye salmebog. Der var planer om at bygge et nyt ligkapel i stedet for det gamle ved Fallingvej, men den sag stilledes i bero indtil videre.

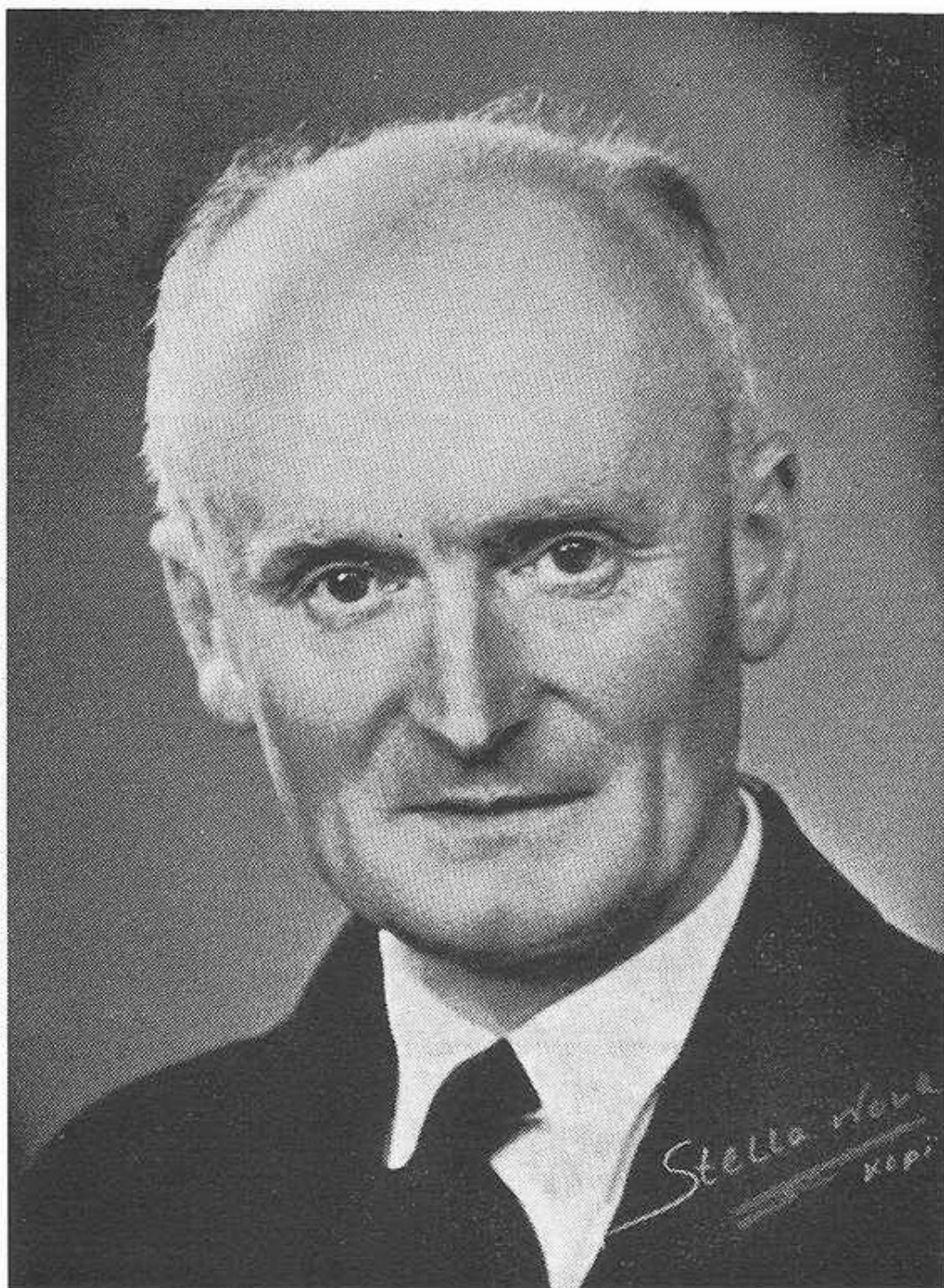
Under stormen 21. januar 1956 væltede den store elm ved kirkegårdsdiget og ramponerede nogle gravsten. »Menighedsrådet vedtog, så godt som muligt og i samråd med gravstedsejerne at råde bod på den skete skade.«

Den 20. august 1958 døde sognepræst Jens J. Nielsen på en rejse i Tyskland. I en mindeartikel skrev Gunnar Madsen bl.a. følgende om de næsten tredive år, Jens Nielsen havde været præst i Gylling:

»Det er underligt at sidde og gennemlæse hans omhyggeligt førte dagbøger – 30 bind i alt – dagbogsoptegnelser, han gjorde for sin egen, men også for sin gernings skyld – og slet ikke med henblik på, at nogen offentlighed skulle komme til kundskab herom.

»15000 syge- og husbesøg er indført i hans dagbøger med dato for hvert besøg og med navnene på de hjem og mennesker, han besøgte...

»Det første præsteår i Gylling nåede han at aflægge 286 besøg. I de senere år

Pastor Jens J. Nielsen

steg tallet helt op til mellem 700 og 800. Disse tal i en præsts dagbøger siger noget meget væsentligt om det at være præst i et sogn, præst indadtil og medmenneske, derfor blev præsteparret de selvskrevne gæster rundt omkring i hjemmene i glædens såvel som i sorgens stunder, derfor blev han den kærkomne og ventede gæst hos syge, gamle og ensomme, derfor blev han ikke blot præst om søndagen i kirken, men måske mere de seks søgnedage.

»En sorgens og vemodens stemning bredte sig over hele sognet, da budskabet fra Rüdeshelm nåede Gylling.«

Da embedet blev opslået efter Jens Niensens død, meldte der sig ikke færre end 53 ansøgere. Blandt dem valgte Menighedsrådet sognepræsten i Obbekær ved Ribe, Ebbe Asgerssøn Juul.

Han havde fra sin ungdom beskæftiget sig indgående med Otto Møllers liv og forfatterskab. Et vidnesbyrd herom er den prisbelønnede afhandling fra 1939:

Pastor Ebbe Juul ved flyglet, mens hans kone lytter

En Fremstilling og Vurdering af Otto Møllers Lære om Mennesket og Frelsen. Derfor var det ham en særlig glæde at blive præst netop her.

Takket være Ebbe Juuls interesse for Otto Møller og forbindelse med familien – ikke mindst med Johanne og Otto Møllers søn, historikeren Dr. phil. Erik Møller – lykkedes det ham at få indrettet en mindestue i Præstegården for slægten Møller, som boede her i næsten 75 år (1841–1915).

Her står en reol med de bøger, Otto Møller har udgivet, bl.a. den kendte prædikensamling *Fra Gylling Kirke*. Her står også hans smukke særprægede skrivebord (hjemført fra Vestindien, mener man, af Englænderne på Gyllingnæs). Her er den grønne lampe og en af de lange piber. Og fremfor alt er her billeder:

Bag skrivebordet hænger Elias Ølsgaards store portræt af Otto Møller, malt 1915 på grundlag af fotografier. Det var i sin tid anbragt i kirken, en overgang

*Mindestuen.
På væggen ses
Elias Ølsgaards portræt
af Otto Møller.*

bag prædikestolen. I en montre langs væggen ligger en hel del af Thea Møllers fine tegninger.

Også andre end familien bidrog med gaver. Efterhånden blev Mindestuen som et helt lille museum. Af foræringer fra de senere år kan nævnes et sybord, der har tilhørt frøknerne Møller, og Peter Holms portræt af Otto Møller fra 1914.

I 1960 ansøgte Menighedsrådet om tilladelse til at afhænde Forpagtergården. Efter at kirkeminister Bodil Koch havde været i Gylling og set på forholdene, blev ansøgningen imødekommet, hvad bygningerne angår. Jorden måtte ikke sælges fra.

Samtidig skete der forandringer på kirkegården. Gamle træer blev fældet, nye plantet, en urneplæne blev anlagt, og i 1961 blev der efter tegning af arkitekt Flemming Seiersen opført et nyt ligkapel ved Lerdrupvej.

Kapellet

I kirken blev døbefonten flyttet nærmere den nordlige væg for at give plads til en løber i midtergangen. En anonym gave blev sammen med en gave fra Erik Møller brugt til en lysekrone i våbenhuset. Det er en såkaldt Mandø-krone, fremstillet af broncestøber Erstad Petersen.

Foråret 1963 fratrådte Niels Jørgensen stillingen som ringer og graver. Sammen med sin kone Anna havde han i næsten 36 år gjort tjeneste ved Gylling Kirke. De blev afløst af Else og Verner Nielsen.

Den 5. september 1963 døde Ebbe Juul. I en nekrolog skrev Helge Thure bl. a.: »I de forløbne 4 år, som vi her i Gylling havde den glæde at have pastor Juul blandt os, lærte vi ham at kende som en mand, der havde stor viden og indsigt.

»Som prædikant var han fremragende. Han havde en klar tankegang og forstod at udtrykke sine anskuelser på en for menigheden letfattelig måde, man glædede sig faktisk til at høre den næste prædiken. Både som foredragsholder og lejlighedstaler var han ypperlig...

»Han var i besiddelse af stor skønhedssans. Det skyldes for en stor del hans indsats, at vi har så skønne omgivelser på vor kirkegård og et nyt smukt kapel. Nu er han ikke mere blandt os, et fint og nobelt menneske er gået bort, tilbage har vi et indre billede af et ædelt menneske.«

Et flertal i Menighedsrådet opfordrede præsten på Alrø, Dr. theol. Poul Nepper-Christensen til at søge det ledige embede og indstillede ham naturligvis, da han fulgte opfordringen.

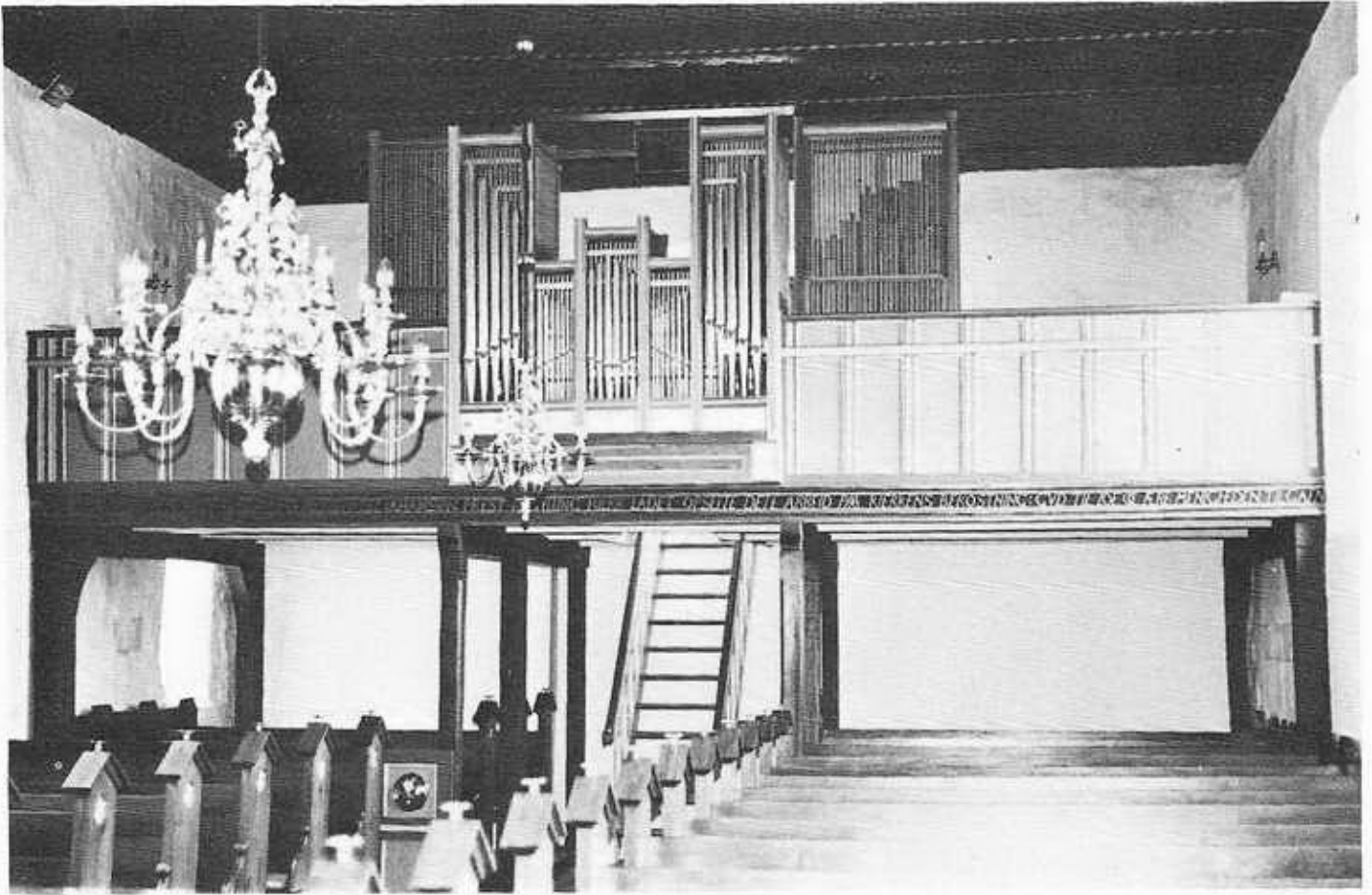
Provst Poul Nepper-Christensen

Den 25. januar blev han udnævnt til sognepræst i Gylling. Fire dage efter kom udnævnelsen til provst for Hads-Ning herreder. Samtidig beholdt han sine timer på universitetet i Århus, hvor han dengang var lektor i bibelsk eksegesi. Senere er han blevet docent og dekan for det teologiske fakultet.

Disse hver på sin måde krævende hverv gjorde det nødvendigt for Nepper-Christensen at blive aflastet. Der blev truffet aftale med seminarielektor cand. theol. Ingvar Grube Overgaard om at tage enkelte gudstjenester, og i december 1965 blev Grube Overgaard ordineret og udnævnt til ulønnet hjælpepræst hos provsten i Gylling.

Der var planer om en gennemgribende restaurering af kirken under ledelse af arkitekt Rolf Graae. Foreløbig blev pulpituret sat i stand, og der blev givet tilladelse til indkøb af et nyt orgel til erstatning for det gamle, fra 1917, som kirkeministeriets konsulent havde fundet »ubetinget kassabelt.«

Det nye orgel er tegnet af Rolf Graae og bygget hos Th. Frobenius og Co. Det

Det nye orgel, indviet i 1966

har 9 stemmer og blev taget i brug ved en kirkemusikaften den 20. februar 1966.

Samtidig kom det på tale at anskaffe en ny klokke, men den plan blev opgivet. Derimod installeredes et elektrisk urværk, så ringningen nu foregår automatisk.

1. september 1967 fik Nepper-Christensen orlov, og 1. maj 1968 tog han sin afsked for helt at hellige sig gerningen som universitetslærer. I den anledning skrev han i Kirkebladet en artikel med titlen »Tanker på Falderebet«. Her hedder det bl. a.:

»Først vil jeg gerne have lov til at understrege, at det er et helt usædvanligt skridt, der er taget. Gylling sogn har siden reformationen, altså i næsten 450 år, kun haft 16 præster, og kun én af disse præster er ikke blevet »båret ud«, nemlig Ravn Jensen, som i 1928 faldt for aldersgrænsen...

»Nu har jeg valgt at forlade embedet som sognepræst i Gylling, oven i købet i en relativ ung alder. Det er ikke før sket, og på præstetavlen i Gylling kirke skal der altså ud for mit navn stå en vandret streg i stedet for et kors. Det er underligt – også for mig.

»Af de førnævnte præster har, så vidt vi ved, kun to været provster. Den sidste af disse døde i 1629. Det er ham, der har sørget for, at Gylling kirke fik det pulpitur, der endnu står i kirkens vestlige ende. Man kan læse hans navn og årstal (1627) på den bjælke, der danner basis for gulvet på pulpituret.

»335 år efter hans død fik Gylling en ny præst, der tillige skulle være provst. Han var med til at skaffe basis for anbringelse af et nyt orgel på det pulpitur, som hans forgænger, provsten Bertel Johansen havde bygget, men så nåede han heller ikke længere. Pulpituret blev altså på en måde både forgængerens og hans skæbne.

»Der var jo nemlig en hel del mere, som skulle have været lavet ... Gylling kirke trænger til sæder, der er mere behagelige at sidde i end dem, vi har nu. Loftet burde ordnes og vinduerne gøres mere tidssvarende. Gulvet i koret trænger også til omlægning ...

»I de godt 4 år, vi har fået lov til at bo i Gylling gamle præstegård, har vi haft mange gode dage, som vi skylder mange en stor og dybtfølt tak for. Derfor har det også været meget svært at nå frem til den beslutning, som nu er taget.

»Nu skal et nyt navn skrives ind på den gamle præstetavle, hvor man har skrevet ordene: EN SAAR – EN ANDEN HØSTER. Gud give ham og de mennesker, han skal være præst for, at de må få lov til at høre Guds ord og bevare det.«

I vakancen efter Ebbe Juuls død blev embedet passet af sognepræst, senere provst K. E. Villumsen, Hundslund, som også trådte til under Poul Nepper-Christensens orlov og i den følgende vakance.

Der var tvivl om, hvorvidt Gylling kunne få lov at bestå som selvstændigt pastorat. I den anledning blev der ført forskellige forhandlinger med de kirkelige myndigheder og andre af provstiets menighedsråd.

Det lykkedes at bevare pastoratet, og i efteråret 1968 blev embedet igen opslået. Der var 8 ansøgere. Af dem indstillede Menighedsrådet valgmenighedspræst Erling Kristiansen, Nexø, som pr. 1. februar blev udnævnt til sognepræst i Gylling.

Samtidig skiftede kirken organist. I 1947 havde Gudrun Thure afløst K. H. Skovbjerg og var i 1966 selv blevet afløst af Gerda Aagaard. Nu overtog Herluf Lønskov stillingen.

Efter et møde med Rolf Graae blev det besluttet at forny gulvet omkring alteret samt at lægge hynder på bænke. En større gave fra Sparekassen gjorde det muligt at anskaffe disse hynder næsten lige med det samme.

Der blev også indkøbt en alterkande af sølv, udført af J. Hingelberg og under bunden forsynet med indskriften: »Skænket Gylling Kirke af Gylling Sparekasse ved dennes ophævelse 1969.«

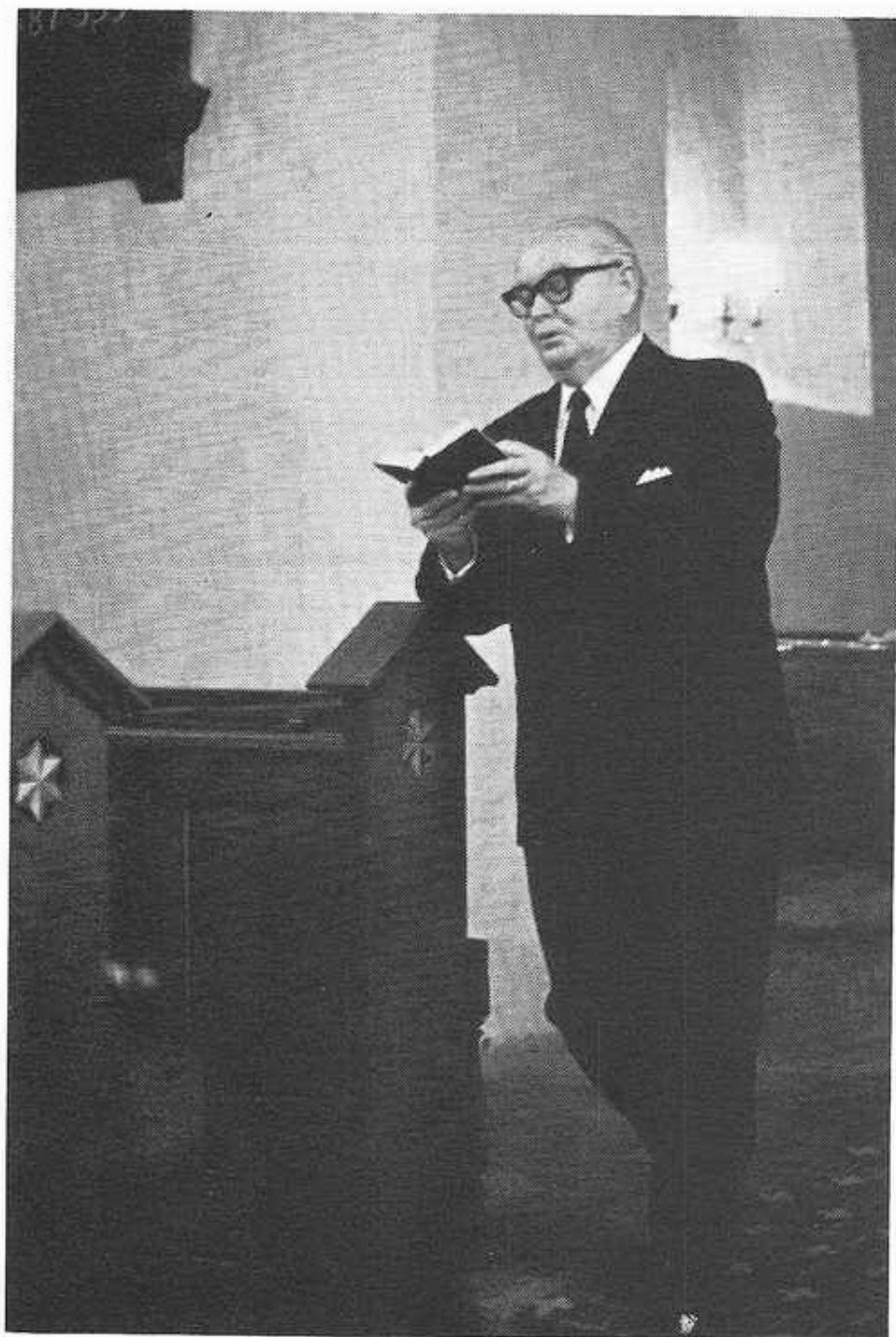
Af andre gaver fra de senere år kan nævnes et sæt hatte- og taskekroge til samtlige bænke, et beløb til indkøb af flere særkalke og et ligeledes anonymt beløb, som Menighedsrådet har anvendt til lyseholdere i stolestaderne ud mod midtergangen.

I 1970 kom der lamper på kirkegården, så kirkegængerne kan finde vej, når der er aftengudstjeneste. I en artikel om »Skiftende årstider på Gylling Kirkegård« skrev Ruth Madsen om Efterårsmørket bl. a.:

»En egen stemning er der omkring en aftengudstjeneste på denne tid. Det er næsten, som om kirken med sine oplyste ruder og hvide mure synes større end ellers mod mørket bagved.

»Og når man en sådan aften går hjem over kirkegården, er det lyset fra lygterne langs gangene, der kaster et diset skær over de nærmeste grave og over kirkegårdslågens gitterværk.«

I november 1972 måtte organist Herluf Lønskov trække sig tilbage af helbredshensyn. Hans efterfølger blev Vagner Johannesen. 1. marts 1974 overgav Else og Verner Nielsen stillingen som ringer og graver til Vera og Thorkild

Gunnar Madsen 1973

Christensen. 1. august 1974 afløstes Gunnar Madsen efter 40 år som kirkesanger af Per Frederiksen.

I Kirkebladet skrev Menighedsrådets formand Ejnar Pedersen om Gunnar Madsens arbejde og om hans »evne til at fornemme, når mennesker har brug for hans hjælp – også når de ikke selv har sagt det – og det på en måde, så man altid har følt den nære kontakt i sognet.

»Et savn vil det være for mange, idet der ved Gunnar Madsens afsked samtidig vil blive taget afsked med nogle af de ting, der kendetegner det nære samfund.«

I samme nummer af Kirkebladet skrev Gunnar Madsen om kirken, »dette mærkelige hus, der – bortset fra enkelte forandringer, nogle tilføjelser, restaureringer – stadig har evnet at kunne samle en menighed, sognets folk, i lyst og nød, i glæde og sorg.

Døbefonten. Billedet i bunden af dåbsfadet forestiller Mariæ bebudelse

»Dette mærkelige hus, der på så mange områder adskiller sig fra andre huse, men som har det til fælles med et godt hjem, at far og mor, børn, slægt og venner, som befinder sig inden for husets mure, fornemmer en sindets tryghed, også i en tid, hvor så meget nu og da kan give anledning til angst og fortvivlelse.«

Gylling Kirke med kirkegård

Gylling Menighedsråd

Ved pastor Erling Kristiansen

I efteråret 1942 skulle der rundt om i landets sogne have været valg til menighedsråd, men det blev ved lov af 24. august 1942 udskudt til året efter. I 1943 blev det yderligere udsat et år på grund af, som der står i anordningen, »de tilstedeværende ekstraordinære Forhold«, altså besættelsen. Således også i 1944. Først efter befrielsen kunne der igen holdes valg.

I 1973 var antallet af vælgere kommet ned under 1000. Derfor kunne der ifølge bestemmelserne kun vælges 6 medlemmer til menighedsrådet mod tidligere 7. Ved valget i 1977 kunne der igen vælges 7 medlemmer. Sognepræsten er født medlem, men ikke født formand. Siden 1963 har menighedsrådet konstitueret sig med en af de valgte som formand.

1945 valgtes:

Lærer H. Thure, Gylling (kirkeværge)
Gårdejer Jørgen Rasmussen, Gyllingskov
Gårdejer Peder Nielsen, Lerdrup
Skræddermester S. Kjærsgaard, Gylling (næstformand og kasserer)
Malermester J. Chr. Eskildsen, Gylling
Husmoder Rigmor Hansen, Fensten
Statshusmand Christian Laursen, Præstemarken

1949 valgtes:

Gårdejer Jørgen Rasmussen, Gyllingskov (nf. fra 1951)
Arbejdsmand Peder Mikkelsen, Gylling (kv.)
Husmoder Marie Hansen, Præstemarken
Skræddermester Søren Kjærsgaard, Gylling (nf. og ks.)
Husmoder Margrethe Albrechtsen, Præstemarken
Købmand Tage Fogh, Gylling (ks. fra 1951)
Mejeribestyrer Hans Peter Dalby, Splidholm
Efter Søren Kjærsgaards død 13. maj 1951 indtrådte husmoder Ketty Madsen i rådet.

1953 valgtes:

Skoleejer Helge Thure, Gylling (nf.)
Husmoder Alma Sørensen, Gyllingskov
Gårdejer Valdemar Simonsen, Gyllingskov
Købmand Tage Fogh, Gylling (ks.)
Mejeribestyrer H. P. Dalby, Splidholm
Husbestyrerinde Maren R. Jensen, Gylling
Landpostbud Rasmus P. Sørensen, Gylling(kv.)

1957 valgte:

Forstander Helge Thure, Gylling (nf.)

Husmoder Alma Sørensen, Gyllingskov

Købmand Tage Fogh, Gylling (ks.)

Skatterådsmedlem R. P. Sørensen (kv.)

Gårdejer Valdemar Simonsen, Gyllingskov (nf. fra 1959)

Husmoder Anna Lise Kuur, Gyllingskov

Husbestyrerinde Maren R. Jensen, Gylling

Tårn og våbenhus på Gylling Kirke

1961 valgttes:

Forstander Helge Thure, Gylling (nf.)
Skatterådsmedlem R. P. Sørensen, Gylling (kv.)
Husmoder Anna Lise Kuur, Gyllingskov
Lærer Johannes Blom Salmonsens, Gylling (fm. fra 63)
Købmand Tage Fogh, Gylling (ks)
Gårdejer Hans Christensen, Lerdrupskov (fm. fra 65)
Husmoder Ragnhild Mikkelsen, Gyllingskov

Ved Johs. Blom Salmonsens bortrejse fra sognet 1. august 1965 blev han afløst af lærer Jens Nørgaard.

1965 valgttes:

Lærer Jens Nørgaard, Gylling (ks.)
Gårdejer Hans Christensen, Lerdrupskov (fm.)
Husmoder Ragnhild Mikkelsen, Gyllingskov
Husmoder Anna Lise Kuur, Gyllingskov (nf.)
Lærer Annalise Højbjerg, Gylling
Arbejdsmand Jakob Kolding, Gylling
Gårdejer Ejnar Pedersen, Splidholm (kv.)

1969 valgttes:

Gårdejer Ejnar Pedersen, Splidholm (nf. og kv.)
Arbejdsmand Jakob Kolding, Gylling
Lærer Annalise Højbjerg, Gylling (fm.)
Lærer Anni Mikkelsen, Gylling (ks.)
Husmoder Aase Bjerg Jensen, Lerdrup
Gårdejer Emil Steffensen, Gyllingskov
Telefonistinde Anna Sørensen, Gylling

1973 valgttes:

Gårdejer Ejnar Pedersen, Splidholm (fm. og kv.)
Lærer Anni Mikkelsen, Gylling (nf.)
Husmoder Ella Hansen, Søby
Husmoder Anna Kruse Rasmussen, Ørting
Gårdejer Jens Rasmussen, Gyllingskov
Husmoder Aase Bjerg Jensen, Lerdrup (ks.)

1977 valgttes:

Gårdejer Ejnar Pedersen, Splidholm
Lærer Anni Mikkelsen, Gylling
Husmoder Ella Hansen, Søby
Gårdejer Jens Rasmussen, Gyllingskov
Husmoder Aase Ørbæk, Gylling
Husmoder Edith Sørensen, Gyllingskov
Husmoder Birgit Rasmussen, Gyllingskov

KIRKEBLADET

Ved pastor Erling Kristiansen

Efter i nogle år at have haft kirkeblad sammen med Odder og Torrild fik Gylling i 1970 sit eget kirkeblad, udgivet af menighedsrådet og med sognepræsten som ansvarshavende redaktør. Siden da er der udsendt en otte-ni numre om året foruden enkelte særnumre og dupliserede tillæg.

Straks blev der ytret tvivl om, at omkostningerne kunne dækkes af frivillige bidrag, men det har hidtil vist sig at være muligt. Der er mange i og uden for sognet, som hvert år betænker Kirkebladet med en gave.

På samme måde blev det i 1973 muligt som særnummer at udgive en bog på 48 sider, nemlig Gunnar Madsens digtsamling *Tanker, der blev til ord*. Normalt trykkes der 450 kirkeblade. Her var oplaget 1000, for at de, som måtte ønske det, kunne få et eller to eksemplarer ekstra.

Bladets hoved er tegnet af sognepræst Henning Hall, tidligere Randlev-Bjerager, og viser kirken set fra vest med det karakteristiske såkaldte »styltetårn« og profilen af det store statelige våbenhus.

Et kirkeblads opgave er at fortælle, hvornår der er gudstjeneste. I Gylling Kirkeblad kan man yderligere se, hvilken dag det er i kirkeåret, hvilke evangelietekster der læses fra alter og prædikestol, og hvilke salmer der synges.

Det sidste er ikke almindeligt. Så vidt vides, er Gylling Kirkeblad det eneste i landet, der meddeler salmenumrene til de kommende søndage. Det kan være nyttigt for dem, der gerne vil forberede sig til gudstjenesten. Det kan også være til hjælp for en og anden, som ikke kan komme i kirke, men gerne vil være nærværende i tankerne.

Udover gudstjenestetider bringer Kirkebladet meddelelser, programmer for kirkemusikaftener m. m., digte, betragtninger og artikler, billeder ikke at forglemme. Der er mange, som også på den måde har bidraget til bladet:

Lene Bøjlund Madsen har tegnet, Hans Midtgaard fotograferet, og der har været kortere og længere indlæg af Karla Bøgh, Per Frederiksen, Annelise Højbjerg, Lone Kjærbye Kristensen, Jonna Kristiansen, Anna Kuur, Annette Kuur, Gunnar Madsen, Ruth Madsen, Tove Madsen, Jens Nørgaard, Ejnar Pedersen, A. O. Schwede, Ejnar Sørensen og Gudrun Thure.

Tekst: Dagny Nielsen

Mel.: Der er et land.

Vort fædreland så værgeløst og lille,
så ganske uden stålets værn og vagt,
du fik dit væрге mere i det stille
af flinke arbejdshænders stærke magt.
Og hvor du gav din søn en plet at dyrke,
han vied' den sit liv, sin trofasthed.
Det må vel være det, der blev din styrke,
at du bestod, mens verdensriger skred.

I Gylling sogn ved Kattegattets vove
fik vi en lille plet til arv og værn,
omgi'et af vand og dunkelgrønne skove,
småøer spredt i havet, nær og fjern.
Mer gavmild muld i landet næppe findes
med større løn for trofasthed og flid,
mer elsket plet jeg ingen steder mindes,
vor barndoms egn, vor hjemstavn al vor tid.

Her steg vor dag bag Samsø's skrænter hvide
i storm og regn, men mest med guld i mund,
bag Uldrup Bakker ned ved aftenstide
dens lys bortsvandt mod nattens hvilestund.
Den stille sommeraftens milde vinde
den spæde klokke tone til os bar:
"Kom hid til mig, så skal I hvile finde",
når trætte vi af dagens byrder var.

Den lille by, omgi'et af marker flade,
så kønt den ligger i det grønne land,
så velholdt, pynteligt ved å og gade,
med minder, rejst for kvinde og for mand.
For barn og ungdom og for manddoms virke
den danner rammen om vort folkeliv,
her samles vi om skole og om kirke
i sorg og glæde, pligt og tidsfordriv.

Og Gylling Kirke kender al vor færden,
den gav os først vort dyre sjælepant,
og lyste freden mod os ud i verden,
og siden hånd i hånd vi derind fandt.
Når orgeltoner gennem rummet bæver,
hvor mere trygt, hvor mere fredfyldt plet.
"Jeg sjunge vil for Herren, mens jeg lever",
i Gylling Kirke, som det er min ret.

Nej, ingen steds i syden eller norden,
jeg heller leve vil og dø end her.
Tak, Gud, for denne lille plet af jorden,
den dyre jord, som fædrelandet er.
Når vi engang skal hvile fra vort virke,
fuldkomne livets lov, som høstens løv,
giv os en grav i ly af Gylling Kirke,
da den må lyse freden for vort støv.

Gylling Skole

Ved Jens Nørgaard

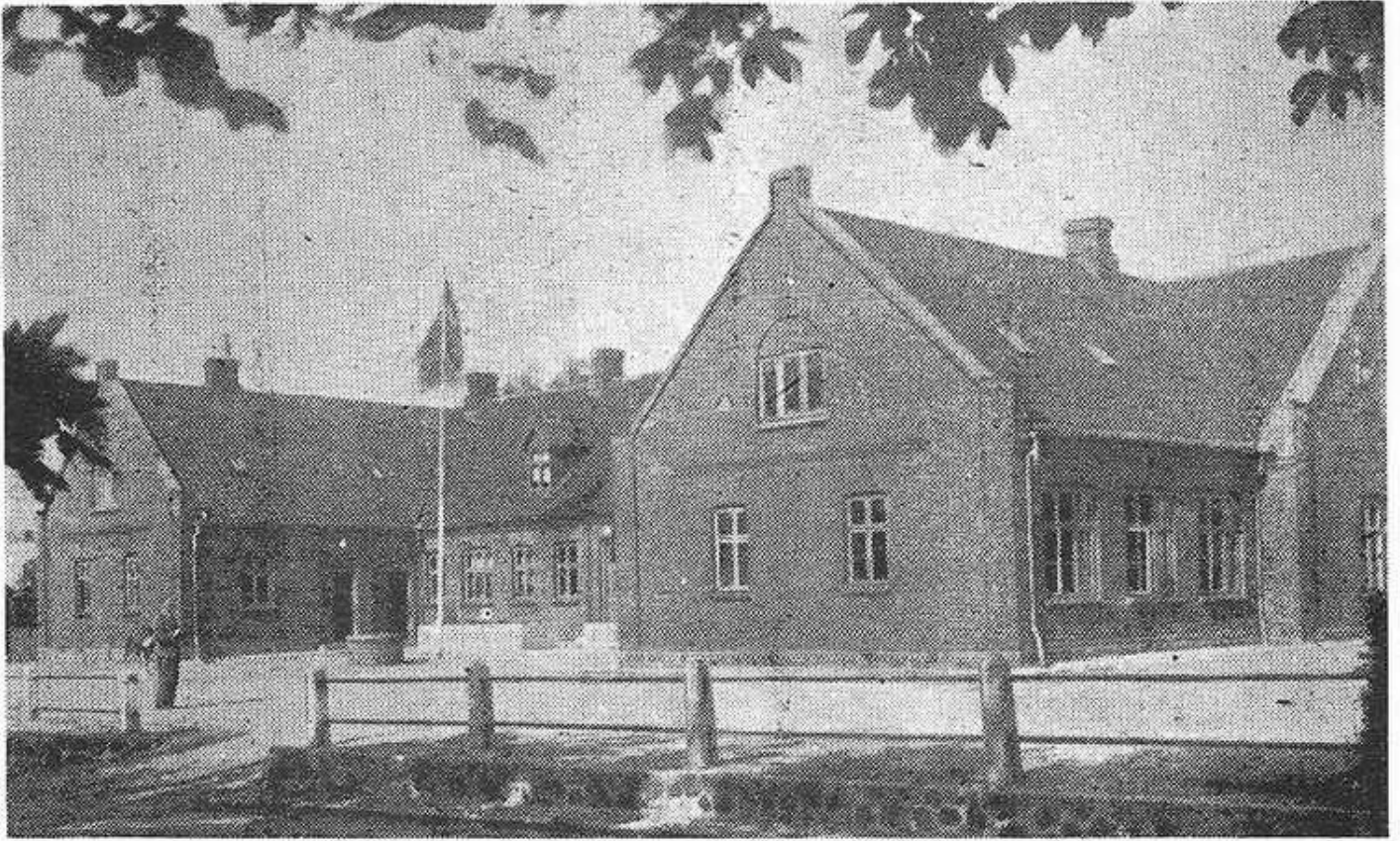

I Gylling-bogen bd. 1 har Jens Andersen sluttet omtalen af skoleledere ved Gylling byskole således: »Gunnar Madsen kom fra Lyngby og tiltrådte embedet den 1. aug. 1934. Det unge lærerpar har forstået at gøre sig afholdt af både børn og voksne, og de vil forhåbentlig vie deres kræfter og evner i mange år til Gylling skolevæsens bedste«.

I næsten 40 år var Gunnar Madsen Gylling skoles leder. Han brugte sine rige evner, sin aldrig svigtende interesse for alt det, der sker i en skole. Han var drengen blandt voksne, når nye pædagogiske eksperimenter skulle prøves, han var manden blandt mænd, når der skulle dystes om bevillinger, afgørelser, der tjente Gylling skole, dens fremtid og udvikling, han var drengen blandt drenge, når skolen var på udflugt eller lejrskole. Der stod respekt om Gylling skole under Gunnar Madsens ledelse.

Mangen en ung lærer tænker med glæde tilbage til en vikarperiode på nogle måneder eller en nyansættelse ved Gylling skole.

I årene forud havde en skolestrid splittet forældrekredsen. Inden længe havde Gunnar Madsen samlet forældrene til et positivt medarbejderskab. Han udgav *Vennebåndet* – et meddelelsesblad til hjemmet. Han skrev kronikker og havde faste spalter om skolespørgsmål i flere dagblade, han skrev børnebøger, bøger til

Gylling Skole indtil 1954

Gylling Skole efter ombygningen/tilbygning af en ny gymnastiksal i 1954. Midterfløjen var fortsat skolelederbolig indtil ombygningen i 1960-63.

danskundervisningen, lejlighedssange, en stribe af prologer til foreningsarrangementer i og uden for Gylling. Han ledede Gylling sangkoret og holdt aftenskole for egnens unge. Indtil 1960 leder af Gylling aftenskole. Under krigen var han i nogle år forretningsfører for en større tørvefabrik. Gunnar Madsen gav sammen med sine elever instruktion i dansk i flere lærerkredse. Han var beskikket censor i dansk til teknisk forberedelseksamen og i flere perioder formand for amsungdomsnævnet i Århus amt. Gunner Madsen skrev romanen: »Fordi vi svigtede« – senere er det blevet til en digtsamling og flere romaner og noveller.

Mange af Gylling skoles traditioner grundlagdes i disse år. F.eks. børnenes »gåen fastelavn«. Fra 1934 blev dette organiseret i skolens regi og overskudet anvendt til skolens udflugter m.v. Før 1934 blev de indsamlede penge snoldet op. Denne tradition er videreført og udbygget i de senere år.

Folkeskoleloven 1937

Den nye lov for folkeskolen i 1937 fik trange vilkår p.g.a. krigen. Først i 1954 kunne Gylling skole indvi en til- og ombygning, så skolen kunne opfylde lovens intentioner. Det blev til en ny gymnastiksal, skolekøkken i den gamle sal, et bibliotek på 1. salen, et lægeværelse og toiletter i kælderen under østfløjen. Denne udbygning af skolen kostede 460.000 kr. Fra den 1. aug. 1951 blev Gyllingskov skole gjort til forskole til Gylling under Gunnar Madsens ledelse, og fra den 1. april 1956 overflyttedes alle elever og sidste lærer ved forskolen frk. Kristensen til Gylling byskole. Gyllingskov skole blev nedlagt. Gylling byskole

Fra skoleindvielsen den 26.10.1954. Fra venstre sognerådsformand Karl Jensen, Lerdrup, førstelærer E. Gunnar Madsen, Gylling, og gdr. Johs. Kuur, Gylling, fmd. for skolekommissionen

havde hidtil været en 5-klasset landsbyordnet skole med 4 lærerkræfter. Fra 1. april 1956 ændres den til en 6-klasset landsbyordnet skole med 5 lærerkræfter. Den blev årgangsdelt fra 1.-5. klasse, 6. og 7. årgang fulgtes ad i samme.

Folkeskoleloven af 1958

I 1958 kom igen en folkeskolelov, der bl.a. sikrede udelt skole til og med 7. klasse. Allerede i 1960 påbegyndte Gylling sogneråd at forberede skolebyggeriet. Man købte en grund af håndværkerforeningen til en ny lederbolig (Østergade 6). Den nuværende lederbolig i skolen blev inddraget til 2 undervisningslokaler, der blev bygget til vestfløjen. I den nye fløj blev der formningslokale i sikringskælderen, 2 klasselokaler i stuen og på 1. salen et stort bibliotekslokale. Over midterfløjen blev der lægeværelser, et klasselokale og i den tidligere sløjdsal på 1. salen over østfløjen blev der indrettet et dejligt mødelokale med tekøkken. Der blev bygget en selvstændig sløjdsal nord for gymnastiksalen. Sløjdsalen indrettedes til såvel metal- som træsløjdundervisning.

Den 21. oktober 1963 var der indvielse af den næsten nye skole i Gylling. Om- og tilbygningen havde kostet 650.000 kr. Mange lovord faldt ved den lejlighed. Amtskonsulent Søndergård Århus sagde bl.a.: »Jeg tør nok sige, at Gylling nu har fået en flot skole, næsten en ny skole, men byen og kommunen fortjener den. Det er enestående initiativer, der udgår herfra.« Stiftsamtmænd Lorentsen udtalte: »Fra amtsskoledirektionens side havde man næret nogen betænkelighed ved dette byggeri, men man havde taget det betydelige ungdoms- og aftenskolearbejde med i betragtningerne. Skolen vil i sin nye skikkelse blive et værdifuldt led i kommunens videre udvikling.« Skolekommissionens formand Johannes Kuur takkede lærerstaben for dets gode samarbejde og velgennemført undervisning på trods af de dårlige undervisningsforhold under ombygningen.

Gunnar Madsen havde skrevet flere sange til lejligheden, ligesom en gruppe elever opførte et stykke af samme forfatter.

Endnu et år før det var obligatorisk for kommunerne at oprette 8. kl. kunne vi i Gylling etablere en sådan på grund af kommunal bevågenhed. I perioden 1959-1970 havde skolen 8. klasser – en nyskabelse og en ny udfordring. Klasserne var frivillige, eleverne mødte 6 dage om ugen fra 07.00-12.00 og havde erhvervsarbejde om eftermiddagen. Ialt 30 ugentlige timer. Disse klasser mindes med særlig glæde. For de fleste elever var dette at gå i 8. klasse noget ekstraordinært, de havde selv valgt det og valgt en række af fagene. Det medførte en særlig forpligtelse.

I 1963 blev skolen centrum for en fælleskommunal ungdomsskole SHHU – se særlig omtale.

I 1966 oprettedes skolebibliotek, ligesom kommunen samme år etablerede et kommunalt folkebibliotek på skolen. De to biblioteker fik lokalefællesskab i den nye vestfløj.

I flere år forud for kommunesammenlægningen og oprettelse af kommunalt omsorgsarbejde indbød skolen i samråd med sognerådet, dets damer og sognepræsten til månedlige klubeftermiddage for ældre i Gylling kommune. I samarbejde med sognepræsten indbød skolen – ligeledes i en årrække – til den årlige Sct. Hans aften i Gylling. Oftest begyndelse på skolen eller sportspladsen,

Skolens lærerstab 1964/65. Fra venstre: Johs. Blom Salmonsens, Jens Nørgård, Bent Mogensen, Poul Drejø, Gunnar Madsen, Annalise Højbjerg, Kirsten Blom Salmonsens

derefter fakkeltog gennem byen til præstegårdshaven med afslutning i Gylling kirke.

I 1969 forberedtes starten af Gylling skoles forældre- og lærerforening – omtalt under foreningerne i Gylling – og i begyndelsen af 1970 forberedtes ligeledes oprettelse af børnehaveklasse ved skolen. Da der manglede lokale her- til, valgte man at afskrive den frivillige 8. klasse, således at børnene til 8.-9. klasserne og realklasserne fra 1. aug. fulgtes ad. Derved blev et lokale ledigt. Ved at sammenlægge et lokale i midterfløjen med skolegangen fik man for kun 7.000 kr. indrettet et børnehaveklasselokale på 63 m². I det samme forår forberedtes kommunesammenlægningen og oprettelse af skolenævn ved hver kom- muneskole.

Skolenævnet

Som eneste skole i Odder kommune var der »kampvalg« til skolenævnet ved Gylling skole i 1970. Der blev indleveret 1 liste, efter at 53 forældre forinden ved »fredsvalg« havde lavet 1 kandidatliste. Ved afstemningen valgtes: sognepræst 1) Erling Kristiansen, arkitekt M. Steen Jensen, gdr. Henry Jensen, Amstrup. På det konstituerende møde den 1. juni 1970 valgtes Erling Kristiansen til formand. På samme møde vedtog man énstemmigt at opfordre lærer Jens Nørgård til at søge førstelærerstillingen, da Gunnar Madsen var bevilget afsked med pension fra den 1. aug. 1970. Jens Nørgård blev tilkaldt og tilkendegav, at han gerne søgte stillingen.

Skolenævnets næste opgave var bl.a. etablering af lederkontor, da Gunnar Madsen havde kontor hjemme, og den nye leder ønskede dette på skolen. I det tidligere lærerværelse indrettedes kontor og nyt lærerværelse med inventar, og et pædagogisk værksted etableredes i forbindelse med kontoret. Skolenævnet har gået aktivt ind i samarbejdet med lærergruppen, bestyrelsen for forældrefor- eningen og skolens leder om udbygningen af skole-hjem kontakten. Også det pædagogiske udvekslingsarbejde har nævnens bevågenhed. Flere pæd. nyskabel-

1) Desuden valgtes også gårdejer Ejnar Pedersen og specialarbejder Tage Hansen

ser har nævnet deltaget aktivt i: integrering af flere klasser i periodelæsning, p-fags ordning og indskolingsplaner. Ved skolenævnsvalget i 1974 var der »fredsvalg«. Det nye skolenævn kom til at bestå af: arbejdsformidler Frank Wammen, efterskolelærer Edward Lund, malerm. Ivan Olsen, gdr. Hans Midtgaard og byrådsrepr., gdr. Jens Rasmussen. Nævnet konst. sig med Frank Wammen som formand.

Fra 1. aug. 1977 har nævnet foranlediget, at sidste bolig på Gylling skole - og dermed samtlige tjenesteboliger - er forsvundet. Boligen indrettes midlertidigt til undervisningslokale. I kommunens langtidsplanlægning regner man med, at der skal ske omfattende bygningsændringer evt. opførsel af en helt ny skole i perioden 1983-90. Da vil skolen nærme sig sin 100 års fødselsdag. Skal en ny skole 1993 være jubilæumsgaven til et velfortjent skolemiljø?

Gylling skole efter 1970

Den 1. aug. afløste Jens Nørgård Gunnar Madsen. Den 1. sept. samme år afløste Hertha og Jens Otto Pedersen skolens veltjente pedelpar i en menneskealder: Martha og Asger Jørgensen. Såvel den afgangende skoleleder som pedelparret blev fejret ved en stor fest i forsamlingshuset den 15. aug. samme år. Der lød mange lovord og tak fra mange sider.

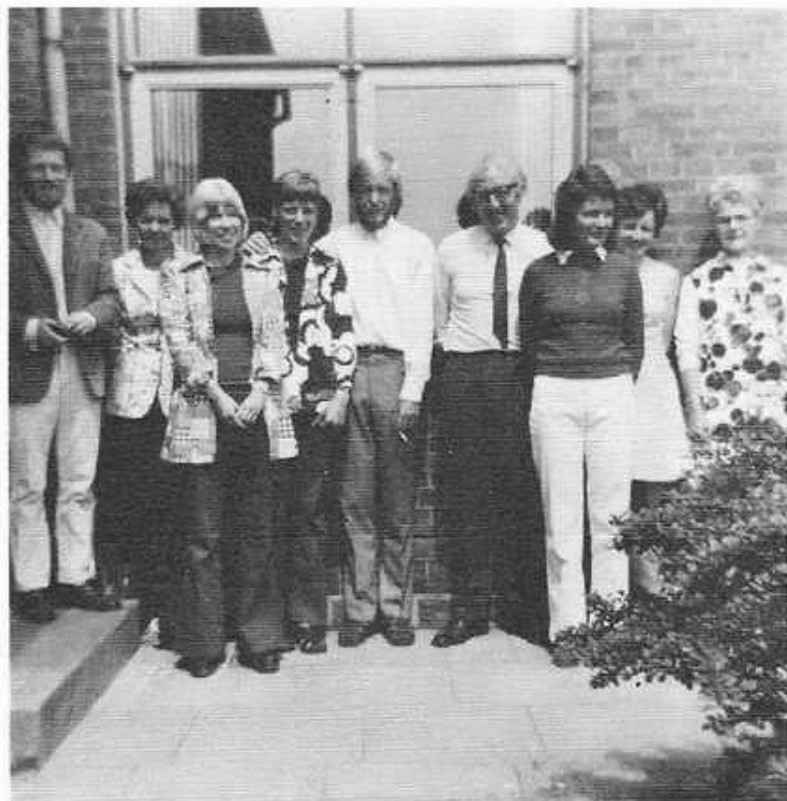
Allerede samme år blev skolegade 15 - tidligere en lærerbolig - tillagt skolen på ansøgning fra skolens leder. Her indrettedes ved frivillig arbejdskraft et dejligt fritidscenter. Lærerne Aksel og Inga Buchard tog sammen med de unge sig af 1. salen. Pensionisterne sammen med Tove Jensen, Ørting og skolens leder indrettede stueetagen. Der blev givet offentlige tilskud til materialer.

Prognoserne de næste år viste faldende børnetal. De nye amters planlæggere arbejdede ud fra ideer om større enheder - også folkeskoler. Naboskolerne i Ørting og Hou voksede i disse år. Odder byråd traf principbeslutning om, at ingen af oplandsskolerne skulle nedlægges, men gennem justeringer af distriktsgrænserne ville man søge at få rimelige klassestørrelser. Gylling skole fik tildelt Fensten by og nærmeste opland, Søby og Malskjær samt Halkjær mark, Amstrup og Amstrup Ege og Alrø. På Alrø var der i kommuneskolen indrettet en friskole, hvorfor det ikke var aktuelt med børn fra øen inden for en årrække. Langsomt steg børnetallet i de følgende år, en udbygning af villakvarteret: Karen Jeppesgade gav også øget tilgang. Fra 1. aug. 1977 nedlægges Alrø friskole og 14 elever er indskrevet for det kommende skoleår.

Elevtallet bliver for 1977/78 ca. 170 elever. Også lærernes antal er stigende. Fra 8½ lærer i 1970 bliver tallet 11 i 77/78. Flere har søgt nedsat timetal.

Siden oprettelsen af børnehaveklassen i 1970 har vi haft 100% tilslutning. Ingen børn fra skoledistriktet er startet i kl. uden at have gået i børnehaveklasse. Skolen som hjemmene tillægger det stor værdi.

Som omtalt under forældreforeningen har legepladserne undergået en større forandring siden 1970. Aktive og praktiske forældre har indrettet legelandskaber i begge skolegårdene, ligesom der fortsat finder en udbygning af disse sted år efter år. Der er et permanent udvalg - valg hertil finder sted hvert år - bestående af 'en repræsentant fra lærerrådet', 'en fra forældreforeningens bestyrelse', 'en fra skolenævnet og 2 repræsentanter fra elevrådet'.

Skolens lærerstab 1971/72. Fra venstre: Anne Jakobsen, Anni Mikkelsen, Lone K. Kristensen, Edel Holst, Bjarne Jensen, Jens Nørgård, Birte Risgaard, Else Houmøller og Annalise Højbjerg.

I 1970/71 afskaffedes - i samråd med skolenævnet - standpunktmeddelelserne i sin daværende, skriftlige form. I stedet indførtes konsultationsskema for alle klasser. Forældrene indbydes af klasselæreren til mindst én årlig konsultation og mindst ét årligt klasseforældremøde. På dette møde afgøres hvor mange klasseforældremøder, konsultationer, klassefester o.l. den enkelte klasse ønsker i det kommende skoleår.

Klasselærerfunktionen udbyggedes stærkt i disse år. Klasselæreren er hjemmenes nærmeste og direkte kontakt til skolen.

Siden 1970 har skolens leder udgivet et kontaktblad til hjemmene og skolemyndigheder. *Kontaktblomsten* er tegnet af en tidligere elev Jette Nielsen. Bladet udsendes med ca. 10 årlige numre.

„Kontaktblomsten“, forsiden til Gylling skoles kontaktblad, tegnet af tidl. elev Jette Nielsen

Kåring af kattedronning og -dronning

Den årlige fastelavnsmarch

Skolefesten finder sted i november måned. Den er efterhånden ved at sprænge alle rammer. Der er tradition for, at klasselærere og 6. klasse sørger for årets komedie. Ofte hjulpet af formningslærere, musiklærere m.fl. Børnehaveklassen bidrager ligeledes med et indslag.

Årets anden, store begivenhed er fastelavn. Traditionen tro marcherer drengene i en gruppe med konge, fanebærere, kommandanter osv. Pigerne i en

*Fra
skolefesten
1973*

anden med dronning osv. Skoledistriktet er delt mellem dem. Efter 5 dages ugens indførelse går de lørdag og søndag. Synger deres sang ved gårde og huse. Det indsamlede »pristalsreguleres« automatisk af forældrene med ca. 10 % om året. I 1977 indsamledes 4.040 kr. af 62 drenge og piger fra 4.-7. klasse.

Fastelavnsmandag – arrangeres karneval for de 4 yngste klasser og alle 0.-6 årige og deres pårørende. Der kæmpes omkring 4 tønder. Der leges og danses i et par timer.

De store fester samme dags aften med indmarch, tøndeslagning og dans i formningskælderen.

Folkeskoleloven af 1975

1. aug. 1976 trådte en ny skolelov i kraft, efter at vi på et utal af møder, konferencer m.v. havde søgt at forberede os på opgaven. For Gylling skole var flere af lovens intentioner ført ud i livet i de sidste år. Lovens følger bliver i højere grad på det undervisningsmæssige område. Nye undervisningssystemer og i højere grad nye undervisningsformer. En mere elev-centreret, individuel undervisning vil efterhånden afløse klasseundervisningen. Eksperimenterende, analyserende og konkrete materialer i undervisningen er nøgleordene. Det socialpædagogiske arbejde udbygges gennem den obligatoriske klassens time i hver klasse. Skolens udnyttelse af det omgivende samfund i sin undervisning er direkte tilsigtet i loven. Loven har afgørende ændringer på undervisningen i 8.-10.kl., hvor realeksamen afskaffes, eleverne deles ikke efter 7. kl., men kan på enkelte fag vælge en niveaudeling. Det obligatoriske timetal er nedsat. Eleverne kan supplere med et antal tilvalgsfag. Loven har sikret en betydelig større forældre og elevindflydelse. Langt de fleste afgørelser træffes af elever og forældre i forening ud fra skolens rådgivning/vejledning. Rådgivningslærere på skoler med overbygning blev en direkte følge af loven. Indirekte vil loven få følger på det bygningsmæssige område, idet flere af skolens klasser har min. størrelse, og det går an i en alm. klasseundervisning, men efterhånden som der skal flere materialetilbud ind i klassen, flere hjælpemidler og betydelig større bevægelse i klassen af mange elever hele tiden, da vil klassernes rammer ikke kunne slå til. Foruden at klassekvotienten er stigende, så vil ovennævnte begrunde en modernisering evt. nybygning af Gylling skole i årene fremover.

Uanset love og rammer må det væsentligste i en skole være indholdet af det samvær som børn og lærere i undervisningen har med hinanden. Lad mig slutte med at citere den kinesiske digter Wang-Wei, der for over 1000 år siden på spørgsmålet om, hvad han betragtede som den største lykke på jorden, svarede:

Det er at lytte til en lille piges sang,
når hun går ned ad bakke,
efter at have spurgt mig om vejen hjem.

I skolen må det fortsat være vor opgave – hvor svær den end kan synes at være i en tid med stor arbejdsløshed – at vise vore børn vejen på en sådan måde, at de går tillidsfulde og syngende fra os – ind i den næste generation med dens pligter og ansvar.

Lærere ved Gyllingskov skole

indtil 1. maj 1948

1. april 1921 - 1. april 1956

1. maj 48 - 1. juli 51

førstelærer K. Holt Skovbjerg

lærerinde Kristine Kristensen

førstelærer Marius Skovenborg

Lærere ved Gylling skole i perioden 1934 - 1977

Hanne K. Nielsen	17.01.1908 - 01.08.48	pensioneret forskolelæ.
E. Gunnar Madsen	01.08.1934 - 31.07.70	pensioneret førstelærer
O. Himmelstrup	01.04.1932 - 31.08.35	førstelærer Tørresø
Max Bautrup Hansen	01.11.1935 - 01.05.47	enelærer, Oens skole
Poul Erik Søgaard	01.05.1947 - 01.08.55	førstelærer, Venge skole
Annelise Højbjerg	01.08.1948 -	overlærer 01.08.69
Knud Erik Andreasen	15.08.1955 - 01.05.56	førstelærer, Flakkebjerg
Jens Nørgaard	01.07.1956 -	ungdomsskoleleder 1963
		førstelærer 1970
		skoleinspektør 1971
Kirstine Kristensen	01.04.1956 - 01.04.57	pensioneret lærerinde
se under Gyllingskov		
Birte Vestager	01.07.1957 - 31.07.58	Nordisk højskole, Sverrig
Kirsten Blom Salmonsens	01.08.1959 - 31.07.65	seminarielærer, Herning
Johs. Blom Salmonsens	01.08.1959 - 31.07.65	seminarielærer, Herning
Poul Drejø Hansen	01.08.1960 - 31.07.65	Brahetrolleborg skole
Bent Mogensens	01.08.1961 - 31.07.65	Sønderborg skolevæsen
Anni Mikkelsens	01.08.1965 -	overlærer 01.08.75
Inga Buchard	01.08.1965 - 31.07.71	Parkvejens skole, Odder
Aksel Buchard	01.08.1965 - 31.07.71	Parkvejens skole, Odder
Vagn Aage Sørensens	01.08.1965 - 31.07.67	Vojens skole
Inger Skålum	01.08.1965 - 31.07.67	Ørting centralskole
Lis Sepstrups	01.08.1967 - 31.07.69	Sønderborg skolevæsen
Niels Andersens	01.11.1967 - 01.04.40	Tarup skole
Edel Holst Nielsens	01.08.1969 - 01.08.77	Haahrs priv. realskole
Lone K. Kristensens	01.08.1970 - 01.02.76	Haahrs priv. realskole
Arne Jakobsens	01.08.1970 -	
Birte Risgaard	01.08.1971 -	
Else Houmøllers	01.08.1971 -	skolebibliotekar 1975
Bjarne Jensens	01.08.1971	Afrika (tekn. bistand)
Thorkild Hansens	01.08.1972 - 31.07.74	Beder skole
Kirsten Kyeds	01.08.1974 - 31.07.75	Ørting centralskole
Poul Kyeds	01.08.1974 -	
Elin Villums	01.08.1975 - 31.07.76	Hou skole
Bodil Hougaard	01.02.1976 - 31.07.76	Gylling børnehave
Karen Degnbol Nielsens	01.08.1976 -	
Karen Hansens	01.09.1976 -	
Kirsten Købke Rimmers	01.08.1977 -	
Birgit Kjær Jensens	01.10.1977 -	

Fordeling af elever ved Gylling skolevæsen

Årstal	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45
Gylling skole	102	104	96	95	101	92	95	97	90	79	81	81
Gyllingskov	44	33	32	37	35	36	34	27	29	23	23	24
Gylling friskole	(16)	(15)	(12)	(11)	(10)	(11)	(10)	(12)	(10)	(14)	(13)	(20)
Private skoler	2	3	8	9	6	5	5	4	9	11	13	17

Årstal:	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57
Gylling skole	84	78	86	84	79	94	99	111	121	129	138	137
Gyllingskov	29	26	20	24	17							
Gylling friskole	(24)	(26)	(23)	(25)	(27)	(33)	(31)	(28)	(26)	(23)	(26)	(29)
Private skoler	21	19	20	19	24	20	15	14	19	21	26	29

Årstal:	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69
Gylling skole	128	?	?	149	139	141	131	133	126	132	131	
Gylling friskole	(30)	(24)	(18)	(21)	(22)	(18)	(17)	(15)	(11)	(11)	luk.	
Private skoler	30	?	?	16	15	10						

Årstal:	70	71	72	73	74	75	76	77
Gylling skole	128	130	135	132	141	144	146	168

Tallene i parentes angiver elever, som ikke er hjemmehørende i Gylling skoledistrikt.

Syd Hads Herreds Ungdomsskole

Ved Jens Nørgaard

Ja, vi mødes alle unge, snart til arbejdt' snart til lyst ... stod der som indledning til en personlig indbydelse, der i eftersommeren 1963 blev udsendt til 383 14-18 årige unge fra følgende kommuner: Alrø, Gosmer-Halling, Gylling, Hundslund & Ørting-Falling.

175 tog imod indbydelsen. Den første fælleskommunale ungdomsskole i Århus amt var en realitet. Forinden var der i løbet af august måned ført en række forhandlinger imellem de fem kommuner. Initiativ til disse forhandlinger var taget af Ørting-Falling ungdomsskolenævn. Den 2. sept. 63 blev ungdomsskolens »dåbsdag«. Som leder blev ansat lærer Jens Nørgaard, der siden 1960 havde ledet Gylling ungdoms- og aftenskole. Administrationen blev anbragt på Gylling skole – kontor i skolelægens venteværelse – og Gylling kommune med kæmner Christensen blev administrationskommune. Undervisningen placeredes der, hvor de fleste unge var tilmeldt. Der var undervisning i Halling skole, Ørting centralskole, Hundslund centralskole og Gylling skole. Ca. 30 lærere var tilknyt-

SHHUs 1. landbrugsfaglige hold på trappen til Gersdorffslund. Forrest tv. står forbundsstyrelsens 1. formand, gdr. Ebbe Jakobsen, Horskjærsgaard og th. proprietær Sand, Gersdorffslund, der var lærer på holdet.

tet skolen – nogle med få timer, andre med et stort antal timer. Det første år var der 13 grundhold (hold med indlagt obligatorisk ungdomsorientering) og 17 suppleringshold. Hveranden torsdag samledes alle til klubaften i Gylling. Heri deltog ca. 150 elever. Der var valgt et klubråd, der medvirkede i disse afteners tilrettelæggelse. Forbundsstyrelsen etablerede buskørsel.

Skolen kørte efter tilvalgtprincippet. Grundtimetallet var 120 t., men 17 elever havde over 200 timer – en enkelt 234 timer. Forsømmelserne var ringe. Kun få fik ikke skolens særlige afgangsbrev.

De følgende år voksede ungdomsskolen støt, der blev arbejdet, og mange nye pædagogiske initiativer så i disse år dagens lys takket være en meget engageret lærerstab. Også klubaktiviteterne ændrede sig. Behovet for, at også klubvirksomhed skulle kunne finde sted på »egen« skole og ikke kun undervisning voksede i de næste par år. I kælderen på Hundslund skole startede vi en miniklub for elever fra Hundslund-området, det samme i Ørting centralskole. Her var der klub hveranden torsdag og hverdanden torsdag samledes man fortsat i Gylling. Senere blev der miniklub hver torsdag ÷ én gang om måneden, hvor man samledes til fællesklub i Gylling. I Gosmer-Halling området begyndte vi en miniklub i stuehuset på Halling Østergaard, som vi lejede. Senere flyttede den til Hou gamle skole. Af særlige kurser kan nævnes: landbrugsfaglige erhvervs-kurser for unge landmænd, moderne husførelse, tøj og unge piger, statskontrollerede prøver til teknisk forberedelseseksamen, erhvervspraktik for eksamenskoleelever i deres ferier, svømmeundervisning i Hovedgaard samt en ræk-

ke kostskoleophold for unge fra Århus amt i fagene landbrug, moderne husførelse og tøj og unge piger. Påskerejser til Østrig i 8 dage. Ungdomsskolens 7. sæson havde godt 200 deltagere, der havde 51 forskellige fagkombinationer. Ved afslutningsfesten i april md. 1970 udtalte borgmester Søren Aagaard, Odder: »Ethvert bæredygtigt initiativ af denne art bør støttes af kommunen.

I bestræbelserne på at skabe ensartede tilbud til alle 14-18 årige i Odder kommune, og da lederen af Syd Hads Herreds Ungdomsskole blev opfordret til at søge stillingen som skoleleder ved Gylling skole, var det naturligt, at der fra 1. aug. 1970 kun var én ungdomsskole i Odder kommune. Til at lette sammenkøringen af de 2 største ungdomsskoler SHHU og Odder komm. Ungdomsskole blev Jens Nørgaard ved siden af sit lederjob ved Gylling skole ansat som pædagogisk medhjælp med særlige opgaver i det hidtidige SHHU område. Fra 1971 ophørte denne opgave. SHHUs æra var forbi. De før omtalte mini-klubber under SHHU fik status som selvstændige, åbne klubber med egen bestyrelse, budget og ledelse. Senere er disse ledere/klubber blevet selvstændige afdelinger af den kommunale ungdomsskole i Odder. Den første selvstændige leder af Gylling Ungdomsklub var Aksel & Inga Buchard. Følgende har siden været leder af ungdomsklubben: Bjarne Jensen, Thorkild Hansen, Lise Meyer, Preben Sørensen, og 1. aug. 77 tiltræder ny leder.

Det første fælleskommunale ungdomsskoleudvalg bestod af:

Alrø kommune: Sognerådsformand, gdr. Michael Gjødertsen, Alrø. Medlem af ungdomsnævnet, gdr. Chr. Hansen, Alrø.

Gosmer-Halling komm.: Sognerådsfmd., amtsrådsmedlem Hary Nielsen, Hou. Ungdomsnævnformand, snedkerm. Børge Petersen.

Gylling kommune: Sognerådsfmd., mejeribestyrer H. P. Dalby, Gylling. Ungdomsnævnformand, gdr. Ebbe Jakobsen.

Hundslund kommune: Sognerådsfmd., frugtavlser Jens Carlo Jensen. Ungdomsnævnformand, lærer J. B. Fisker.

Ørting-Falling komm.: Sognerådsfmd., gdr. Henry Jensen, Amstrup. Ungdomsnævnformand, fængselsbtj. Frede Mortensen

1. formand for ungdomsskolen var gdr. Ebbe Jakobsen. Ved dennes alt for tidlige død overtog Marius Schneider denne post. I sidste periode fra 1966-1970 var gdr. Jens Rasmussen, Hesselkjær, Gylling, formand for forbundsstyrelsen.

ke kostskoleophold for unge fra Århus amt i fagene landbrug, moderne husførelse og tøj og unge piger. Påskerejser til Østrig i 8 dage. Ungdomsskolens 7. sæson havde godt 200 deltagere, der havde 51 forskellige fagkombinationer. Ved afslutningsfesten i april md. 1970 udtalte borgmester Søren Aagaard, Odder: »Ethvert bæredygtigt initiativ af denne art bør støttes af kommunen.

I bestræbelserne på at skabe ensartede tilbud til alle 14-18 årige i Odder kommune, og da lederen af Syd Hads Herreds Ungdomsskole blev opfordret til at søge stillingen som skoleleder ved Gylling skole, var det naturligt, at der fra 1. aug. 1970 kun var én ungdomsskole i Odder kommune. Til at lette sammenkøringen af de 2 største ungdomsskoler SHHU og Odder komm. Ungdomsskole blev Jens Nørgaard ved siden af sit lederjob ved Gylling skole ansat som pædagogisk medhjælp med særlige opgaver i det hidtidige SHHU område. Fra 1971 ophørte denne opgave. SHHUs æra var forbi. De før omtalte mini-klubber under SHHU fik status som selvstændige, åbne klubber med egen bestyrelse, budget og ledelse. Senere er disse ledere/klubber blevet selvstændige afdelinger af den kommunale ungdomsskole i Odder. Den første selvstændige leder af Gylling Ungdomsklub var Aksel & Inga Buchard. Følgende har siden været leder af ungdomsklubben: Bjarne Jensen, Thorkild Hansen, Lise Meyer, Preben Sørensen, og 1. aug. 77 tiltræder ny leder.

Det første fælleskommunale ungdomsskoleudvalg bestod af:

Alrø kommune: Sognerådsformand, gdr. Michael Gjødertsen, Alrø. Medlem af ungdomsnævnet, gdr. Chr. Hansen, Alrø.

Gosmer-Halling komm.: Sognerådsfmd., amtsrådsmedlem Harry Nielsen, Hou. Ungdomsnævnformand, snedkerm. Børge Petersen.

Gylling kommune: Sognerådsfmd., mejeribestyrer H. P. Dalby, Gylling. Ungdomsnævnformand, gdr. Ebbe Jakobsen.

Hundslund kommune: Sognerådsfmd., frugtavlser Jens Carlo Jensen. Ungdomsnævnformand, lærer J. B. Fisker.

Ørting-Falling komm.: Sognerådsfmd., gdr. Henry Jensen, Amstrup. Ungdomsnævnformand, fængselsbtj. Frede Mortensen

1. formand for ungdomsskolen var gdr. Ebbe Jakobsen. Ved dennes alt for tidlige død overtog Marius Schneider denne post. I sidste periode fra 1966-1970 var gdr. Jens Rasmussen, Hesselkjær, Gylling, formand for forbundsstyrelsen.

Gylling Fri- og Efterskole

Gylling Friskole

u/ lærer A. Ankerstrøm

Den grundtvigske friskole er vokset stille og naturligt frem – som et indre krav for børnenes skyld – i de hjem, der levede med i det folke- og menighedsliv, som var præget af Grundtvig og hans disciple.

Når den stundom er kaldt for »hjemmenes skole«, skyldes det, at mange af de første friskoler begyndte som ganske små i et eller andet hjem, og at det var forældrene – ikke de kommunale myndigheder – der valgte lærerne, ligesom det også var dem, der måtte bære de økonomiske byrder.

Undervisningen var præget af Christen Kolds skoletanker, dvs. at det først og fremmest gjaldt mennesket – barnets individualitet, åndelige vækst og vækkelse – ikke samfundsborgeren, hvad dog ikke betød mindre krav til dygtiggørelse i de reale skolefag. Ved hjælp af en levende fortælling i stedet for lektieterperi skulle

Christen Kold

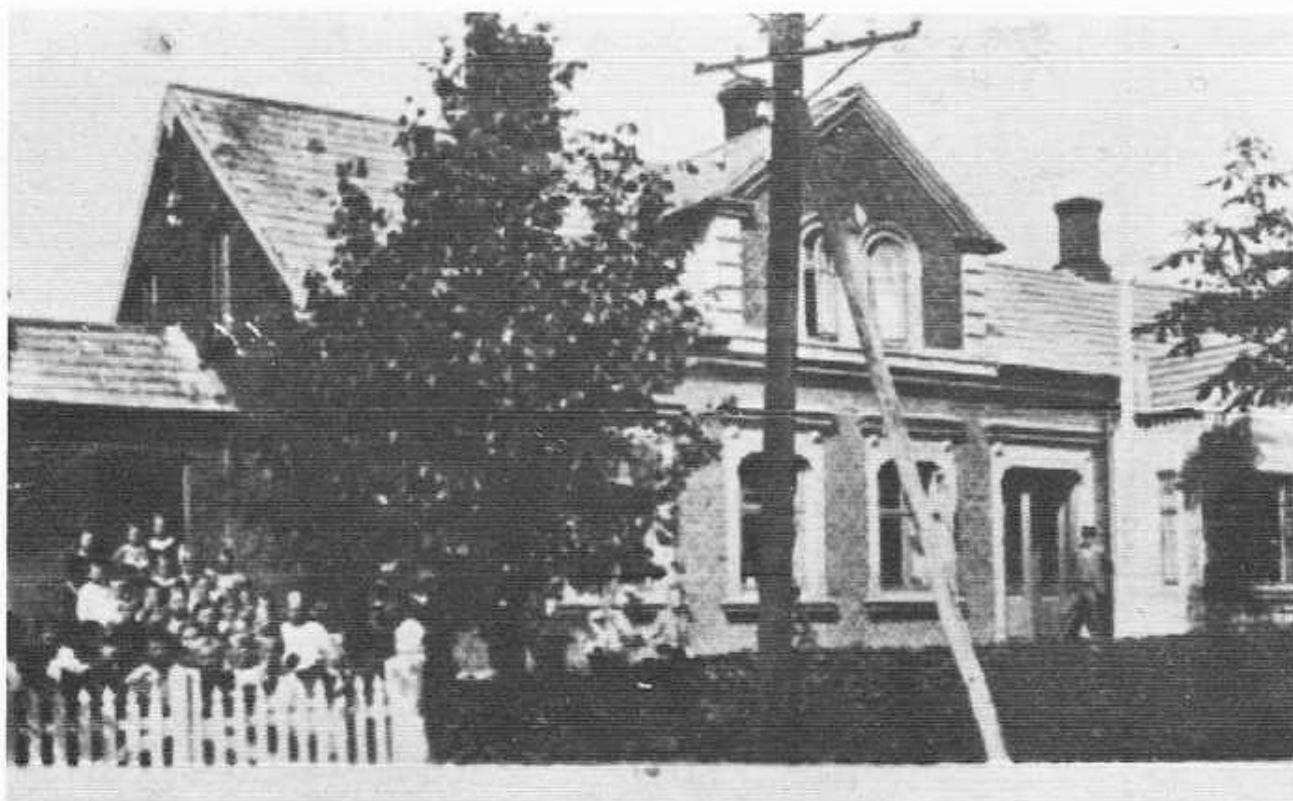
barnet indføres i digtningens verden, og historien, særlig fædrelandets, og i den kristen tro, som den findes udtrykt i bibelhistoriens beretninger.

Det var da også præsten Otto Møller, som tog skridtet til en friskole i Gylling. Han henvendte sig til forstander Svendsen, Jelling Seminarium, der anbefalede en af sine elever, som nu var lærer i Boring ved Horsens, Hans Kristian Frandsen.

Frandsen var født den 14. december 1836 i Hvirring ved Horsens, hvor hans far var sognefoged og en anset mand. Hans stærkeste barndomsoplevelse var treårskrigen, og da krigen udbrød i 1864, havde han ingen ro på sig, før han meldte sig som frivillig.

Den første juni 1865 begyndte han sin gerning i Gylling – i en gårdmands storstue. Men hen på sommeren opførtes en bygning i nærheden af det nuværende forsamlingshus, der ikke blot blev en skole, men et hjem, da Frandsen giftede sig med en gårdmandsdatter fra egnen, Else Marie Nielsen, med hvem han dannede et hjemliv, der blev rammen om det skoleliv, de to virksomme og gæstfrie mennesker kom til at leve.

I løbet af få år steg børnetallet i skolen til op imod et halvt hundrede; men sidst i 80'erne gik det tilbage, og i 1892 gik skolen ind. Årsagerne var flere: Frandsen var blevet meget tunghør, og søstre Møller begyndte en privatskole i præstegården. Og – så underligt og inkonsekvent det lyder – Otto Møller rettede på den tid en hård kritik mod hele friskolebevægelsen – konservativ og mindre folkelig, som han jo var.

Gylling Friskole 1905

Men det var i det hele taget en brydningstid – folkeligt, politisk – og friskolen mødte megen modstand fra den materialistiske bjørnbakske retning, der havde tilhængere over hele Hads Herred.

Frandsen oplevede dog, at der igen kom en friskole i Gylling, i 1904, og han glædede sig meget derover. »Det er jo mine gamle skoleelever, som laver skolen,« sagde han med et smil i øjet, »blot det nu må blive en rigtig friskole!«

Han døde 29. april 1905.

Den nye friskole begyndte 1904, som den første i et hjem; men året efter opførtes den smukke bygning, som endnu med senere tilbygninger ligger lige over for Gylling Overgård, der i min tid ejedes af folketingsmand Morten P. Rasmussen.

Efter at en ung lærer, Hjalmar Lund – søn af højskoleforstander Jens Lund, Vejstrup – havde virket der i halvandet år, antog kredsen Svend Lundgaard.

Han var født i Aagerup på Refsnæs i 1874 i et hjem, som var et af støttepunkterne for den grundtvigske bevægelse på egnen, og gik som barn i friskole.

Sin uddannelse fik Svend Lundgaard på forskellige højskoler, særlig Askov, og havde virket som lærer på Mellerup og Klank højskoler.

Han tiltrådte pladsen i Gylling 17. maj 1907 sammen med sin hustru Kirstine Larsen, Karlshøj, Stevns. Han var en rolig og trofast natur, der gjorde god fyldest i sin lærergerning både blandt børn og unge og blev meget afholdt. Udadtillid deltog han i oplysningsarbejdet og fik stiftet en forening. Men hans tid blev kort i Gylling. Han døde ret pludselig i foråret 1915.

Hen på sommeren blev min kone og jeg antaget som lærerfolk fra 1. november. Jeg er født i Herning 1890. Min uddannelse til lærer fik jeg på Odense

Kirstine og Svend Lundgård

Seminarium og den frie lærerskole i Ringe, hvor min farbror Laurs Rasmussen var forstander. Min hustru Jørgine, der var fra Vestjylland, havde uddannelse til småbørnsundervisning i folkeskolen.

Jørgine og Anker Ankerstrøm

Friskolen 1910

Gudrun og Helge Thure

I friskolen var der på den tid ca. 40 børn, hvoraf flertallet var fra Gylling sogn, for øvrigt fra Fensten, Malskjær, Ørting og Lerdrup.

Vi faldt snart til i Gylling ved arbejdet med børnene i skolen, ved besøg i hjemmene, hvor vi altid fik en god modtagelse, og havde megen glæde af forældremøder og ture i den skønne omegn med skolebørnene – også længere bort pr. cykel.

Efterskole-forsøg

Allerede under min uddannelse fik jeg kendskab til efterskolen og var en vinter lærer ved Ubby Fri- og Efterskole ved Kalundborg. I Gylling havde vi et 5 mdrs. kursus for unge 1916-17 og den følgende vinter en lokal efterskole med 17 elever.

Det gav mig tro på en efterskole med boende elever. Og efter at jeg i vinteren 1918-19 havde været på Askov udvidede højskole – erstattet af en anden lærer og økonomisk støttet af familier i friskolekredsen, også til købet af en nærliggende ejendom, gjorde vi forsøget med en sådan efterskole fra 1. november 1919.

Det, der gav stødet dertil, var egentlig genforeningen med Sønderjylland – de mange unge, som i 5 år havde været afskåret fra at komme på skole i Danmark.

Vi fik gennem »Sønderjysk Skoleforening« henstilling om at tage så mange elever som muligt og skaffede plads til 25. Ville også gerne have nogle fra egnen, og der meldte sig 8. Det samme gentog sig det følgende år; men da blev skolen ramt af en lignende epidemi, som jeg havde oplevet på Askov med »den spanske syge«, hvor 5 af eleverne døde.

Det var dog difteritis, vi havde, og heldigvis i en mildere grad; men distriktslægen beordrede skolen lukket, en måned efter at den var begyndt. Vi prøvede igen først i det nye år, og alle eleverne mødte. Der gik en månedstid, så havde vi igen den smitsomme sygdom, og denne gang værre og mere udbredt. Der måtte 23 elever på sygehus, fordelt til Odder, Århus og Horsens.

Skolen blev igen lukket og selvfølgelig desinficeret, og nu turde vi ikke prøve mere. Vi havde hensyn at tage til vor skolekreds – til børnene, som heldigvis gik fri for smitten, udover vor egen lille pige. Og alle slap godt over det.

Da vi også blev klar over, at vi ikke kunne vente flere elever fra Sønderjylland, og egnen ikke havde vist sig meget interesseret, var der ikke andet at gøre end give op.

Heldigvis havde vor skolekreds ikke svigtet os på noget tidspunkt. Vi måtte beundre den for dens forståelse, overbærenhed og hjælp – og ikke mindst, da vi tænkte på at søge andet sted hen, at den så imødekom vort ønske om at bygge en skolefløj til friskolen og udvide vor lejlighed med skolestuen. Børneantallet var på det tidspunkt omkring 50.

Vi blev i Gylling endnu en 8-9 år, og her blev vore 5 børn født, og vi har altid set tilbage på de 14 år, vi tilbragte der, som den skønneste periode i vort liv.

Det forekom os meget trist, da det gik op for os, at børneantallet ville tage meget af – af forskellige grunde – og at det var på tide, at vi tænkte os en fremtid andetsteds. Da der så kom et overraskende tilbud til os fra Slagelseegnen, tog vi imod det, og der kom vi til at virke i 26 år.

Der skulle andre til at videreføre – om ikke ret længe friskolen, så efterskolen – under ny form, som tiderne skifter.

Da vi kom til Gylling i 1915, var gdr. Claus Pedersen, Fensten, formand for friskolekredsen. Han efterfulgtes af gdr. Niels Kuur, Gyllingskov, der også blev indvalgt i styrelsen for den jyske afdeling af »Dansk friskoleforening«. Som formand for Gylling friskole afløstes han senere af mejeribestyrer Thomsen, Gylling.

Se i øvrigt: A. Ankerstrøm: »Vej og Virke« (Nyt Nordisk Forlag, 1963) og samme: »Friskolen gennem 100 år, I-III« (1946, 1947, 1949, Nyt Bogforlag, Odense).

Efter at A. Ankerstrøm i 1929 forlod Gylling friskole for at overtage ledelsen af Forlev friskole på Sjælland, blev lærer Therkildsen ansat ved Gylling friskole, hvor han virkede i 2½ år indtil 1932.

Gylling Fri- og Efterskole 1932–1965

v/ Gudrun og Helge Thure

Da vi i 1932 kom til Gylling Friskole, var det en skolekreds, der ejede skolen. Der var kun få børn, men skolekredsen gav os det tilbud, at vi måtte anvende skolens lokaler til forskellige kursus eller efterskole.

To gange før havde man forsøgt med efterskole – først en lokal skole med eftermiddagsundervisning i lærer Lundgårds tid, siden i to vintre en efterskole med boende elever i lærer Ankerstrøms tid.

Nu forsøgte vi for tredje gang. Det lykkedes at få 13 elever den første vinter – 3. november–31. marts. Pastor Jens J. Nielsen og førstelærer N.P. Haahr hjalp med nogle ugentlige timer. Pastor Nielsen havde timer i 13 år, i årene fremover havde vi hjælp af kommuneskolens lærere, i den længste årrække af førstelærer Gunnar Madsen.

I de følgende år steg elevtallet støt til 1941–42, da det nåede op på 43 fra 13 forskellige skoler. Mange cyklede 10-15 km for at deltage i undervisningen. Men nu gjorde krigstidens restriktioner sig gældende, og de medførte bl.a., at der ikke kunne fås cykeldæk, og i de følgende år gik elevtallet tilbage – der kom dog en opgang efter krigen. Men i halvtredserne tog tanken om 8. og 9. skoleår form, efterhånden som centralskolerne blev bygget. Der var da ikke så meget

brug for en lokal skole, hvorimod vi ofte fik forespørgsler fra elever, der gerne ville bo på skolen. Vi så os da nødsaget til at bygge, så vi kunne få boende elever.

I 1937 havde vi selv overtaget de økonomiske forpligtelser og drev skolen videre for egen regning. Skolekredsen viste stadig sin interesse for skolen ved at sende børn og unge til os. Det højeste børnetal, vi nåede i børneskolen, var 33. Vi stod nu selv med ansvaret for at udvide skolen. I 1941 blev der over den store skolestue indrettet skolekøkken og sløjdløkkale, bygningen blev gjort 3 m bredere, og der blev indrettet toiletter og vaskerum. I 1952 forsvandt kakkelovnene, og der blev indlagt centralvarme med oliefyr.

Men det store problem opstod, da vi fik brug for en helt ny bygning med værelser og skolestue. Det var meget svært at opnå byggetilladelse. Kun ved personlig henvendelse til daværende undervisningsminister Jørgen Jørgensen, der var meget interesseret i de frie skolers bevarelse, lykkedes det på forholdsvis kort tid at opnå tilladelse til at bygge.

Men dermed var alt ikke klaret – der forestod et kæmpearbejde med at få sagen gennem alle instanser, så vi virkelig kunne komme i gang. Der skylder vi skolens daværende formand, skatterådsmedlem R. P. Sørensen stor tak, uden hans utrættelige energi og evne til at trække i trådene var vi næppe nået igennem på så forholdsvis kort tid. Det blev til en vinkelbygning med en stor skolestue, 11 værelser og en lille lærerlejlighed, der stod færdig til september 1962.

For at undgå at skolen skulle gå i stå, til byggeriet var færdigt, havde vi klaret os ved at have elever boende en vinter på Østergård sammen med lærerne Ove og Betty Nielsen og en vinter på skrivergården sammen med frøken Marker. Lærer Græsborgs, der kom for at hjælpe os, måtte midlertidigt bo i en ejendom på Præstemarken. Men det gik. Vi var glade, da 25 elever 3. september 1962 kunne rykke ind i den nye bygning. Lærer Græsborgs tog lejligheden i besiddelse, medens vor lærerinde Kirsten Klode boede under beskedne forhold på et værelse blandt eleverne.

I de mange år, vi havde vor gerning i Gylling fri- og efterskole, mærkede vi, hvilken støtte det var at have en god solid forældrekreds bag os. Forældrene mødte, når vi kaldte. Om efteråret blev der en lang årrække holdt høstfest; da prangede gymnastiksalen i alle efterårets strålende farver, og festen blev holdt med taler og sange og dans. 3. juledag samledes forældre og børn igen til fest i salen med sang og leg om det store juletræ.

Men det var i dagligdagen, vi skulle stå vor prøve, og vi mindes med glæde de børn, der gennem deres skoletid dagligt færdedes hos os.

Den 3. november, når efterskoleeleverne rykkede ind, blev der ekstra kolorit på skolearbejdet. Det var dejligt at følge de unge nogle måneder på livets vej i en alder, hvor så meget nyt bryder på i overgangen fra barn til voksen. Særligt lagde vi vægt på de timer, hvor vi fortalte om mænd og kvinder, der har haft stor betydning for vort folk og for den menneskelige udvikling. Dagens sidste timer gik med mere praktisk betonedede fag: håndarbejde, sløjd, gymnastik og boldspil.

Der skete en stor ændring, da vi gik over fra lokal skole til skole med boende elever. Mens vi før kunne sende eleverne hjem efter endt skoledag, måtte vi nu forsøge at danne et hjem for vore elever. Mange var for første gang hjemmefra,

Den ny elevfløj 1962

nogle længtes, og andre havde problemer, som de trængte til forståelse for. Vi lærte et nyt miljø at kende, og vi lærte at forstå, at de unge trængte til tryghed. Det var en ny oplevelse at have eleverne hele døgnet, så de kunne deltage i skolelivet fra morgenandagten til aftensangen. Der blev nu tillige lejlighed til mangen en hyggestund med selskabslege, sang og oplæsning. Vi lagde vægt på at skabe en afvekslende skoledag, så eleverne ikke fik tid til at kede sig.

Vi havde gennem mange års undervisning erfaret, at mange elever havde brug for speciel hjælp i dansk og regning; derfor tilbød vi nu elever, der måtte have brug for denne hjælp, ekstraundervisning – en linie, der i høj grad er blevet ført videre fremover.

Det opnåede byggeri var kun en beskeden start. I 1963 blev skolen selvejende, det gav betingelser for yderligere at udvide. I 1964–65 havde vi vort sidste hold. Det samlede elevtal gennem 33 år beløb sig til 715.

Nu overtog Græsborgs ledelsen med store opgaver forude til udbygning af skolen.

Esther og Magnus Græsborg

Gylling Fri- og Efterskole efter 1965

v/ forstander M. Græsborg

Efter Gudrun og H. Thures ønske om at fratræde deres stilling som forstanderpar i 1965 efter 33 års trofast virke, blev der fra skolekredsen rettet en opfordring til Esther og Magnus Græsborg, der havde været medarbejdere siden 1961 henholdsvis som køkkenleder og lærer, om at søge stillingen som forstanderpar og blev ansat som sådan fra 1. august 1965.

Esther Græsborg, født 1928, og M. Græsborg, født 1926, kom fra Drantum skole ved Brande, hvor de havde virket i et førstelærerembede et par år. Uddannet på Elbæk Lærerskole, Askov Sløjdlærerskole samt en del pædagogiske kurser.

Begge opvokset på Mors i nær tilknytning til de der værende friskoler og frimenigheden, som er en direkte følge af Christen Kolds virke på øen i årene 1837 og 38.

I 1965 kunne Gylling friskole fejre 100 års-dagen for sin oprettelse. Det fandt sted ved en fest på skolen d. 15. oktober 1965. Dog stod det på det tidspunkt klart, at friskolen ikke kunne fortsætte. Antallet af elever var efterhånden kommet ned på 15, og ved skoleårets udløb ville yderligere 4 elever blive udskrevet, og der var ingen tilgang af nye elever. Skolen fortsatte dog endnu et år med 11 elever, men på et møde afholdt d. 12. maj 1967 med børnenes forældre, skolens bestyrelse og skolens lærere blev det med vemod besluttet at lukke friskolen ved udgangen af skoleåret og sætte kræfterne ind på efterskolen alene.

Lærerpersone ved 100 års-jubilæum. Forr. række fra venstre: frk. Burgmeister, fhv. først. Thure, fru Thure, Ruth Sandberg Nielsen, fru Lundgård. Bageste række fra venstre: Niels Nielsen, fru Klode, Bent Klode, fru Græsborg og forstander Græsborg

Gylling efterskole – en udfordring

1960'erne var i det hele taget vanskelige år for efterskolerne i almindelighed. Årsagen hertil var dels skoleloven af 1958 og dels en forældet tilskudslov.

Om skoleloven af 1958 hed det i begyndelsen af 60'erne, at den ville blive efterskolernes død. Forstået på den måde, at loven påbød alle kommuner at

oprette 8. og 9. klasser ved deres skoler, hvis et antal på 10 elever ønskede at fortsætte, og man forudså, at så godt som alle kommuneskoler ville blive udstyret med en sådan overbygning – evt. ved en sammenlægning med andre skoler, hvilket igen betød, at den aldersgruppe, der normalt søgte efterskolerne, ville blive fastholdt i folkeskolen og få mulighed for at slutte skolegangen med en statskontrolleret prøve efter 9. evt. 10. skoleår eller med realeksamen.

Den traditionelle form for efterskole havde hidtil været pigeskole i 3 eller 5 mdr. om sommeren og drengeskole i 5 eller 7 mdr. om vinteren, hvor eleverne hovedsagelig var kommet fra landbohjem, der i forvejen var godt kendt med højskoler og efterskoler. På Gylling efterskole havde kursuslængden hidtil været 7 eller 8 måneder fra 1. september.

Industrisamfundets udvikling og landbosamfundets affolkning havde efter krigen taget fart og fuldstændig ændret samfundets struktur. En udvikling der nu også var nået skolerne. Skulle den forudsagte dødsdom over efterskolerne ændres, var det nødvendigt, at en radikal omlægning fandt sted på de fleste skoler, hvilket igen betød, at traditioner og fordomme måtte ændres eller nedbrydes. Dette gav anledning til megen debat på hver enkelt skole i det ganske land.

Højest gik bølgerne nok, når det drejede sig om indførelsen af de statskontrollerede prøver. De frie skoler havde altid været eksamensfrie, hvad mange skoler fortsat ønskede at være.

Også en omlægning af kursuslængden måtte finde sted. Hvis der skulle indføres prøver, var det nødvendigt med et helt års ophold på skolerne. – Endvidere var der problemer med, om piger og drenge kunne være på samme skole på samme tid. – Måske det kunne skade moralen?

Hver enkelt efterskole måtte se at finde sin specielle form, og netop friheden til selv at finde sin form uden indblanding fra lovgivningsmagten gav skolerne livsvilje og livskraft. Dødsdommen blev ændret. Ikke en eneste skole bukkede under, tværtimod er en del nye kommet til, og det samlede antal årselever er fordoblet, men vigtigst af alt: De frie skolers frihed blev bevaret, og de kan fortsat drives på det idégrundlag, hvorpå de blev startet.

På Gylling efterskole blev mange af disse problemer fortrængt af de langt større bekymringer for, om skolen i det hele taget kunne leve som kostskole efter at friskolens virksomhed var hørt op. Udbygningen til kostskole var blevet påbegyndt i 1962 med en elevfløj med plads til 24 elever, en skolestue samt en lille lærerlejlighed, hvor vi boede de første år, hvorimod der ikke var køkken og spiserum, så kostforplejningen måtte foregå under yderst primitive forhold i et lille skolekøkken.

Endvidere havde vi bekymringer for, om vi kunne få elever nok, så skolen kunne drives. De første år havde tilgangen været nogenlunde, men i 1965 var der kun tilmeldt 11 elever til et 7 mdr. kursus. Det lykkedes dog at få holdet op på 18 elever.

Specialundervisning

Allerede fra efterskolens begyndelse som kostskole blev vi klar over, at der var et stort behov for en særlig undervisning og hjælp til de elever, der i skolemæssig

henseende var bagud i forhold til normalklassen. Altså læse-, skrive- og regneretarderede. Vi vidste også, at man fra erhvervenes side stillede store krav om færdigheder til de unge, og med det formål at hjælpe den enkelte elev til så store færdigheder i skolekundskaber, at der måske senere kunne blive tale om en faglig uddannelse, satte vi, – især efter at friskolen var blevet lukket, – kraftigt ind på at hjælpe efterskoleeleverne i disse grundlæggende fag.

Specialundervisningen gives udelukkende som et tilbud til de unge, og er ikke vedtægtsbestemt for skolen, men vi har haft megen glæde af dette undervisningstilbud, og vi kan se, at den har været til gavn for mange af vore elever.

Efterskolens formål

Det er efterskolens formål at give unge mellem 14 og 18 år en undervisning, som tager sigte på elevens almene uddannelse, opdragelse og hele menneskelige udvikling og modning, og som det fremgår af skolens vedtægter, skal den videreføres på det idégrundlag, hvorpå den i 1865 blev oprettet som friskole, hvilket er gjort rede for i første afsnit. En skoleform og et livssyn som vi går helt ind for, og som vi har følt os knyttet til fra vi var små.

Overgangen til kostskole, kursuslængde, specialundervisning og prøver har ikke været en hindring for, at drive skolen efter dens formål. Vi kan stadig bruge fællesskabet ved morgensangen, og vi kan stadig bruge fortællingen til at formidle en oplevelse eller orientere om en historisk begivenhed. Vi kan feste sammen og have fælles oplevelser på udflugter rundt i landet eller i udlandet.

Både ved opbygning af den ny efterskoleform efter 1965 og ved indkøringen af undervisningen og udbygning af selve skolen har vi fået uvurderlig hjælp fra dygtige medarbejdere. Når skolen ikke siden 1968 har haft behov for at søge elever, så skyldes det i høj grad medarbejdernes dygtige indsats, hver på sit område, men alle med trofasthed mod en skoleform, som vi holder af.

Skolen kan i 1977 optage 52 årselever.

Facadebygning indtil 1976

Eleovfløj udbygget

Skolens udvikling

I 1963 blev skolen en selvejende institution under navnet Gylling fri- og efterskole. Skolekredsen blev naturligt friskolens forældrekreds. Senere har skolekredsen fået tilgang af nye medlemmer med interesse for skolen og som beredvilligt har støttet os i vore bestræbelser på at få skolen tidssvarende udbygget. For at blive medlem af skolekredsen, skal man være bosiddende i Odder kommune. Af skolekredsen vælges skolens bestyrelse, der består af 5 medlemmer, hos hvem vi i tidens løb har mødt velvillig hjælp og forståelse, når det gjaldt skolens udbygning og modernisering.

Følgende har været formand for skolen efter dens overgang til selvejende institution:

- 1963–66 Skatterådsmedlem R. P. Sørensen, Gylling
- 1966–69 Gårdejer Johs. B. Andersen, Malskær
- 1969–74 Gårdejer Jacob Mikkelsen, Gyllingskov
- 1974– Gårdejer Ejnar Sørensen, Hindballegård, Gylling

I 1969 vedtoges en ny tilskudslov, der dog først fik virkning for skolen fra 1972. Denne lov gav væsentlig bedre elevunderstøttelse, ligesom tilskudsordningen for skolen blev en del bedre uden at blive overdådig. Dog fik vi mulighed for i

Gylling Efterskole 1977

beskedent omfang at kunne vedligeholde og forbedre skolens gamle bygninger, ligesom nye bygninger er blevet opført, og der er købt andre ejendomme til.

God hjælp til denne udbygning og modernisering af skolens bygninger har vi fået af to solide håndværksmestre fra Gylling, murermester Aksel Jensen og tømrermester Ths. Jensen. I fællesskab har de efterhånden fået skabt hensigtsmæssige og pæne bygninger til gavn og glæde for såvel elever som skolens ca. 20 medarbejdere.

Skolebiblioteket

Ved Jens Nørgård

Skolebiblioteksloven af maj 1964 satte sig hurtige spor i Gylling. Det forløbne år gav anledning til flere overvejelser, og i foråret 1966 besluttede sognerådet at oprette skolebibliotek ved Gylling skole fra den 1. aug. 1966. Skolekommissionen udpegede gdr. Emil Steffensen som formand for skolebiblioteksudvalget og ansatte lærer Jens Nørgård som skolebibliotekar. Der havde fundet udlån af skønlitterære børnebøger sted i dansktimerne, ligesom skolen gennem indkøb over undervisningskontoen havde et anseeligt antal klassesæt. De blev nu grundstammen i det nye fællesbibliotek, idet folkebiblioteket og skolebiblioteket samledes i ét lokale (det nuværende bibliotekslokale) og under samme bibliotekar, idet Jens Nørgård af sognerådet blev antaget som leder af det samlede folkebibliotek (biblioteksforeningens samling på friskolen indgik i det nye kommunale Gylling bibliotek fra den 1. nov. 66). Den samlede bogbestand i 1966 var 3.391 bind og udlånet var på 6.920 bind. I løbet af perioden 1966-70 steg udlånet flere hundrede procent og var i 1969/70 på 11.036 bind – deraf 5.842 udlånt i skolebiblioteket.

Opbygning af fagbiblioteker i faglokalerne, opbygning af en meget alsidig emne- og klassesætsamling fortsatte, og ved kommunesammenlægningen i 1970 havde skolebiblioteket knap 200 gruppe- og klassesæt. Af disse indgik 134 sæt til opbygning af den fælleskommunale samling på Skovbakkeskolen, som nu supplerer den enkelte skoles bibliotek med emne-, klasse- og gruppesæt foruden diasserier, film og andet av-materiel.

i 1971 blev lærer *Else Houmøller* ansat som assisterende skolebibliotekar ved Gylling skole. Udlånet har været konstant stigende. I 1976/77 var det samlede udlån steget til 17.421 bind – heraf var de 12.000 udlånt i skolebiblioteket, hvorimod udlånet i folkebiblioteket har stagneret de senere år.

Folkebiblioteket i Gylling nedlagdes i forbindelse med kommunesammenlægningen og blev en filial af Odder kommunebibliotek, men Jens Nørgård fortsatte som filialleder. En nyordning af filialerne er på vej, ligesom vi forventer, at bibliotekerne flytter til andre lokaler på skolen i løbet af et par år. Skolebiblioteket – der var det første udbyggede ved en landsbyskole i Århus amt – har i de forløbne år haft en overordentlig stor betydning for den daglige undervisning i såvel Gylling skole som for den megen fritidsundervisning, der har fundet sted i Gylling.